ב"ה

אין ליכט
פון תורה

ספר

שיח ספונים

שירת דודים – ביאור על
שיר השירים

בלשון הקודש ואידיש

92

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשל"ט לפ"ק

ספר

שיח ספונים

אשר חיבר הר ומבני עלי' ה"ה הרב הצדיק איש אלקי כק"ש מהו' **אליעזר** במהו' **ראובן** כהנא שהי' איתן מושבו בק"ק קראלין אשר פעל ועשה חיבור נאה ונחמד על חמש מגילות ראשון הוא לכל חידושיו הולך לתורה כי ראשית חכמה יראת ה' והוא מוסר נעים לבני עלמא להורות · ויתחנון אליו מעתה ולדורות והיו לנו למחולות · וזכות המחבר יעמוד לגואלא אקודים נבוכות · ונדפס פעם אחת בק"ק זאלקווא בשנת אסר"י על פי הסכמת הגאון הגדול המפורסים מהו' **חיים כהן ראפאפורט** אב"ד דק"ק לבוב · ועוד שאר גאונים גדולים ומפורסמים : ועתה נדפס פה · ולמען זכות את הרבים הועתק ללשון אשכנזי ע"י האברך מהו' **ארי' ליב בראנדים** במהו' **אלי'** ז"ל :

הסכמה

הסכמת הרב הגאון החסיד המפורסים בנן ש״ק שלשלת היוחסין מהו׳ יוסף נרו אב״ד דפה ק״ק יאס :

את יקר תפארת גדולת ומעלות ספר הקדוש שיח ספונים · אשר כבר נדפסו מימים קדמוני׳ · לרופה אמרתו ככסף וזהב ופנינים : ומגלה רב טוב אשר בצפוני׳ · ודרכו בקודש ליתן מהלך לפני ולפנים לאסוף תוך סכנת עכני׳ ומרוב חכמתו הכל לו פוני׳ ולהראות דבריו למאים וכפולי׳ · ומהפכים אותו כמטמוני׳ · והגיד ה׳ את רוח מהו׳ מאיר בהרו׳ ישעי׳ דוב · להביאו על מכבש הדפוס · והאברך מהו׳ ארי׳ ליב בהרו׳ אלי׳ ז״ל הוסיף כיפף והעתיקו ללשון אשכנזי למען זכות את הרבי׳ ויהי׳ דבר השוה לכל נפש ואמרתי להעלת מנא יקר הילי׳ · אך מורא עולה על ראשו פן ישלמו אחרי׳ בעולתם ידיה׳ ויסיגו גבולו · לזאת אמרתי בגזירת ארור מסיג גבול ובלטותא דרבנן לבל ירים איש ידו · להביא את הספר הנ״ל אל תחת מכבש הדפים לכל מגילה ומגילה תמתם מגילות ושומע לדברי ישכון בטח יום השוכפל בו כי טוב .

נאום הק׳ יוסף אב״ד דק״ק יאם ואגפי׳

הקדמה לביאור אשכנז

למען דעת אז דיא נשמה פון דעם מענטשין האט צווייא מדריגות אונ איטליכע מדריגה האט נר״ן דיא אותיות מאכין : נפש : רוח : נשמה : אז דער מענטש ווערט גיבורין קומט צו אים תיכף דיא נר״ן פון דער ערשטיר מדריגה אונ דאס נפש פון דער אנדערער מדריגה אונ צו דרייצעהן יאר קומט דער היילגער רוח צו אים דרום ווערט ער דערמילט בר מצוה אונ אבן עונשין בייא דעם ב״ד של מטה אונ צו צוואנציג יאר קומט צו אים דיא היליגי נשמה פון דער אנדריר מדריגה : דרום ווערט ער דערמלט אבן עונשין בייא דעם ב״ד של מעלה דיא צווייא מדריגות זענין אזוי וויא צווייא נשמות דיא ערשטי מדריגה הייסט נר״ן אונ די אנדרי הייסט היליגע נשמה אונ אז דר מענטש זינדיגט גייט די היליגע נשמה פון אים אוועק נאר אלע שבת קומט זיא צירוק אונ לערינט דיא נר״ן אונ ווארינט זיא תשובה צוא טאן · אונ אין דעם פירוש נפלא שטייט וויא אזו זייא טענין : דרום דארף מען צוא זאגין שיר השירים אלע שבת ובפרט צו לערנין מיט דעם פירוש דרום האב איך דאס איבר גיזעצט אוף עברי טייטש מיט אגרונג לשון אז איטליכר זאל עס קענין פאר שטיין : וזכות הרבים יעמוד לי

ארי׳ ליב במהו׳ אלי׳ ז״ל

ישמחו השמים ותגל הארץ באמרי בזוהר דפרשה בהעלותך נמרץ · זכאין אינון ישראל דאתיהב לכן לורייתא עלאה אורייתא דקשוט ומאן דאמר דההוא ספורא דאורייתא

לאחזאה על ההוא ספורא בלבד קאתי תיפח רוחי' דאי הכי לאו איהי אורייתא עלאה אורייתא דקשוט אלא ודאי אורייתא קדישא עלאה איהי אורייתא דקשוט ת״ח מלך ב״ו לאו יקרא דיליה הוא לאשתעי מלה דהדיוטא כ״ש למיכתב ליה ואי סליק בדעתך דמלכא עלאה קב״ה לא הוו ליה מלין קדישין למכתב ולמעבד מנייהו אורייתא אלא דאיהו כניש כל מלין דהדיוטין וכו' וכל מלין דספורין ועביד מנייהו אורייתא אי הכי אמאי אקרי תורת אמת תורת ה' תמימה עדות ה' נאמנה פקודי ה' ישרים מצות ה' ברה יראת ה' טהורה וכתיב הנחמדים מזהב ומפז רב ואלין אינון מלי דאורייתא אלא ודאי תורת ה' אקרי תורה תמימה וכל מלה ומלה אתייא לאחזאה מלין אחרנין עלאין דההוא מלה דההוא ספורא לאו לאחזאה על גרמיה בלבד קא אתי אלא לאחזאה על ההוא כללא קאתי ווי לההוא בר נש דאמר דהא אורייתא אתא לאחזאה ספורין בעלמא ומלין דהדיוטי דאי הכי אפילו בזמנא דא אנן יכולין למעבד אורייתא במלין דהדיוטא ובשבחא יתיר מכלהו אי לאחזאה מלה דעלמא אפילו אינון קסטירי דעלמא אית ביניהו מלין עלאין יתיר אי הכי נזיל אבתרייהו ונעביד מנייהו אורייתא אלא כל מלין דאורייתא בהאי גוונא ת״ח עלמא עלאה ועלמא תתאה במד מתקלא אתקלו ישראל לתתא מלאכי עלאה לעילא מלאכי עלאה כתיב בהו עושה מלאכיו רוחות האי באתר עלאי בשעתא דנחתין לתתא אע״ג דנחתין מתלבשין בלבושא דהאי עלמא ואי לאו מתלבשן בלבושא כגוונא דהאי עלמא לא יכלין למיקם בהאי עלמא ולא סביל לון עלמא ואי במלאכי כך אורייתא דברא לון וברא עלמין כלהו וקיימין בגינה כיון דנחתת מהאי עלמא אי לאו דמתלבש' בהני לבושין דהאי עלמא לא יכיל עלמא למסבל וע״ד האי ספורי' דאורייתא לבושא דאורייתא איהו מאן דחשיב דההוא לבושא איהו אורייתא ממש ולא מלה אחרא תיפח רוחיה ולא יהא ליה חולקא בעלמא דאתי בגין כך אמר דוד גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך מה דתחות לבושא דא דאורייתא ת״ח אית לבושא דאתחזי לכלא ואינון טפשין כד חמאן לבר נש בלבושא דאתחזי לון שפירא לא מסתכלון יתיר אם בו זכה א לבושא גופא חשיבותא דגופא נשמתא כהאי גוונא אורייתא אית לה גופא ומלי אורייתא דאקרון גופי תורה האי גופא מתלבש בלבושין דאינון ספורין דהאי עלמא טפשין דעלמא לא מסתכלי אלא בההוא לבושא דאיהו ספור דאורייתא ולא ידעי יתיר ולא מסתכלי במה דאיהו תחות ההוא לבושא חכימין עבדי דמלכא עלאה אינון דקיימין בטורי' דסיני לא מסתכלי אלא בנשמתא דאיהי עקרא דכלא אורייתא ממש ולעלמא דאתי זמינין לאסתכלא בנשמתא דנשמתא דאורייתא :

ובזה הרב שם טוב בפירושו לספר המורה חלק א' פרק ל״ו וז״ל ראוי' לכל המעיין שידע כי כל דבר שיושב במראה הנבואה אמנם היא משל לענין אחר והסובר שהוא משל לבד הוא רשע והסובר שהוא אינו משל הוא סכל אבל הטוב שיסבור בו ב' ענייני' יחד :

ולזה הכי אמר · בר״ור סג״כ לא ימלט מהיות תוך ופנים לחמש מגילות שיאמרו על שיר השירי' וקבלת שהיא חכמת שלמה ורות והמגילה לאחר תורה על מעשות כמאורע וכן מגילת איכה אין מורה כי אם על חורבן בה״מ ולא לפנים ולא לאחור כשיבנה ב״ב שלא כולן נתקבלו למשה מסיני כמו שדרשו חז״ל על פסוק ויהי ככלות משה מה כלה צריכה להיות מקוששת בעשרי' וארבע קישוטין אף ת״ח צ״ל בקי בעשרים וארבע ספרים שקיבל משה מסיני הרי שמשה קיבל גם חמש מגילות מסיני שהם בכלל כ״ד ספרי' וכן מפורש בזוהר פי' כי חסא הכי תנינן דבסיפא שעתא דנפיק משה לקבל אורייתא בלמודי כללא דכל ישראל ואיהו קבל אורייתא בעלמא אפילו מגילות אסתר כו' וכ״ש שאר המגילות ובוודאי אי אפשר למימר שאינן הורין כי אם ספיריהי' שהיא לבושי' כי אם על הנשמה שתחת הלבוש נסתר כל ספורי אורייתא כמאמר הקדוש ר' שמעון בן יוחאי ז״ל כנ״ל :

לכן אמרתי אגלה אוזן למודי' · ושימי ספוני' של קדמוני' · שבדברי חז״ל ובמדרשות וספרי תוכחות גנוזי' וטמוני' · על חמש מגילות אלו האמורי' · ובפרט מה שעליהם מרומז בזוהר ובתיקוני' ולקטתי שבולת אחר הקוצרי' · ואספתי עד שנטעו לעמרי' · עד שסדרתי כל החמש מגילות להוליא לאורי' · ואפילו תיבה אחת בלתי נעדר מחידושים · ואף שלא נמצא בשום מקום פירושי בקישורי' כי כן היא מדת החכמי' · לדרוש הפסוקי' אחת או שתים · ולפ״ז השאר על פי נבוני' · והקורא סובר שלא דרשו כי אם אלו הפסוקי' · והשאר נשאר על פירוש הפשוטי' · בלי לימוד וקישור לפסוקי' הקדומי' : אמנם המעיין בכל הדרושי' ופרושי' יראה שכל דרשות חז״ל המה מלומדי' · כי מה שלא גילו תנאי' ואמוראי' גילו מדרשות וספרי מוסר וזוהר ותיקוני' · ואין לנו כי אם סקרון ידועי' :

לכן אמרתי שאבנה גם אנכי מאומה · אף שלצעיר אני לימי' ואין בי שום תבונה · אכן רוח היא באנוש ונשמת שדי תבינהו · ובפרט שגם פה לא עשיתי מאומה · כי אם שחברתי לאסף

אחד

הקדמה

אחר חכמת הקדומה · בגילוי הדברי' שהם צפונה : ואף בזה לא לבוש עטרה להתגדל בה מאומה ·
וגם לא לספור בה כבקדומה · כי אם לזכות את הרבי' היא הכוונה · ולכן בשם :

ספר שיח ספונים

על החמש מגילות בכלל ושייכה · שכל דברים אלו בדברי חז"ל ספונה וטמונה · אף שלא ציינתי על כל דבר ודבר מראה המקומות :

כי למען ירוץ בו הקורא בלא בלבול הכוונה · ואף שג"כ קראתי שמו (שיח הפ"ני') ע"ש שמו שתי ושם אבי ואמי מכוונה כי תיבת (שיח) בגי' (אליעזר) ותיבת (הפ ני') עם הוי"ו אותיות בת"ק בגי' (בר ראובן ורבקה) במ"ק · ומכ"ש ע"ש שדברי בדברי חז"ל ספונה וטמונה היא עיקר הכוונה :

לכן אתם בני אישים · הזקני' והישישי' אל תדוני לכף חובה להאשי' על שיצאתי מן הפשוט לגמרי אל הדרושי' · כי סודי במרומי' שים לי על מי יהבי להשים · כי כל דברי הן דברי קדמוני' הישישים · ושמתי יהבותי על המאיירי' והמוחשי' · ובספר זה תמצא כל מעשה אנשי' · המגבולות היצר הרע שאת בני אדם בהם להאשי' · וגם בו יסופר כל התחלויות הרעות שהרשעי' בגיהנם ענושי' וגם שכר טוב המתוקן לצדיקי' בגן עדן בו יהושים :

לכן טוב גמור לכל המוכיחי' ובעלי מוסר ללמוד בזה הספר כל מגילה ומגילה בזמנה בה להתיסר · ובפרט למגידי הקהילות העתי"ים בכל שבתים העם ליסר · בפירוש המגילות הזאת להורות מוסר · ובפרט לכל מי שרוצה את עצמו ליסר · שיקרא בכל החמש מגילות אילו בבל תסר · אז בוודאי ידע ויבין את שבע המוסר · וירחיק מהבלי עולם ומתאות גופניות יסיר · כי לזה היה כוונתי מלשון מילות להסר · כי אם בלשון קלילא בעודף ובחוסר · למען שיוכל ללמוד בו אף אדם שמבינה חסר · וגם לשון הזוהר ולשון התיקוני' בכמה מקומות העתקתי · בלה"ק בעודף ובחוסר · אף שחייב אדם לומר בלשון רבו בלא חסור · אמרתי עת לעשות לה' וגו' כדי לזכות את הרבים באמרי מוסר אמנם חכם יוסיף לקח בדברי לחות ולשון מוסר כי התחי' למיך ישעו' כטע' בשר והקול' ומשמיע לו הרים יוסיף דברי' ליסר ואז מילי לאוזן יבחן ויוסר ובטוח אני בזאת עם ה' בלעדי' בתפילה היושר שיעשו דברי אלו פירי למעלה ושורש למט' בכושר :

ודע וכאן שיסדתי את הספר הזה על מימרי דחז"ל בפי' הרואה · צדיקי' יצר טוב שופטן שנא' לבי חלל בקרבי פרש"י הצדיק אומר שהיצה"ר הוא כמת בקרבי שיש בידי לכופו ואין שולט בי אלא היצ"ט והרשעי' יצה"ר שופטן שנא' נאום פשע לרשע בקרב לבי אין פחד אלהי' לנגד עיניו פרש"י שהיצה"ר אומר לרשע אל תהי פחד אלהי' לנגד עיניך אלמא יצה"ר שופטן עד שמרחק שאין מתפחד מיוצרו ובינוני' זה וזה שופטן שנא' כי יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו פרש"י מדכתיב שופטי שמע מינה שיש לך אדם שיש לו שני שופטי' ע"פ מימרי הזאת סדרתי את חמש המגילות בסדר הזה דהיינו בשיר השירי' מרומז היצר שיפט היצ"ט את הצדיק ע"י נשמה קדישא שהיא מלמדתו ומחנכתו את האדם לילך בדרכי החיים וקראתי אותה בשם : שירת דודים כי שם מרומז מה שהנשמה דאצילות מלמדת את הנשמה דבי"ע בדברי' הנעימי' שהם נחשבי' כדודי' האהובי' · ובקהלת מרומז היצר היצ"ט והיצה"ר שופט את הבינוני' וקראתי אות' בשם : דברי רעים שהיצ"ט והיצה"ר הם רעים האהובי' כי גם כוונת היצה"ר הוא לטובת האדם כמו שאמרו ז"ל שטן ופנינה לש"ש נתכוונו ובמגילת אסתר מרומז היצר היצה"ר שופט את הרשעי' ולבסוף המגילה מרומז ג"כ נצחון היצ"ט בבעלי תשובות וקראתי אותה בשם : נצחון גבורים שבתחלה מרומז בה היצר היצה"ר מנצח את היצ"ט להטות את האדם מן התמי' ולסוף מרומז בו נצחון היצ"ט לכוף את הרשע לשוב בתשובה שלימה ובמגילת רות מרומז על פטירת הבינוני' והולכת הנשמה לעולמ' וקבלת שכרה : אבל לצדיקי' עין לא ראתה אלהי' זולתך יעשה למחכי' לו וקראתי אותה בשם : הליכות עולם שבו מרומז · הליכת הנשמה לבית עולמה ושנעים ומרעין בימין השופטין בה וקבלת שכרה ובמגילת איכה מרומז פורעניות הרשעי' ובכייתן שבוכין ומורידין דמעותיה' בגיהנם כמו שדרשו חז"ל הפסוק שעוברים בעמק הבכא מעיין ישיתוהו גם ברכות יעטה מורה וגו' עוברין אלו בני אדם שעוברין על רצונו של מקום עמק שמעמיקי' להם גיהנם הבכא שבוכין ומורידין דמעות כמעיין של שיתין גם ברכות יעטה מורה שמצדיקי' עליהם את הדין ואומרי' יפה דנת יפה זכית יפה חייבת יפה תקנת גיהנם לרשעי' וג"ע לצדיקי' וקראתי אותה בשם עמק הבכי ע"ש פסוק הנ"ל וע"י פירש חמש מגילות אלו ידע האדם איזה הוא דרך ישר שידבק בה האדם ואיזו דרך רע שיתרחק ממנה האדם ויזכה לרב טוב הצפון ליום שכולו טוב : והואיל ואתא לידן כימא בה מילתא במימרי הנ"ל איזהו דרך רעה שיתרחק ממנה האדם כו' ר' שמעון אומר הלוה ואינו משלם אחד הלוה מן האדם כלוה מן המקו' ב"ה שנא' לוה רשע ולא ישלם וצדיק חונן ונותן פירש הרב ר"ב צדיק חונן ונותן הקב"ה שהוא צדיקו של עולם חונן ונותן למלוה מה שלוה זה ממנו ולא פרע לו וכתוב עליו התוי"ט וצדי' פירש הרב הקב"ה שהוא צדיקו של עולם שנא' צדיק וישר הוא וכן ואתה צדיק על כל הבא עלינו ע"כ · הנה המאמר הזה תמוה פלא ושפליא מרישא ועד סיפא מלא וכי אין לך דרך רע יותר מזה ועוד מה זה שאמר לוה

הקדמה

רשע ולא ישלם הלא לא נעשה רשע אלא משום שלא שילם את החוב אבל בעת שלוה לא הוה רשע דאם איירי שהיה רשע מקדם בלא זה א״כ מאי אריי שלא שילם הלא בלאו הכי רשע הוא אלא בוודאי איירי באדם שלא היה רשע כי אם מחמת זה נעשה רשע א״כ למה קרא עליו מקרא זה לוה רשע ולא ישלם הלא בעת שלוה לא היה רשע ועוד כיון שהקב״ה מוכן ונותן למלוה מה שלוה זה א״כ לא נחסר ממנו כלום ולמה נקרא הלוה רשע שבוודאי המה שהעדים להקב״ה לשלם בשבילו למלוה לא נקרא רשע דהא כל מזונותיו וצרכי האדם באים לו מיד הקב״ה ומה לי שנתן הקב״ה לו או למלוה שלא בעבורו ולא עבר כ״א על לאו דלא תגזול כשאר גזלנים וביותר קשה על מ״ש שכתוב שנא׳ צדיק וישר הוא וכן ואתה צדיק ע״כ הבא עלינו וכי יפדיועוד לקרא לאמר שהביא ראייה מה״ת מזו והביא רא״י מן הכתובי׳ וכ״ל לתרץ ע״פ מה דכתוב הר״מ טעם לקטרוגא על חטא כי התרגום אונקלוס כתוב על חטא מוצא ועל רעא״ם מוציזון והיא כי האדם עצמו היא שיהיה בקדושה באשר שבאמתא חלק אלו״ה ממעל דרכו שניגן הענף אחר העיקר ובהיות נמשך אחר עלת עלה״ר ונהנה מחלק הקליפות שהוא תאות עה״ז המשועבד לקליפות כידוע הרי עליו חוב לשלם להחזיר לקליפות מה שנהנה מחלקם והפרעון הוא ע״י תשובת המשקל שאז נחסר ממנו חלק הקליפות שנהנה בחטאו ואם לא שילם בעה״ז ע״י התשובה אז היא הפרעון בגיהנ׳ שאז כח המקטרג שנברא מעונו הוא בא ולוקח נקמתו ממנו כדי למרק כח הטומאה שנמשך על נפשו וזה הוא טעם שהרשעי׳ גורמים בחטאי׳ שהשפע קדושה נמשך אל החיצוני׳ כי אפי׳ הריקנים שבישראל מלאים מצות כרימון וגם לרשעי׳ מגיע שפע קדושה בשכר המצוה מהקב״ה כיון דעל הרשעים לשלם מה שנהנה מהטומאה ואז מגיע אותה השפע הקדושה בדין להחיצונים מד״ר נתן שאמר הרי שהיה נושה בחבירו וחבירו בחבירו מוציאין מזה ונותנין לזה והשתא נראה לי שהכוונה הזאת אמר ר׳ שמעון שזו היא דרך הרע שירחיק ממנה האדם הלוה ואינו משלם ר״ל שלוה מן הקליפות בהיות נהנה בתענוגי ותאות עה״ז שהוא חלק שלהם ואינו משלם בתשלומת תשובת המשקל כנ״ל שאמר הלוה מן האדם הבליעל שהוא כאלו וכה דילהון שהוא נקרא אדם הבליעל כידוע כאלו לוה מן המקום שגורם שהקדושה של המקו׳ נמסרה ע״י חטאיו להחיצונים מד״ר נתן ואין לך רעה גדולה מזו ועי׳ מביא ראייה שפיר שנ׳ לוה רשע ר״ל שהלואה הזאת היא ברשע במה שנהנה מתאות עה״ז בחטאיו שהיא חלק הקליפות ולא ישלם דהיינו בתשובת המשקל כנ״ל אז צדיק שהוא צדיק של עולם מוכן לקליפות ונותן להם השפ׳ קדושה מה שהיה מגיע להם מדר״נ כנ״ל והשתא כתב הת״ט שפיר שנא׳ צדיק וישר הוא ר״ל שהוא צדקתו ויהבו שנותן שפע קדושה שלו להחיצונים ולא מונע מהם באשר שמגיע להם ע״פ יושר מד״ר נתן ע״ז מקיים ג״כ הפסוק ואתה צדיק וגו׳ ר״ל שלכך הרשעים מצדיקין עליהם את הדין שפיר באמרם ואתה צדיק על כל הבא עלינו ר״ל שכל הצרות הבאות עלינו הוא בשביל שאתה צדיק ואין מעכב חלק כל ברי׳ באפי׳ להחיצונים משלם אתה חלקם מה שמגיע להם מד״ר נתן לכן הוכרחנו לסבול עול צרות בזה שנחסר חלקנו וכוונת ר״ם היה במאמרו זה כדי שיתרחק אדם מתאות עה״ז עד קצה האחרון שאז יקבל שכרו בלא כלייה בטובת עה״ב שעין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכי׳ לו א״מ ע״ן :

אתן שיר ושבחה לאלהי המערכה שעזרני ככה :

אין סוף ותכלית להשיגתך :
אל מי תדמני להמשילך ·
כתר מלוכה יתן לעזרתך ·
ל ימד בעול׳ שמך לרוממך ·
חכמה תאין תוכל במצילך ·
י איר׳ אורו׳ משמל׳ עינך ·
בינה ודעת ותבונה במחניך ·

עלינו לשבח שלקחתנו מתבונתך ·
חסד ורחמים כמא כבודך ·
ז ה דרכך ה׳ במלותיך ·
גבורה וממשלה ביום ישעך ·
ר יבנו יריב למען שמך ·
תפארת ישראל כמה בריותך ·
ה הלבנון הדום רגליך

נצח נלמים הראת עבדיך ·
כ ה תעשה שנית לרמותיך :
הוד והדר רגל מלכותיך ·
ה לל ושבח ודומי׳ תהלתך ·
יסוד מוגב ומשכן דביריך ·
נ בנה ויכון על מכונך ·
מלכות עלינו הופיע בממלכתך ·
חזקנו אמצנו הפעם מזעתך ·

שיר

השירים אשר לשלמה:

ישקני

פתח ר״ל בו עזריה למה הדבר דומה למלך שנטל סאה חטים ונתן לנחתום ואמר לו הוצא לי כך וכך סובין כך וכך מורסן וסלית לי מתוכה גלוסקא אחת מנופה ומעולה · כך כל הכתובים קדש ושיר השירים קודש קדשים שכולה יראת שמים וקבלת עול מלכות שמים ע״כ · דברים אלו צריכי׳ ביאור הדא למה אמר למה הדבר דומה הל״ל למה זה דומה ותיבת הדבר הוא מיותר · ועוד למה נמשל למלך דוקא וכי המלך לבד אוכל גלוסקאות והלא אף עשיר דעלמא נמי דרכו בכך ועוד וכי כל הכתובי׳ יהיו דומין למורסין ח״ו ובפרט שירות ותשבחות שנתקבלי׳ שבאמרה פ״פ עשרה נביאים קודשי עליון שהם · (אדם מלכי צדק אברהם משה דוד שלמה אסף ושלשה בני קרח) ח״ו לפרש כך דהא רבינו בעצמו מקיים כך כל הכתובים קדש ולא״כ אין המשל דומה לנמשל : לכן נראה לי בר״ור שבודאי רבינו לא בא לומר על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא להשיר הס מ תיד השיכור ומשל מפי הכסילים באמרם כמו תורה נוח לנו משה ומורשה לנו לישא אשה · ולעסוק בכל תאות האנושה · לחרוש ולזרוע ולגדוש גדישה : ולזבון ולזבן ולקרא חבר : ולהיות סוחר ושואל ואוגר : וכל שלל והון יקר לביתינו לאגר : כי על זה תורתינו הקדושה תרי״ג מצות לנו פותח וקובר · כי לא לתוהו בראה לשבת יצרה · ולמה יהיה עינינו בענין עה״ז צרה ובמשל זה כל עצמא מן התורה סרה · ורשעים ישנה ובאחרונה מרה : ע״ז רבינו מדבר דבר · ואמר דעו והבינו שלא כן הדבר שלא כוונת הקב״ה על פשיטת הדבר · בנתינת התורה ובעשיית הדבר · כ״א על קיום המצות היה עיקר הכוונה ועל זה אמר למה הדבר דומה · ור״ל אין דבר אלא תורתינו הרמה שהיא דבורו של הקב״ה תמתי מרומא ומדמה הדבר דוקא למלך שנטל סאה חטים ונתן לנחתום ואמר לו הוצא כך וכך סובין כך וכך מורסן כי בוודאי לא הי׳ כוונתו של מלך על כך מקויים של סובין ומורסין שאין דרך של מלך כעשיר דעלמא להשגיח על סובין ומורסן ולדקדק בדקדוקי עניות כזה ובודאי לא היה כוונתו בנתינת שיעור סובין ומורסן כ״א שבשעור הזה יהי׳ הסולת מנופה כל צרכה ועמוד על הסולת להיות הגלוסקא נלולה ומעולה כן המלך זה ממ״ה הקב״ה חטים זה התורה שנמשלה לחטים שהיא עיקר הלחם שנ׳ לכו לחמו בלחמי שע״ז אמרו חז״ל הכל צריכים למרא דחיטיא ואמר סאה שאות ס מרומז על ס׳ מסכתות שבתורת בעל פה ואות ה מרומז על חמשה חומשי תורה ואות א מרומז על ליחוד הכתר ואחדותו של הקב״ה וגם מרמז אות א על הכולל שתורה שבכתב ותורה שבע״פ כולם א׳ הם וכולם מפי הגבורה שמענו ואמר שנתן לנחתום אלו בני האדם שנמשלים בתעשיה׳ לנחתו׳ ע״ד שאמר הכתוב כמו תנור בערה מאופה ישבית מעיר מלוש בצק עד חומצתו · וקומר כי קרבו כתנור לבם בארבם כל הלילה ישן אופיהם וגומר · ואמר שאמר לו הוצא לי כך וכך סובין כך וכך מורסן ר״ל זה מעשי אנושי הכתוב בתורה שנקראי׳ ע״ש סובין ומורסן שהם הפסולת של התורה כמו שהסובין ומורסן הם הפסולת של הסולת · ואמר הוצא לי כך וכך דוקא ר״ל שבודאי לא הי׳ כוונת הקדוש ברוך הוא על מעשה עבודת יתר של עה״ז להתאוות תאוה כי אם על מעשים המוכרחים שאי אפשר זולתן כדי לקיים המין ואף בזה לא היה כוונתו על מעשה גשמיות שנה כי אם על מעשה הרוחניים שנה שכל מעשה האנשי׳ במשגל ומריסה

ביאור אשכנז

שיר דאש דָאזִיגִי גִיזַאנְג אִיז הֵיילִיגֶער השירים פוּן אַלֶע גִיזַאנְגִין וָוארִין אַנְדֶרִי שִׁירִים דָאמְשִׁי עֶש שְׁטֵייט אִין זַייא פִּין יִרְאַת שָׁמַיִם אוּנ פוּן עוֹלָם הַבָּא שְׁטֵייט אִין זַייא אָבֶּר פוּן עוֹלָם הַזֶּה זַאבִּין אוֹיךְ פוּן פַּרְנָסָה פוּן הַצְלָחָה אוּנ פוּן אַלֶע בַּאדֶרְפְגִישׁ וָוש דֶער גוּף בַּדַארְף אִיבֶּר דֶעם הֵייסִין אַלֶע שִׁירִים גָאר קוֹדֶשׁ אָבֶּר אִין דֶעם דָאזִיגִין שִׁיר שְׁטֵייט גָאר פוּן יִרְאַת שָׁמַיִם אוּן פוּן עוֹלָם הַבָּא : אשר לשלמה וָואשׁ דִיא גַאנְץ הֵיילִיגִי נְשָׁמוֹת זָאגִין דָאשׁ דָאזִיגִי פִּין גָאטְשׁ וֶועגִין וָואשׁ דֶער שָׁלוֹם אִיז זַיין אִיבֶּר דֶעם הֵייסְט דֶער דָאזִיגִיר שִׁיר קוֹדֶשׁ קָדָשִׁים:

ישקני

והריסה וזריעה ומשא ומתן וכל מעשה עוה"ז באמונה כולם מורים על תקנת הרוחני שבה כידוע לי"ח ועה"ז הוא אומר ובלית לי מתיבה ר"ל הם לא היא מעשה הרוחני שבה שהם דומים לסולת שהיא רוחניות נגד השיגין ומורסין ולזה הוא אומר ום יז לי מתיבה ר"ל שאין לי מתוך כל מעשה הגשמי כ"א הסולת שבה שהם מעשה הרוחניות ואמר גלוסקא אמת היא התורה ומעשים טובים שאדם עושה ע"י מעשה אנושי הגופניי' שלא הגי בלאו הכי ונקראת גלוסקא ע"ש לחם כמו שאי"ה לכו לחמו בלחמי וג' וטן אה דיוקא ולא אמר לחם לפי שהתורה בלא מעשים טובים דומה לפת קיבר שנוקב בני מעים שהיא למשתמשים בה קמח דנהמא אבל תורה ומעשים טובים דומה לפת נקי ולגלוסקאות שעליה אמר הכתוב מנחה סולת בלולה בשמן כידוע שהיא גלוסקא המעולה שבגלוסקאות ועי"ז אמר כאן מנופה ומעולה וגם כוונתו בזה שאמר מנופה ומעולה ע"ש שהקב"ה נתעלה ונסתלק לעילא לעילא עי"ז כמו שמבואר במדרש הנעלם בז"ה בכתם שיר השירים דהא כד ישראל זכאין ואזלין באורח מישור כביכול ם לוקא איהו לקב"ה עמהון לכל עלמין דעלמא כד ישראל זכאין ואזלין באורח מישור סליק לון קב"ה על כל בני עלמא וכולהו אודין ומשבחין ליה ולא איהו בלחודוי אלא אפילו עילאין לעילא כולהו אודין ליה בגינייהו דישראל ולא דא בלחודוי אלא איהו אסתלק ביקריה בגינייהו דישראל תמן ולא דא בלחודוי אלא אפילו ישראל תמן מסתלקי ביקרים דקב"ה לעילא ותתא · ת"ח בשעתא דישראל זכאין כ הא יקרא דלעילא אסתליק לעילא לעילא בכמה רחימו ומתחברין עלמין בחדוה כולהו אתברכן מעמיקא דכלין ועלאין כולהו אתתקיין ואתברכאן ואתקדשין בכמה ברכאין בכמה קדושין וקב"ה חדי עמהון בשלום בשלימו ע"כ · הרי שבנין התורה ומע"ט של ישראל נתעלה הקב"ה לעילא ולעילא לכן נקראת התורה גלוסק' מנופה ומעולה שמנופה הוא מלשון תנופה כמו והניף הכהן ומעולה מלשון מעלה יעלה שע"י התורה שנקרא' גלוסקא כנ"ל מניף ומעלה הוא להקב"ה כביכול ולכל עלמין ובזה נסתר המשל שבפני כסילים ומזר ואמר רבינו מלתא אמרת כך כל הכתובי' קודש ר"ל כמו שהתור' נמשלה לאשל הנ"ל כך הכתובים ג"כ נמשלים למשל הנ"ל שאף שבכל הכתובי' נאמר בהן עבודי הגופא שכל הכתובים קודש מכ"מ גם מורשין מעורבין בה שיש בהן דברים מענייני עה"ז כמו תהלים שיש בהם תפלות על הפרנסה והצלחה עה"ז וכן כל שאר הכתובים רובן ככולם מדברין בענייני עה"ז כידוע אבל שיר השירים קודש קדשים שכולה יראת שמים וקבלת עול מלכות שמים וכל כך למה לז"א (אפשר לשלמה) יהיה לפי ששיר זה נא ע"י נשמה קדישא דאצילות שבאדם שנקראת שלמה שהיא שלם בלא מום וחלק אלוה ממעל שהשלום שלו כמבואר במדרש הנעלם בפ' לך לך אמר רבי יעקב בר אידי כל נשמתין של צדיקים נגזרו מתחת כסא הכבוד לנהג את הגוף כאב שנוהג את הבן כי בלתי הנשמה לא יוכל הגוף להתנהג ולא לדעת כלום כולהו דהא אמר ר' אבהו הנשמה היא מורה ומלמדה לאדם ומחנכתו בכל דרך הישר ונשמה שבאת אותה הקב"ה לגוף ממקום הקדוש מברך אותה בשבע ברכות הה"ד ויאמר ה' אל אברם זו היא הנשמה שהיא אב ללמד את הגוף ורם עליו ממקום רם ונשא באה ומה אומר לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אמר ר' יעקב זו היא אספקלריא המאירה · אל הארץ אשר אראך כו לגוף פל כי לגוף קדוש ולגוף ישר כו' · מיד וילך אברם זו היא הנשמה קדישא כנ"ל כאשר דבר אליו ה' להכנים באותו הגוף שנצטווה להנהיגו וללמדו בדרך הישר ע"כ · ולנשמה הזאת אינה זוכה כ"א מאן דעסיק באורייתא כמבואר בזהר אמר ר"ש כל מאן דלא זכה באורייתא לא זכה לא ברוח ולא בנשמה מכ"ש בנשמה קדישא של מ"ה הבאה מאצילות ואין לו כי אם נפש החיים בלבד כמו כל החיות והבהמות ומ"ה שאין להם אלא מיוני של נפש בלבד אבל ע"י עסק התורה זוכה האדם לרוח ונשמה דאצילות שעל ידה האדם יכול לבוא למדרגה עליונה אבל זולתה אי אפשר כי נפש רוח נשמה הם מן בריאה יצירה עשיה כמ"ש בתיקונים מעשיה נפשין מיצירה רוחין מבריאה נשמתין ונשמה יתירה שהיא נשמה קדישא היא נקראת מ"ה היא מאצילות והשכינה אינה שורה בתגבורת כ"א על נשמה דאצילות כמבואר בזהר דלנפש קדישא זוכה אדם בהולדו ולרוח דקדישא בהיותו בן י"ג ולנשמה קדישא בהיותו בן כ' לכן אין ב"ד של מעלה מענשין אלא מבן כ' דאז זכה לנשמה קדישא שהיא מלמדו ומדריכה את האדם כמ"ש במדרש הנעלם אעשה לו עזר כנגדו א"ר זו הנשמה שמסייעת לו ללכת בדרכי קוני כידוע שכל הרהור תשובה מצד הנשמה דבי"ע הם באים וזהו מנר"נ דבי"ע ונשמה קדישא דאצילות שהיא גדולה עד מאד מביאה את האדם לידי תשובה בפועל ואף שנסתלק מן האדם תכף משגיו אעפ"כ נשאר בו נצוצין מאותה נשמה כי א"א לאדם להתקיים בלתי נשמת חיים דאצילות כי היא נשמה לנשמה דנר"ן מן בי"ע דאצילות בי"ע גופה מקבלין שפע מאצילות דאצילות לכן אין קיומה בנר"ן בלתי נשמה דאצילות וע"י תורה ומצות יכול אדם לזכות לנשמה קדישא דאצילות אף בימות החול ושאר כל ישראל הי בשבת א"נ שאיך הם מקיימין בחול ע"ז כתבו באמת התיקונים אף דהנשמה מסתלק בחול מ"מ נצוצין קדישא רבה לא מסתלק דבנשמה דאצילות גופה יש ג"כ נר"ן שזו למעלה מזו לכן כי כשם שא"א לאדם לקבל האור שלה בפעם א' אפי' בשבת כי אור האצילות

האצילות גדול כך שא"א לקבלה. בפעם א' כמו שאם יצא אדם מאפילה גדולה לאור גדול מיד נסמו עיניו מלקבל האור אא"כ מרגיל א"ע באור קטן עד שיוכל לקבל גם אור גדול וה"ה בנשמה קדישא אלאי ע"כ באים עליה בהדרגה מעט מעט · ביום ד' בא לו תוספת נפש משבת הבא ביום ה' בא לו תוספת רוח משבת הבא · ביום ו' בא לו תוספת נשמה כך בסילוקה · במ"ש אין מסתלקת לגמרי כי נשאר בו כל תוספת נר"ן דאצילות ביום א' נסתלק נשמה ונשאר בו תוספת רוח ונפש ביום ב' מסתלק גם תוספת הרוח ונשאר בו תוספת נפש עד יום ג' מסתלק ממנו ג"כ תוספת נפש משבת שעבר ותיכף מיד ביום ד' בא לו תוספת נפש משבת הבא כנ"ל כשזה יוצא זה בא ובמיכת אלו מעמדין את האדם בקדושה אבל מי שגורם להבריח ממנו לגמרי מיד גורם לשרות עליו רוח דקיטרא אחרא מסאבותא כי נר"ן דבי"ע מעורבין בטוב ורע כמבואר בשם האריז"ל שבחטא אדה"ר נתערבו הנשמות הקדושות עם הקליפות והם בסר"כ דאדם בליעל ולפ"ז כל נשמה ונשמה מעורבת בטוב ורע ששורש של הנשמה היא למעלה מאשר יתפשטו משורש עליון יש בה אחיזה בטוב ומכח חטא אדה"ר יש בה אחיזה ברע כנ"ל והגוף שהוא מחומר קרוץ מכריעה את הנשמה לרע באשר ששורש הדבוק בגוף רע ואמר רבים להטות ולכן אין ב"ד של מעלה מענישין את האדם אלא מבר כ' דאז הוא זוכה לנשמה קדישא דאצילות שהיא זכה כזכוכית לבינה בלי ק"נ כמבואר בתיקונים בשעה שעלה במחשבתו דאדה"ר לחטוא בעץ הדעת נסתלקה ממנו הי' דאצילות ולא נתערבה היא עם הקליפות ונשארה קדושה בלי שום סיג ועירבוב לכן היא מלמדתו ומדריכה את האדם ואז ראוי הוא שלא תהיה אחרי רבים לרעות כ"א לטוב כי מטין ע"פ את' לטובה כי גם בנר"ן יש בהם חלק אלוה ממעל כי נשרשם מן בי"ע כנ"ל לכן ראוי הוא להענישם מאז כי אם בזאת לא תשמעו לה כי אין לך אדם מישראל שלא יזכה לנשמה קדישא דאצילות משנעשה בן כ' אף בחול ומכ"ש בשבת ואף לאחר שהוא חוטא הוא עומדת מרחוק ממנו כמטחוי קשת שאמרה אל אראה במות הנער המנוער מן המצות ומלמדתו ומשכנתו לשוב בתשובה וזה הוא הטעם שאומרים שיר השירים בכל שבת לפי שבו מרומז מוסר והויכוח שבין נשמה קדישא דאצילות ובין נר"ן דבי"ע שמיסרתו ומלמדתו ע"ד שאחז"ל לצדיקי' יצ"ט שופטן דהיא נשמה עלאה ונפרט ביום השבת שלרוב העולם הנשמה קדישא אינו מלוי' כ"א בשבת אזיה מיסרתו כדי שיבא לידי תשובה בפועל לפי שכל ימי השבוע הנר"ן דבי"ע מביאים את הגוף לידי הרהור תשובה ע"י ויכוח ותוכחת מוסר בכל ימי השבוע שבכל עת הגוף והילה"ר מבשר ואומר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך למען ספות הרוה את הצמאה ובאמת לא יאבה ה' סלוח לו כי אז יעשן אף ה' וקנאתו בגוף ההוא בעת מיתתו באסכרה שהיא כפטורא דפי ושט וכאמרא אבי מיזרא דלאחורא נשרא לכן הנר"ן שהוא חלק אלוה ממעל מתבקשת ומתחננת לגוף ברוב שיח וכעס ושופכת לפני הקב"ה דמעות שלים להתחנן ולבקש על נפשה שלא יבואהם למיתה משונה הנ"ל במעשים הרעים כי על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא ואחז"ל זו מיתה · כ"א לשנות אל דרך הטוב שיזכה על ידה למיתה נשיקה שהוא כמשחיל בניתא מחלבא ועל זה אמרה :

יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי

טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן

לריח

ישקני כו' אמרי' בזוהר ויקרא ת"ח כל בני עלמא לא מיין על מה קיימין בעלמא ויומין אזלין וסלקין וקיימין קמיה קב"ה כל אינון יומין דב"נ קיימין בהאי עלמא דהא כלהו אתבריאו וכלהו קיימין לעילא ומנלן דאתבריאו דכתיב ימים יוצרו וכד מטין יומין לאסתלקא מהאי עלמא כלהו קריבין קמי מלכא עילאה · הה"ד ויקרבו ימי דוד למות ויקרבו ימי ישראל למות · בגין דכד ב"נ איהו בהאי עלמא לא אשגח לא איסתכל על מה קאים אלא כל יומא ויומא חשיב כאלו הוא אזיל בריקניא

ביאור אשכנז

ישקני דער זוהר הקדוש זאגט: דיא דאזיגי מענטשין וואס זייא זענין עוסק אין עוה"ז ווייסן גאר נישט פון וועסט וועגין זייא לעבין אוף דר וועלט דען איטליכר טאג וואס ער גייט אוועק גייט ער ארויף אונ שטעלט זיך פאר גאט ב"ה: ווארין דיא טאג זענין ממש אבשעפעניש אזו וויא אלע בשעפעניש אונ אלע טעג שטעלין זיך אויבין אין הימל: אונ אז עש קומט שוין דיא צייט אז דער מענטש זאל אוועק גיין פון דער וועלט גיינען אלע זיינע טעג פאר גאט ב"ה אין דער ציילין זיינע מעשים אונ כל זמן דער מענטש לעבט וויל ער גאר נישט פאר שטיין פון וועסט וועגין ער לעבט איטליכר טאג גייט לייריג אוועק

שירת דודים.

דריקניא דהא כד נשמתא נפקא מהאי עלמא לא ידעת לאן אורחא סליקין לה דהא אורחא לסלקא לעילא
לאתר דנהורא דנשמתין עלאין נהרין לא אתייהיב לכלהו נשמתין דהא כגוונא דאיהו אמשיך עליה בהאי
עלמא הכי אתמשיך לבתר דנפק מיניה · ת"ח אי ב"נ אתמשך בתר קב"ה ותיאובתא דיליה אבתרי' בהאי
עלמא לבתר כד נפיק מיניה איהו אתמשך אבתרי' ויהבין ליה א-רחא לאסתלקא לעילא בתר האי משיכה
דאתמשך ברעותא כל יומא בהאי עלמא כו' · ובמה דאתדבק בהאי עלמא ואתמשך אבתריה הכי
אתדבק בההוא עלמא אי בקדושה בקדושה ואי במסאבא מסאבא אי בקדושה משכין ליה לגביה ההוא
ספר ואתדבק בה לעילא ואתעבד ממנה שמשא לבמשא קמיה קב"ה בין אינון שאר מלאכין כמה דהכי
אתדביק לעילא וקאים בין אינון קדישין דכתיב ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה ואל דיבוק זה
מתאוה ומשתוקקת הנשמה קדישא שע"ז רמזו חז"ל על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא זו מיתה
למיתת נשיקה שלדיבק זה לא זכה אינם כ"א למאן דמית בנשיקה שע"י מתדבק הענף אל העיקר כ"י לי"מ
ולמיתת נשיקה א"א לזכות כ"א ע"י עסק התורה ומצות ומע"ט כמבואר בזוהר ו סלח · ר"ל אומר כל
מאן דאשתדל באורייתא נשמה לאו מיתתיה ע"י יצר הרע דהוא נחש והוא מלאכא דמותא אלא מית בי'
בנשיקה דכתיב ישקני מנשיקות פיהו כלומר ע"פ ה' והיא הנשיקה דהוא דביקותא דנפשא בעיקר'
וזהו שהכר"ן מתנקשת לגוף (ישקני מנשיקות פיהו ירלה הדריכנו בדרך הטוב ם זכה על ידה למיתת
נשיקה שהיא ע"י נשיקות פיהו של הקב"ה ואם אמר יאמר הגוף נגוף מה לך להפגיע בי מלעזבך הלא
לא

אוועק גליך ער וואלט גאר אומזיסט באשאפן געווארן אונ אז די נשמה גייט אוועק
פון דער וועלט ווייכט זיא נעביך נישט אין וואס פאר אוועג מען וועט זיא ארויף ברענגן
ווארין דער וועג וואס ער גייט צום לעכטיגן ארט וואס די הייליגי נשמות לייכטן דארט
ווערט נישט גיגעבן צו אלי נשמות : נאר אין וואס פאר איין וועג דער מענטש גייט
אויף דער וועלט אין אזא וועג פירט מען אים אז ער גייט אויף יענער וועלט אז ער באהעפט
זיך צו דער טומאה : ווערט ער דר נאך אויך גיצוגן אין דר טומאה ארייין : באהעפט ער
זיך אין דער קדושה צוהטמין אים דער נאך אויך אין דער הייליגער זייט ארייין אונ מען גיט
אים דעם וועג ער זאל ארויף גיין אויבין ווערדיג ער האט זיך גיצוגן נאך גאט ב"ה :
אונ עס ווערט אויס אים א מלאך צווישן אלע מלאכים : אזו האט גאט ב"ה גיזאגט צו
יהושע כהן גדול אם בדרכי תלך וגו' ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה דאש איז
טייטש אז דיא וועסט גיין אין מיינע וועגין וועל איך דיר אויך געבן די גיטע וועגן אונ
וועסט זיין צווישן אלע דיא דאזיגי מלאכים וואס זייא שטייאין אונ דינון מיך צו דער
דזיגר מדריגה גלוסט זייער דיא נשמה דיא חכמים האבין גיזאגט אז אויף דעם דאזיגן
האט דוד המלך ע"ה מרמז גיוועזן וואס ער הט גיזגט על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת
מצוא דאס איז טייטש אויף דעם דאזיגן דארף איטליכר מענטש צו דיר גאט בעטין פון
וועגין דער צייט וואש זיא גרייכט דאס איז אז ער זאל האבין א שיינע מיתה וואס זיא הייסט
מיתת נשיקה היינו דיא שכינה טיט דער נשמה א קיש דאס הייסט זיא לא זכט זייער שטארק
אקעגין דער נשמה : באהעפט זיא זיך תיכף אן דר שכינה אונ גייט ארויס פון דעם גוף
אזו גרונג וויא א האר אויס דער מילך אויף אזעלכר מיתה דארף איטליכער מענטש צו
בעטין : ווארין צו דער דאזיגר מדריגה וואס אויבין גידאכט איזט קען דר מענטש אנדרש
נישט קומין סיידין אז ער איז זוכה צו מיתת נשוקה ווארין דארך דעם באהאפט זיך דיא
נשמה צו איר שורש : אונ צו מיתת נשיקה קענמין אנדרש ניט זוכה זיין נאר דורך תורה
אונ מעשים טובים : אזו האט רבי אליעזר גיזאגט דער וואס לערינט ערינצט תורה האט
דער מלאך המות קיין שליטה נישט צו נעמין ביא אום די נשמה נאר ער איז זוכה צו מיתת
נשיקה אונ אויף דעם דאזיגן בעט זיך דיא נשמה פאם גוף אונ זאגט צו אים יך בעט
דיך זייער פור מיך אינגוטין וועג כדי איך זאל זוכה זיין ישקני מנשיקות פיהו אז גאט ב"ה זאל
מיך קישין פון די קישונג פון זיין מויל : היינו איך זאל זוכה זיין צו מיתת נשיקה אונ אז
דער גוף ענטפרט דער נשמה וואס בעטסטו מיך אז איך זאל דיר העלפין האב איך דען

לא אשוב מאחריך אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין עמך עמי אלהיך אלהי באשר תמות אמות
איפו מה אעשה לך וכי יש לאל ידי לעשות עמך רע או טוב ע"ז משיבה הנר"ן יש ויש לאל ידך לעשות עמי
רע ע"י פיתך פיתוי דברים ושרים וגם (כי טובים) לי (דודיך) יאמרתך הבא לי (מיין) בעת הביאני
אל בית היין והיה כינור ונבל וחליל ותוף ויין משתנו · ולא יזכר אחריתנו כי רימה ותולעת יכסנו וביד
מלאכי חבלה יהיה נפשתינו · ואם אמר יאמר הגוף מה לך לשמוע לעצתי ולדברי רעתי ע"ז
משיבה הנשמה ·

לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ׃

משכני

לריח שמניך טובים שם קולא ושמנים ותפנוקי מעדנים המריחי' שהוא כמו (שמן תורק) מכלי אל כלי שריחו ערב ויולא למרחוק ולא"י מתענג בכל התענוגים כדי שיהא (שמך) נודע ומהלל (ע"כ עלמות) גם כת היצה"ר שהולכים בעלמות ובזריזות להכשיל את האדם בעבירות רבות · (אהבוך) ע"י זה כשאתה שומע לעצתם באמרם אליך זאת התנומ' וזאת התענוג הרוג בקר ושחוט צאן כרו כירם גדולה ולאה לאם רב מיום אל יום וגם מפתה אותי עמך לעזוב מקור מים חיים ולחצוב בורות נשברים כלאן לשמיטה מובלים כי טובים מן האחד השנים הגוף והיצה"ר להטות אחרי רבים הזקן והכסיל היא היצה"ר והמלאך המות והולך רכיל אז אחזו כיולדה חיל בעת בוא לשמים במחול · בעת מטר יזחיל בעת משתה יתחיל. בשתי אחיות אהובים לאה ורחל ובאמת מחיר הבית להתמלאות עשן ועגן מוסך ... ואף אותו תוכל :

משכני

ביאור אשכנז

מאכט אז איך זאל דיר קענין טאן גיטס אדער שלעכטס קען איך דען אליין אפילו ערגיץ
גיין וויא דיא נעכטיגסט מיז איך אויך נעכטיגן : דיין פאלק איז מיין פאלק : דיין גאט איז
מיין גאט: ווי די ווסט פר גיין: וועל איך אויך פר גיין: מיט וואס קען איך דיר דען העלפן: אויף דעם
ענפערט אים דיא נשמה איך ווייס אז דיא האסט פיל מאכט שלעכטס צו טאן מיט מיר
דארך דיינע שלעכטי עצות דיא רעדסט מיר איין כי טובים אז זייא זענין מיר זייער גיט
דודיך דיינע פריינד שאפט וואס דיא ווייזט מיר מיין פון וויין טרינקין אונ פון גיט עסין
מיט כלי זמר דער בייא אונ דער מאנסט דיך גאר נישט וואס אונזר סוף וועט זיין אז
מיר ווערין קומין צו דיא מלאכי חבלה אין די הענט אריין אונ אפשר וועסטו מיך וועלין
פרעגין נאך וואס איך פאלג דיך אז איך ווייס אז דיא רעצט מיך אן צו שלעכטין אויף דעם
וועל איך דיר ענטפערין אז איך האב קיין ברירה נישט וואס קען איך טאן לריח שמניך
טובים דיא מאכסט דיר גיטע מאכלים פון בוימלין וואס זייא שמעקין שמן תורק אזו
וויא גיטער בוימל אז ער ווערט אוים גילידיגט פון איין כלי אין דער אנדירער פאר גייט
זיין ריח ווייט אין שמעקט זים אזו שמעקין דייני מאכלים · דיא טיכט דיר אן כל התענוגים
שמך כדי דיין נאמין זאל זיין גירומט על כן איבר דעם עלמות דיא יונג פרויאין דאס איז
דר יצר הרע מיט זיין כתה אהבוך זייא האבין דיך ליב ווייל דיא הערסט צו זייער עצה
וואס זייא רעדין דיר איין אז דער עוה"ז איז דיא בעסטו מנוחה אונ איך ביידי רעט מיך
אויך אן אז איך זאל פאר לאזין יעני וועלט אונ זאל נאר נאך גיין דיא תאוות עוה"ז
איבר דעם מוז איך דיר נאך גיין אזו וויא אלעמירי צו דער שחיטה ווארין דוא האסט צו
דיר דעם יצ"הר : אין איך בין איינע אליין וויא אזו קען איינער באשטיין קעגין צוויא
דארך דעם בין איך גיצוואונגין צו טאן דוא נארישקייטין וואס דער אלטער נאר דער יצ"הר
רעט דיך אן אבר באמת בין איך דם גאר נישט גערין ווארין איך ווייס אז ער איז אונז
אנו ויכר שונא אז ער רעט דיך אן איין עבירה צו טאן מאכט ער זיך פאר אגיטין פריינד
דער נאך גייט ער ארויף אין טסורת דיך אז דיא האסט איין עבירה גיטאן אין וויל נעמין
רשות אז ער זאל בייא דיר נעמין דיא נשמה אין ער אליין איז טאקי דיין מלאך המות

איבר

שיח ספונים

משכני משיכת הגוף ענין מייסן דבריך הנעימים מתקיימים למקור מעונג ושמח' כל הימים כ"א נהוג באמרי ספר המתקיימים באשר שמה מעונם המלאכים ומחיאל וחוכל אז גם אותי ניף נגיף (משכני) מגרת המאכל כי (אחריך נרוצה) להיות לך לעזר ולמחילה בעביר זאת אולי אזכה לצאת (הביאני המלך) הקב"ה (חדריו) בג"ע אז (נגילה ונשמחה בך) בכל מ כי עדן כי (נזכירה) אני בכל פה (דודיך) נחירה המאוכה (מיין) שכל משרים וצדיקים (אהבוך) בלכתך בדרך הטוב להטיב באחריתך אבל יודע אני שגם אתה תתן בידו זכמים ועולות לנסות רבות ועולות גדולות לרדוף אשר כילה"ר לתלאות תאות גופניות באשר שגם אתה מעורב מטוב ורע מעולם דבי"ב כמבואר בתיקוני' כנ"ל:

שחורה עכשיו הבר"ן מוזרת ומותרת לגוף (שחורה אני) אף אם פ"ן אהיה שחורה במעשי המגוצל אצפ"כ אהיה (נאוה) שיכולה אני להיות נאוה ע"י (בנות ירושלים) הם המלאכי חבלה המלרפין את הנשמה בגיהנם כדי שתהא נקי וזכאי לבא על המזבח של מעלה בירושלי' עילאי ע"י של הגדול מיכאל כהן גדול ומצ"מ שיהיה שני בגיהני (כאהלי קדר) המשחירים פניהם בקיר

שירת דודים

מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָּרוּצָה הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ נַזְכִּירָה דֹדֶיךָ מִיַּיִן מֵישָׁרִים אֲהֵבוּךָ׃ שְׁחוֹרָה אֲנִי וְנָאוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם כְּאָהֳלֵי קדר

ביאור אשכנז

איבר דעם ציטר איך זייער דעמאלט אז דיא זעצט דיך אויף אסעודה מיט גיטי ברידער אזו וויא איינער ציטערט אין אקאלטין רעגין אזו ציטער איך אז דיא מאכסט דיך פרייליגה צו טאנצין, ווארין איך וייס אז דיין סוף וועט דארף דעם נישט גיט זיין אין דארף דיר וועל איך אום שילדען געניסין: ענטפערט דער גוף צו דער נשמה איך וייס אז דיא ביסט זייער גירעכט אין איך וואלט מיך זייער גערין אפ גיוויינט פון דוא תאוות נאר תורה צו לערנין וואס העלפט דאס אבר דאס וועט זיך נאר אין דיר ווארין דיא ביסט פון יעניר וועלט אין דארט זענין גאר מלאכים האסטו תמיד גאט אין זין איבר דעם האסטו כח מיך אפ צו גיוויינין פון דיא תאוות משכני היינט מיך נאר אן אוועק צו ציהן ועסטו זעהין אז איך מיט אלע איברים אחרך נרוצה וועלין מיר דיר נאך לויפין מיר וועלין דיר מיט העלפין אפשר וועל איך דארף דיים זוכה זיין הביאני המלך אז דער מלך הקדוש ב"ה זאל מיך ברענגין חדריו אריין זיינע חדרים אין פון דעם גן עדן נגילה ונשמחה בך אז מיר זאלן זיך דארט מיט דיר פרייאין מיט גרוים תענוג איבר דעם נזכירה דודיך וואלטין מיר גערין גידענקט אלי צייט דיין פריינד שאפט אין דער תורה וואס זיא איז גליבטר מיין פון וויין טרינקין ווארין מישרים אלע רעכט פארטיגי לייט אין צדיקים אהבוך זייא האבין דיך ליב אז דיא גייסט אין גיטין וועג אין טראכסט אויף אגיטין סוף וואס העלפט דאס אבר איך וייס אז דיא באשטייסט אויך אויף דעם וואס דער יצ"הר רעט מיך אן נאך צו גיין דיא תאות אבילה אין גרויסי עבירות צו טאן ווארין דיא האסט אויך אין דיר גיטס אין שלעכטס וייל דיא קומסט ארוים פון אזעלכי עולמות וואס דיא קליפות שטייאין דארט אקעגין: ענטפרט דיא נשמה צום גוף פאר מיר זאלסטו דיך נישט זארגן שחורה אני חאטשי איך וועל ח"ו שווארץ זיין דארף שלעכטי מעשים פון דעסט וועגין ונאוה קען איך ווידר שיין ווערין בנות דארף דיא טעכטיר דאס זענין דיא מלאכי חבלה וואס זייא לייטרין דיא נשמות אין גיהנם איך קען נאך אזו ריין זיין אז איך זאל ראוי זיין פאר אקרבן אויף דעם מזבח פון דעם אייבערשטין בית המקדש וואס עס שטייט ירושלים אקעגין דער שטאט ירושלים אין דער מלאך מיכאל איז דארטין אכהן גדול אין איז מקריב דיא ריינע נשמות פאר גאט ב"ה אין חאטשי איך וועל שווארץ זיין אין גיהנם באלה קדר אזוי וויא דיא גיצעלטן פון דוא טאטרין פון דעסט וועגין קען איך נאך שיין ווערין

קדר כיריעות שלמה: אל תראוני שאני שחרחורת ששזפתני השמש בני אמי נחרו בי שמני נוטרה את הכרמים כרמי שלי לא נטרתי: הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ

בקור וחום כאהלי קדר אעפ"כ קלה אני להתכבס ולהיות (כיריעות שלמה) ולשכון באהלי הקדוש ברוך הוא שהשלום שלו לכן (אל תראוני) להסתכל בעיני (שאני שחרחורת) לפי שאין שחרותי ובעורתי מצד מולדתי מאילן הבחינות אלא ע"י (ששזפתני השמש) זה הוא הגוף העכור המשמש את הנשמה היא גרמה שחרותי וזאת באה לי ע"י (בני אמי נחרו בי הם כח היצה"ר הבאים עמי בעת יציאתי מבטן אמי שהם לפתח חטאת רובצים וגם בחטא יחמתני אמי · הם (שמוני נוטרה את הכרמים) בהמתם ובפתוים לבצוע כרם ולשתות יין ולהתגלות בתוך אהלי וזהו שחרותי כי (כרמי שלי) הם בתי מדרשים שהם כרם ביבנה (לא נטרתי) להגות באמרי ספר ולעשות נחת רוח ליוצרי לכן נוח אני להתלבן ולשוב למקום אשר לקחני משם אפ"כ צריך אני לשוב בלב מר לעצמי ולהתיצב תמיד על המשמר מכ"ש אתה הגוף מחומר קרוץ שרמה ותולעה אליך שיניס חרוץ וכדומן ע"פ השדה ובטיט מרץ · אעכ"ו שלכיך אתה לשמור גופך משימוץ ויהי' עיניך ולבך על הדרך הנכון אז ימדיו השכנה ואיסן וכל לשון עלינו לא יכון :

הגידה זה הוא תשובת הגוף (הגידה לי שאהבה נפשי את כשתי מה עלתי ודברי מדחי ויציאתי וביאתי ולהיות טוב אחריתי (איכה תרעה) את עצמי (איכה תרבין) בעה"ז שהיא עת צרה

ביאור אשכנז

ווערין בירעות אזו וויא ווייסי פיר האנגין אין זאל נאך זובה זיין צו ריהון אין די גיצעלטן פון גאט ב"ה שלמה וואס דער שלום איז זיין איבער דרום אל תראוני זאלט איר אויף מיר נישט קוקין שאני שחרחורת וואס איך בין שווארץ דארך עבירות ווארין מיין שווארצקייט אוזט נישט פון גיבורין הייט אין דאס איז מיר נאר דורך דעם גיקומין ששזפתני וואס ער האט מיך אפ גיברענט השמש דער באדינטער דאס ביסטו גוף וואס דיא באדינסט מיך אין דארך בני אמי מיינע מיטערס קינדר דאס איז דער יצ"הר מיט זיין כתה וואס זייא זענין צו מיר גיקומין אז איך בין נר ארוים גיגאנגין פון מיין מיטרס בויך נחרו בי זייא האבין מיך דער היצט מוט עבירות שמוני זייא האבין מיך שווארץ גימאכט ווארין זייא האבין מיך אן גירעט נוטרה את הכרמים אז איך זאל היטין דיא ויין גערטנער היינו איך זאל פלאנצין אויין גארטין אין זאל טרינקין ויין אין זאל מיך אן שכורין כרמי שלי אבער מיין וויין גארטין דאש איז דאש בית המדרש וואש איך דארף דארט תורה צו לערנין גאט ב"ה זאל נחת רוח האבן לא נטרתי דאס האבין זייא מיך נישט גילאזט אפ היטין דארך דעם בין איך שווארץ גיווארין מיט עבירות · אין האטשי איך קאן גאר גרינג ווידער ווייס ווערין פון דעסט וועגין דארף איך פארט זייער שטארק תשובה טאן כדי איך זאל קענין קומין אויף מיין ארט וואס איך קום פון דארט ארוים מכל שכן דיא גוף וואס דיא ביסט אוים ערד אין נאך דיין טויט וועסטו ליגין אזוי וויא מיסט אויף אפעלד דארפסטו דיך אוודאי אפ היטין פון עבירות אונ צום מיינסטן פון גאוה אונ זאלסט קיינים נישט מקנא זיין נאר צו קוקין אין וואס פאר אוועגן דיא ביסט אין גיבריית צו גיין : אז דיא וועסט אזוי טאן וועלין מיר ביידי ליגין גאר גאנץ אין קב גלייך וויא איינער שלאפט אין קיינער וועט אונז נישט אנרירין : ענטפערט דער גוף צו דער נשמה הגידה לי שאהבה נפשי איך האב דיך ליב וויא מיין לעבין זאג מיר אין גיב מיר איין עצה וואס איך זאל טאן אז מיין סוף זאל גיט זיין זאג מיר איכה תרעה וויא אזו קען זיך אשאף פאסין איכה תרבין וויא אזו קען זיא רוהין בצהרים אין מיטין טאג

תַּרְבִּיץ בַּצָּהֳרָיִם שַׁלָּמָה אֶהְיֶה כְּעֹטְיָה עַל עֶדְרֵי חֲבֵרֶיךָ: אִם לֹא תֵדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים צְאִי לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֹּאן וּרְעִי אֶת גְּדִיֹּתַיִךְ:

על

נדה כעת נדה (בנכרים) לאמר אוי לי מיולדי ואוי לי מילדי הלאמן האוי לי בפה רך ולי לא לכה לא וקח לי גדי עזים תדיר הלאמן ועשה לך מט מים כי עזרא הסופר אמר אכלו משמנים ושתו ממתקים כי חדות ה׳ מעוזכם שלמה אהיה כעוטיה) והאגל על ששה ישעה (על עדרי חבריך) אשר יינו ומשתו יערך ואים אשר בלעו יהלך ואם אתה עתה לא תלך אז יאמרו עליך דורשי שלומך · אשר מתגאה על גאים עתך כבין עמודים מושביך והלא כמונו כמוך וכעמינו כעמך ואלהינו אלהיך · ועתה מה עליך נפשי ונשמתי שאוכל לאמר תלמתי עם המקטין בעת פקודתי - ואוכל לבא לשלום אל מנוחתי:

אם מפיבה הגר״ן (אם לא תדעי לך) בדרך הטוב את (היפה בנשים זה הגוף האטום: להבדל מכל מטא ואשם (צאי לך בעקבי הצאן) זה ת״ח שנקראו צאן שנאמר צאן מרעיתי אדם אתם ואין נקרא אדם אלא מי שזוכה לנשמה טהורה אבל הגוף נקרא בשר אדם שהוא לבוש לנשמה טהורה ואין אדם זוכה לנשמה טהורה אלא ע״י תורה ומעשים טובים לכן הנשמה מיעצת לגוף שיסתכל בעקבי ובפסיעות דרך שהלכו ת״ח שנקראו צאן ומתבוננים בדרכיהם שמקיימים את התורה ושומרים משמרת מצות אף אותן שאדם דש בעקביו אף אתה רצה לקיים ברמ״ח איבריך רמ״ח מצות עשות (ורעי את גדיותיך) הם שס״ה גידין המכוונים כנגד מצות לא תעשות רעי אותן ושמור שלא תעבור אפי׳

ביאור אשכנז

אז עס איז זייער היים זיא קענן זיך נישט פאסן אין האט זיך נישט וויא אפ צו קיהלין אזו וויים איך מיך נישט וויא אהין צו לעגקין אויף דער וועלט זאל איך פאלגין דעם יצה״ר וועל איך מורד זיין קעגין גאט ב״ה אין וועל האבין איין עונש זאל איך אום נישט צו הערין קען איך פון אום נישט אוים האלטין ער רעט מיך אן טאג אין נאכט אז איך זאל גיט עסין אין טרינקין אין זאל מיך משמח זיין אין ברענגט מיר ארא׳יה אז עזרא הסופר האט אזוי גיזאגט אכלו משמנים ושתו ממתקים כי חדות ה׳ מעוזכם דאס איז טייטש עסט פעטי מאכלים אין טרינקט זיסי ווינין ווארין גאטס פרייד איז אייער שטארקייט אין אז איך טוא נישט אזו פרעגט ער מיך שלמה אהיה כעוטיה פר וואס בין איך אזו וויא אקלאגירין אין זאגט מיר על עדרי חביריך זעה אלי דייניע חבירים האלטין זיך אין איינים אזו וויא כשערידים זייא עסין אין טרינקין גייא אויך מיט זייא אז דיא וועסט מיט זייא נישט גיין וועלין זייא נישט זאגין אז דיא ביסט פרום רק זייא וועלין נאך אוים דיר שפעטין אין וועלין דיר זאגין וואס ביסטו בייא דיר אזו גרויס מיר זענין אויך אזו פרום וויא דיא מיר זענין אויך יודין דעם גאט וואס דיא האסט האבין מיר אויך וואס וועסטו זייא ענטפערין אזו רעט מיר דער יצ״הר איין: אצונד גיב מיר נשמה איין עצה וואס איך זאל טאן אז ער זאל פון מיר אפ זיצין אין איך זאל מעגין קומין לשלום אויף יענר וועלט: ענטפערט דיא נשמה צום גוף אם לא תדעי לך אז דיא ווייסט דיר קיין עצה נישט צו געבין וועל איך דיר זאגין וואס דיא זאלסט טאן אז דיא זאלסט נאך אזו שיין זיין היפה בנשים וויא דיא שענסטי צווישן דיא ווייבר צאי לך בעקבי הצאן זאלסט גיין אין דיא שטעשקים פון די שאף דאס זענין דיא תלמודי חכמים וואס זייא ווערין אנגערופין דייניע שאף אין זייער וועג זאלסטו גיין אזו וויא זייא זענין מקיים דיא תורה אין היטין אפ אפילו דיא גרינגשטי מצוה וואש דער מענטש טרעט זיא מיט דוא פוס אזו זאלסטו אויך מקיים זיין דוא רמ״ח מצות עשות וואש זענין קעגין דייניע רמ״ח איברום ורעי און זאלסט באהעגטון את גדיותיך דאס ווארט קען אוך מאכין גידותיך אוז טייטש דייניע אדערין דאס הייסט זאלסט אפ היטון דוא שס״ה מצות לא תעשות

וואס

על משכנות הרועים: לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי: נאוו לחייך בתורים

צווארך

לסוסתי אפי׳ על קלה שבהן אז תזכה ותשכון בג״ע (על משכנות הרועים) אלו הצדיקים הרועים את העם ומנהיגים אותם בדרך הישר והקבלה ותזכה להיות ביניהם ולהתענג בטוביהם : חשיב הגוף המומר גם אני לדבר זה מלפה לגמור אבל מה אעשה שמרכב הסאור שבעיסה שהוא מדמני לסוסתי שברכבי שהרוכב מנהיג שלא ברצונה בתתג ורסן כן אני הגוף (ברכבי פרעה) שהוא היצה״ר שאלי פיו פועל הרוכב עלי מעודי ואני נכבשתי תחת ידו ולפום אני (דמיתיך) גם את (רעיתי) נשמתי הן ואולי יכבוש אותך ג״כ לדעתי ואיפוא מה עלמי להכלל מרעתי · אשר בעיני כאיתי :

נאוו לחייך משיבה הנר״ן זאת עשה ותנצל מהאור שבעיסה ודרכך יהלה הזהר שיהיו (נאוו לחייך) מלהשים דברים בטלים וממאכלים אסורים אפי׳ מדברים המותרים תסור מן המותרים שדברים אלו את האדם מן עלמא הכים כי בזוהר שמיני מפורש הדברים · ר׳ אבא פתח ואמר מי האיש החפץ חיים וגו׳ נצור לשונך מרע וגו׳ סור מרע וגו׳ וכתיב שומר פיו ולשונו וגו׳ מי האיש החפץ חיים מאן חיים אלא אלין חיים דאקרין עלמא דאתי חיים תמן שריין וצ״ל הכינן על חיים היא אלנא מאינון חיים אלגא דאתנטע מאינון חיים וע״ד מי האיש החפץ חיים כתיב אוהב ימים לראות טוב מאן ימים אלא דא הוא שמא דמלכא קדישא דאמילא באינון יומין עלאין דאקרין כיתי השמים על הארץ ימי השמים וודאי על הארץ ודאי מאן דבעי חיים דלעילא למהוי ליה חולקא בהו ומאן דבעי יומין לאתדבקא בהו ולרחמא להו יעטר פומיה מיכלא יעטר פומיה מתיכלא וממשתא דמבאב לנפשיה ותרחק לבר כה מאינון חיין ומאינון יומין ויעטור פומיה מתלין בישין דלא יסתאב בהו ויתרחק מנייהו ולא יהא ליה חילקא בהו · מ״ת פומא ולישני׳ אתר אחרא עלאה הכי אקרי ובג״כ לא יפגם איניש פומיה ולישני׳ וכ״ש דיסתאב כמשיה וגרתיה בגין דיסתאב הוא בעלמא אחרא והא אוקמיה ועל דבר הזה הנר״ן מזהיר לגוף שיסיר הפיו והלחיים מזה כ״ז לדבר בדברי תורה ובה תהגה תמיד וע״ז אמר (נאוו לחייך בתורים) רלה לומר בתורת ה׳ ואמר לשון רבים תורים ע״ש תורה נביאים וכתובים בתורה שבכתב ותורה שבע״פ ובה תהגה תמיד והגית בו יום ולילה ועל ידי זה תזכה לחיי עלמא כמבואר בזוהר בראשית רבי אליעזר פתח מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם ת״ח קדוש ברוך הוא ברא לבר״נ בעלמא ואתקין ליה למהוי שלים בפולחני׳

ביאור אשכנז

וואס זייא זענין קענין שס״ה גידין דערמאלט ווערט זאגט זאלן צו רוהן אונ ג״ע על משכנות הרועים בייא דעם רוהיג פון דוא פאסטיבוס דאש זענען דוא צדיקים וואש זייא פיהרון דאש פאלק אין גלייכין ווגג אזו וויא אנישריינר פאסטיך דיא שאף : ענטפערט דער גוף אוך האף אויך צו דער דאוויגר זאך וואס זאל אוך אבער טאן אז דער יצ״הר לאזט מוך נושט אוף כון בייא אום גלייך לסוסתי צו איין רייט פערט וואס דער רייטער צוהט עם מוט דער צוים חאטשי עם וויל נושט גיין אזו בין אוך כרכבי אונטער דעם רייטין פון דעם יצה״ר פרעה וואס ער האלט תמיד אפין זיין מויל אויף מיר ער רייט אויף מור זינט אוך בין גיבוירין געווארין אונ אוך פון געצווינגין אונטער זיין האנט אונ צו אריט פערד דמיתיך גלייך אוך דוך אויך רעיתי מיין ליבע חברתה אוך האב מורא טאמור וועט ער דוך אויך צווינגין צו שלעכטין וואש פאר איין עצה קענסטו מיר אצונד געבין אז אוך זאל נצול ווערין פון דעם שלעכטס וויש אוך זעה צו מוט מיינע אויגין : ענטפערט דו היילגע נשמה אצונד וועל אוך דיר איין עצה געבין ווי אזו דוא זאלסט נצול ווערין פון דעם יצה״ר דוא זאלסט גיווארנט זיין נאוו לחייך אז דיינע קינבאקין זאלין שיין זיין היינו דוא זאלסט נישט רעדין קיין דברים בטלים אין זאלסט נישט עסין קיין מאכלים אסורים ווארן דוא דארפסט זאכין ברענגין אוועק דעם מענטש פון דער וועלט אונ דער מענטש וואש ער וויל לאנג לעבין דארף אפ צו היטין זיין צינג פון לשון הרע פון רכילות פון ניבול פה

אונ

צוארך בחרוזים · תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו

בפולחני' ולאתתקנא אורחי' בגין דיזכי לנהורא עילאה דגניז קב"ה לצדיקיא כד"א עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו ובמה יזכה ליה לבו"כ ההוא נהורא באורייתא דכל מאן דאשתדל באורייתא בכל יומא יזכי ליה חולקא בעלמא דאתי ואחשיב ליה כאלו בנאו עלמין דהא באורייתא אתבני עלמא ואשתכליל הה"ד ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה וכתיב ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשוע יום יום וכל דאשתדל בה שכליל עלמין וקיים ליה וגם אמר שירה נאוס (נואלך בחרוזים) היא הגרון בשבח וזמרה לאל נורא שעליו אמר הכתוב כבד את ה' מהונך א"ת מהונך אלא מגרונך כי גדול מעלת השבח למי שמזמר הזמירות כראוי בקול רם ובשמחה כי דוד המלך ע"ה אפי' בזמן צרה היה מזמר וזה כדי להשרות עליו השכינה וכן יעשה כל אדם הרוצה להשרות רוח הקדשה עליו כמבואר בזוהר תרומה באריכות ע"ש · וביותר בתפלה כמבואר דהא בשבתא דישראל מקדרי בבי כנישתא סדורא דשירות ותשבחות וצלותא דצלותא כדין מתכנשין אלא מסדרין למלכא עלאה כו' ע"ש · וביותר בשירות היא כמבואר בזוהר בשלח הכינה כל בר נש לאמר שירתא דא בכל יומא ומכוין ביה זכיא למימרה לזמנא דאתי כו' ע"ש וגם (תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף) כי ירצה שיהיה טוב תורת פיך מאלפי זהב וכסף וכל חפציך לא ישוו בה ואז (עד שהמלך במסיבו) בעוד שהמלך הקב"ה יהי' במסיבת הצדיקים לעתיד לבא (נרדי) הם המעשים טובים שדומין לנרד וכרכום וגם נרדי היא תיבי' נרדי ר"ל כשהאדם כצדי הטוב לגוף מרע אז המ"ש (נתן ריחו) ויהיה להקב"ה לנחת רוח וא"א תיכף קודם שימות אדם ים

ביאור אשכנז

און פונ אלע שלעכטי רייד ווארין דער וואש ער איז פוגם זיין צונג אונ זיין מויל אוז ער זוך מטמא אונ אוף יענור וועלט וועלין אום דוא קליפות אויך מטמא זיין איבר דעם דארפסטו צו היטון דיין צונג און דיין מויל פונ שלעכטי רייד גאט ב"ה האט נאר פו דערסט וועגין דעם מענטש באשאפין אז ער זאל אום דינגן כדי ער זאל זוכה זיין צו דער גרויסר היילינער לעכט וואס ער האט פאר באר גין פונ דוא צדיקים וועגין אונ צו דער דאזיגר לעבט קענמין אנדרש נושט זוכה זיין נאר דארך דער תורה אין דארך דעם דאזיגין האט דיא וועלט אקיום ווארין מוט דער תורה האט גאט ב"ה באשאפין דוא וועלט און דער וואס ער לערינט זוא אוז אזו גוט גלייך ער האט אויך דוא וועלט באשאפין איבר דעם דארפסטו עוסק זיין בתורים און דוא צווייא תורות דאס אוז תורה שבכתב און תורה שבע"פ צוארך און דיין האלז זאל שיין רעדין בחרוזים מוט גרייםין פונ שירות ותשבחות פאר גאט ב"ה ווארין דער וואס ער זאגט שירות ותשבחות הויך מוט איין קול און מוט שמחה האט ער אנרויסין שכר און ער קען דארך דעם זוכה זיין צו איין רוה"ק ובפרט בעת תפלה און שול וואס דעמאלט קיבין מלאכים הערין דוא שירות ותשבחות און צום מיינסטין דארפמן מכוין זיין ביי אז ישיר ווארין דער וואס ער זאגט דוא שירה מוט כוונה און מוט שמחה אלע טאג אוז אום גאט ב"ה מוחל אלע עבירות און ער וועט זוא זוכה זיין צו זאגין בשעת תחיית המתים איבר דעם דארפין ביא דור דוא שירות ותשבחות אזו חשוב זיין : תורי זהב נעשה לך גלייך מוו לט דיר גימאכט גילדיני אויבלין און זאלסט איטליכם ווארט זאגין עם נקודות מוט דוא נקודות הכסף אוז טייטש גליסטון היינו זאלסט זייא זאגין מוט חשק און דארך דעם דאזיגין ער אין דער צייט היינו לעתיד לבא שהמלך במסבו אז דער מלך הקב"ה וועט זיין צווישין דוא צדיקים וואס זייא וועלין אום ארום רינגלין דעמאלט נרדי נתן ריחו וועט מיין גיוועין גיבין זיי ריח דאס הייסט גאט ב"ה וועט האבין נ"ת רוח פונ מיינע מעשים טובים און אפשר וועסטו וועלין זאגין דאס אוז אלין רעכט אז דער מענטש זינדיגט נושט : אז ער זינדיגט אבער וואס קען ער טאן אז ער זאל ניצול ווערין פון דעם ביטערן עונש : אוף

דעם

ריחו : צרור המור דודי לי בין שדי ילין : אשכול הכופר דודי לי בכרמי עין גדי :

דינך

יש לו תרופה אבל לאחר שימכא אדם מה יעשה אדם ויגלגל מעונשים המרים ע"ז אמר (צרור המור) ירצה כשינהג את עצמו כדרך הרוכלים שצוררין כל בשם ובשם בפני עצמו וכל אחת ואחת רפואה למחלה וכשמצטרכין ממנו רפואה לדבר שאדם צריך הוא נותן צרור אחד ולמחלה אחר הוא נותן צרור אחרת רפוא' בדוקה ומנוסה לו כך כל איש ואיש שיש לו חטא על כל חטא וחטא יעשה תשובה המתוקן לאותה חטא ובאותו מקום ובאותה אשה לתאוה לו עזר ותרופה ליתן התשובות למכתו כדי שיתקבל בכעות תשובתו במדה ובמשקל כנאתו ויעדר רעתו ואז (דודי לי) הקב"ה ישלם שכרו קאי בשאם בחלק הכפון לצדיקים עין לא ראתה אלהים זולתו · וא"ת איך אדע עזר ותרופה לכל חטא ועון ואשמה תשובת הבא' ותשובת הגדר ותשובי' המשקל ותשובת הכתוב על מידת הנאתי ע"ז אמר ז"ל קרי בי' רב ומבר ועל כל חטא תשובתך יתחבר וזהו (בין שדי ילין) הם הת"ח שדומין לדדי אשה המשפיעי' חלב לתינוק היונק וטועם בהם כל מטעמים אף ת"ח להם דומים שמלמדים תורה ברבים ומשפיעים הוראות איסור והיתר לכל שואלים וכל המדבק להם ולתורתם מוצא טעם כטעם שד ושמן · לכן גם אתה ביניהם תלין ותמצא תרופה לכל חטא ועון וא"ת הנה כשיחטא פעם אחת באותו חטא ומה יעשה אדם כשחטא ושנה ושילש ע"ז אמר (אשכל) ר"ל איש שהכל בו ירצה אין איש אלא הקב"ה שנאמר ה' איש מלחמה והכל בו ומה היא על זה אמר (הכפר) לשון כפרה ע"ש כפורי זהב (דודי לי בכרמי עין גדי) ר"ל דודי לי הוא הקב"ה שהוא מכפר אפי' על כרמ"י ע"ין גדי ירצה אפי' ח"ו כשכפר אדם בעיקר ומודה בעכו"ם כי גדי הוא מלשון מזל כמו העורכים לגד שולחן ובודאי אותו אדם

ביאור אשכנז

דעם וועל איך דיר זאגין זאלשט ווישין אזו וויא עש איז פאר האנדין אלערלייא קרייטער אונ איטליכם מין איז ארפואה צו איין קראנקהייט אונ דער אפטייקער צרור המור האלט פארבינדן איטליכם מין קרייטער באזונדר און ער ווייסט צו וואש פר אקראנקהייט איטליכז בין ניצט און אז קראנקי מענטשין בעטין אום גוט ער איטליכין ארפואה וועדליג זיין קראנקהייט אונ ער ווערט גיהיילט אזוי איז פאר האנדין תשובה אויף איטליכר עבירה באזונדער אונ איטליכר מענטש און וואש פאר איין עבירה ער פילט זיך דארף ער איר תשובה צו טאן : אונ דארף דעם וועט ער ניצול ווערין פון דעם עונש און אז דוא וועסט אזוי טאן דודי לי וועט מיר גאט ב"ה מיין פריינד צאלין אגרוישין שכר אויף יענר וועלט אפשר וועסטו ווידער וועלון זאגון וויא אזוי קען איך ווישין דיא תשובה פון איטליכר עבירה אויף דעם וועל איך דיר ווידער זאגון : זאלסט ווישין דער דאזיגר וואש ער וו"ל תשובה טאן בין שדי ילין דארף ער צו נעכטיגן צווישון מיינע ברוסטין דאש זענון דוא תלמידי חכמים דען אזוי וויא ברוסטון ברענגון צו דוא מיליך אונ דאש קינד פילט אלערלייא טעמים אזוי לערנון דוא תלמידי חכמים תורה מיט פוהל מענטשין אונ דע׳ וואש ער באהעפט זיך צו זייא אונ צו זייער תורה פילט ער אלערלייא טעמים אזוי וויא דאש קינד פון דער ברוסט דארפסטו אויך צו נעכטיגין צווישון דוא תלמידי חכמים וועלין זייא דיר שוין זאגון וואש פאר אתשובות דוא דארפסט צוא טאן אויף דיינע עבירות · אונ אפשר וועסטו ווידר וועלון זאגון אז דאש איז אלין רעכט אז דער מענטש איז נאר איין מאל עובר דיא עבירה קען ער זיא פאר רעכטן מיט תשובה אז ער טוט אבר עטליכע מאל דיא איגינע עבירה ווער ווייסט צו וועט אים שוין דערמאלט דיא תשובה העלפין אויף דעם וועל איך דיר זאגין זאלסט ווישין אשכל דאס ווארט קען אויך מאכין איש כל היינו גאט ב"ה וואס ער ווערט אן גירופן איש מלחמה אונ כל הכפר איז מכפר אויף אלימין דודי לי גאט ב"ה מיין פריינד איז מוחל אפילו אז עס גיפונד זיך בכרמי אונ דוא וויינגערטנער עין גליך עס העט גישטאנין עין אזינד גדי

איז

הנך יפה

רעיתי

אדם כופל ומשלש כל עבירות אעפ"כ הקב"ה אומר לו כשיעשה תשובה בכל לבו ומקבל עליו על מנת שלא יחזור לסורו שכן דרכו של הקב"ה ומדותיו ורב חסד לכן אתה גוף הגוף אל יהיה קל ממית לבך לומר איך יקובל תשובתי ויהיה כאים נדחה · מעה"ז ומעה"ב עבר לכן אשוב לשאת העבר ויקוים בעצמי המכתה תמיה את בעליה וחלק אחד לעצמי יברר · אלא בכל עת ורגע תהיה כפגע על שעבר כי מה שעבר אין · ומה שעתיד לא תמלאנה עדיין · והכניסה אל השופט והדיין ואז תתמלא אף וחרון: ותשוב לעונש בילרון לכן טיב בכל לבבך אולי יקרעו מעליך גזר דינך ותבא בשלום אל מנוחתך:

הנך: אחר שהיעצת הנשמה דאצילות שהנר"ן דבי"ע מתווכחי' עם הגוף ומביאה את הגוף לידי הרהורי תשובה אז גם היא באה להתלבש בתוכה שאין הנשמה דאצילות באה להוריד רוח קדישא דילה על הגוף כ"א ע"י הרהור תשובה שבא ע"י נר"ן דבי"ע ומשפעת בגוף מעט קדושה מנר"ן דבי"ע שהיא ג"כ חלק אלוה ממעל כנ"ל אז יכולה הרוח קדישא דאצילות ג"כ להתדבק בהם מעט מעט במדרגה אחר מדרגה עד שהיא מביאתו לידי תשובה בפועל משא"כ בנר"ן דבי"ע להביא לידי כך כי אם לידי הרהור באשר שגם היא מעורבי' מטוב ורע כנ"ל אבל הנשמה קדישא דאצילות שהיא קדם קדמים היא מביאה את האדם לידי תשובה בפועל כנ"ל · לכן בעת שמעה כזאת שהנר"ן מהדר לחזור את הגוף להרהור תשובה אז גם היא תשוב ואומרת גם אני יצאתי לקראתך לשמר פניך שלא תתמר במרעים ולא תקנא בעושי עולה להיות כמותם הם הגוף והיצה"ר שהם עוכר שארו אכזרי כי אם לסיו' מותם ברע וגומר בטוב לעמותם כי ראיתי אני כי (הנך יפה) את שהבאתו לידי הרהור

ביאור אשכנז

איז טייטש אמזל היינו אז אמענטש האט שון אפילו חלילה גידינט צו דיא כוכבים ומזלות אונ דער דאזיגער האט שון אוודאי פיהל מל עובר גיוועזין כל עבירות פון דעסט וועגן אז ער האט חרטה אונ איז אויף זיך מקבל אז ער זאל שון מער נישט זינדיגן אין טיט תשובה באמת איז גאט ב"ה מקבל זיין תשובה אונ איז אים מוחל ווארין גאט ב"ה איז אגרויסיר בעל רחמים איבר דעם זאג איך דיר אז דוא זאלסט נישט זאגין וואס וועט מיר דיא תשובה העלפין אז איך האב שון איטליכע עבירה פיהל מאל גיטאן נאך וואס זאל איך פארלירין ביידי וועלטין איך וועל טאקי ווייטיר זינדיגן וועל איך חאטשי האבין עולם הזה דאס זאלסטו דור גאר נוט איין רעדין ווארין דעם עולם הזה וואס דוא האסט ביז אהער גיהאט דארך דוא עבירות האסטו אצונד שון נישט אין דער עוה"ז וואס דוא ווילסט ערשט האבין האסטו אויך נאך נושט לעת עתה אונ שאמור וועט מען דוך דער וויל ארוף טאן אויף יענער וועלט צום משפט וועסטו אויך דור האבין אגרויסן צארין אונ אשטארקין עונש אובר דעם איז בעסער אז דוא זאלסט תשובה טאן מוט דיין גאנצין הארין וועסטו צו רייסין דעם גזר דין וואס ער איז אויף דור נגזר גיווארין אונ וועסט קומין אויף יענער וועלט בשלום וויא דוא הייליגע נשמה הערט אז דוא נר"ן האט אויבוח מוט דעם גוף אונ ברענגט אין אים ארייון אהרהור תשובה קומט זוא אויך צו גיין ווארין זוא קען אנדערשט נושט לייכטין מוט אור קדושה אויף דעם גוף סיידין אז דוא נר"ן ברענגט אין אים פרור אריין אהרהור תשובה מוט אבוסול קדושה דעמולדט קען זוא זוך שוין אויך אין זייא באהעפטין בוסליבווייס פון איין מדרגה צו דער אנדערער ביז זוא ברענגט דעם מענטש ארויס אז ער זאל טאן דוא תשובה: אבער דוא נר"ן קען אים צו דעם נושט ברענגין נאר צו איין הרהור תשובה ווארין זוא אליין איז אויך צו מושט מוט גוטס אונ שלעכטס אבער דוא הייליגע נשמה איז קודש קדשים זוא קען אום שון ארויס ברענגין אז ער זאל אויס וועהגין דוא תשובה: אונ וויא זוא הערט אז דוא נר"ן טענת אליך מוט דעם גוף כדי ער זאל מהרהר תשובה זיין קומט זוא צו גיין אונ זאגט אור אויך בון אויך פון דעסט וועגין צו דור גוקומון אז אויך זאל דוך ווארונון אז דוא זאלסט דוך נושט באהעפטין צום יצה"ר אונ צום גוף ווארון ער פאר טרייבט זוך אליין: דוא זאלסט דאס שלעכטס גאר פאר מאוסן אונ זאלסט דור אוים דער ווילון נאר גוטס צו טאן אויך האב גוזעהן אז דוא הסט דעם גוף גובראכט צו אהרהור תשובה הנך יפה דאש האסטו זייער גוט גוטאן און

רַעְיָתִי הִנָּךְ יָפָה עֵינַיִךְ יוֹנִים׃ הִנְּךָ יָפֶה דוֹדִי אַף נָעִים אַף עַרְשֵׂנוּ רַעֲנָנָה׃ קֹרוֹת בָּתֵּינוּ אֲרָזִים רַהִיטֵנוּ בְּרוֹתִים׃

אני

מטובה וכ״ז באשר את (רעיתי) אהובתי שמתאלצת· קריב למצילתי לכן עשה כאמרתי ולא תתאוה לדברי תאות עה״ז כ״א בתורתי ובעצתי זולת הדברים המוכרחין שלית עצמה יכול להתקיים זולתן לפי שקל אם להתרגלות ליצה״ר לזנות בתזנוני רשע שמפתה אותך בפיתוי׳ לדברי׳ כדברי רילוי ומתוקים · ועם זה אליך לאמר (הנך יפה עיניך יונים) ויונים הוא מלי׳ יין ומכירו בירמני׳ ומפני אשר היונה פירש״י אשר נגרם לפה היין ירצה בזה שמפתה אותך להיות תמיד יפה עיניך במשתות יינות לנפשך בשמחה ובדברי הלולים שמח בחור בילדותיך כי אחריתך רימה ותולעה ואין לאדם כ״א לאכול ולשתות ולשמוח בהלולים ותאות מזנוני נשים ולנאוף בניאופים כי אז (הנך יפה) יהיה לך (דודי) ואנתי ואוהבי כלאת השמש בגבורתו וקרן אור פניך יהיה טוב כואי אם יפה עיני׳ ודבריך יהיה (אף נעים) ולכל אדם יהיו נשמעים ואף אם (ערשנו) שהוא ערש דוש (רעננה) בנופת מור ואהלים בענירה רבה בתז וכו׳ ובלוצה זוני׳ אעפ״כ אין לך למנוע מאנה אין בריה בעולם יודע מאומה ע״כ דברי הגוף ויצר הרע אבל אני נשמה קדישא אומרי׳ לך אם תשיב לנפש מה יהיה לך שכל דבריך והרהוריך ורעיונות לבך ישובו לפניך וא״ת מי יראני הלא במחשכי מדרים אני ע״ז תברא בלידה הלא נאמר אם יסתר איש במסתרים אני לא אראנו נאום ה׳ בתים מעץ יענה הלא (קורות בתינו ארזים) ר״ל אומרי׳ ומגלים רזים וסודו׳ הנעלמי׳ ורזים הוא מלי׳ קול שהתרגום של סודות רזים כמו דין מגליא רזיא יא הוא ר״ת אומרים ר״ל הלא קורות בתינו של אדם הם מעידים עליו (רהיטנו) הם רהיטא דבית׳ וכותליו מעידי׳ על א״ס (ברותי׳) ר״ל בראותם מעשיו הרעים וברותים הוא מלי׳ ראיי׳ אלא שחסר א׳ שהוא נחה ונסתר כידוע לבעלי דקדוק ומליצו הרבה מקראות שחסרים אות אחת כמו שפרש״י ז״ל בכ״ע לכן את נר״ן אל תתא קל בעיניך להסר מאחריך ולשמוע זקן הכסיל ואשת הומי׳ המחריתך כ״א בתורה ה׳ חפצך ואז ייטיב לאחריתך :

אני

ביאור אשכנז

דוא דארפסט טאקי אזוי צו טאן ווייל רעיתי דוא בוסט מיין חברתה דיין גיבורטס ארט אוז נושט ווייט פון מיינעם איבער דעם דארפסטו מוך צו פאלגין אונ זאלסט דוך נושט לאזון אנרעדון צו דוא תאות עוה״ז נאר אזעלכי זאכין וואש דוא קענסט דוך אן זייא נושט באגיין דארפסטו צו טאן אבר מער נושט ווארון דער יצה״ר קען דוך גאר גרינג איבער רעדון מוט זיינע שמייכלדיגי רייד וואס ער רעד דוך אן אלע טאג און זאגט דור הנך דוא דארפסט נאר צו זעהון יפה עיניך אז דיינע אויגין זאלין שיין זיין יונים דארף מוהל ויין טרונקון עש און טרונק און מאך דוך פרייליך מוט כלי זמר אונ מוט זונות דעמולט הנך וועסטו אליין זעהון יפה דודי אז מיין פריינד שאפט אוז זייער גוט דוא זאלסט דוך גאר אוים פוצון און אוים צורון וועסטו אויטלובן גיפעלון אף נעים און דיינע רייד וועלון אויך זוס זיין און אן גונעמון האטשי ערשנו אונזער בעט ווערט פול זיין מוט עבירות פון זנות אזוי ווי אבוים רעננה אוז צווייג האפטיג דאס וועט אבער קיינר ניט וויסן אזוי רעד דור דער יצה״ר אין אוך הייליגע נשמה זאג דור אבער אז דוא וועסט אום צו הערון וועט דור זייער בוטער זיין ווארון כוועט דור אוים רעבינון אלע דיינע מעשים דיינע רייד אין דיינע מחשבות : אפשר וועסטו וועלין זאגין ווער זעהט דען וואס איך טוא אונ אפארבארגון חדר זאג איך דור זאלסט וויסון אז דער מענטש זאל זיך אפילו וויא פארבארגון וועט אום גאט ב״ה זעהן קורות בתינו דוא באלקונס פון אונזערי הייזער ארזים דאס ווארט מאכט אומרים רזים דאס אוז טייטש זייא זאגין אוים אלע סודות רהיטנו אונזערי פרעטיר זאגין עדות אפילו אשפענדיל פון אברעט אשטיין פון דער וואנט שרייאט אוים וואס דער מענטש האט גיטאן ברותים גלייך עם הט גישטאנין בראותם דאס אוז טייטש ווארון זייא זעהן אלדינג וואס ער טוהט איבער דעם דארפסטו גר״ן שטארק צו זיין אין דיין דעה אין זאלסט נישט צו הערין וואס דער אלטיר נאר דער יצה״ר רעד דוך אן · דוא דארפסט נאר תורה לערנון וועסטו אנגוטון סוף האבון :

אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים׃ כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים כֵּן רַעְיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת׃ כְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר כֵּן דּוֹדִי בֵּין הַבָּנִים בְּצִלּוֹ חִמַּדְתִּי וְיָשַׁבְתִּי וּפִרְיוֹ מָתוֹק לְחִכִּי׃

הביאני

אני חבצלת משיבה הנר״ן מה אני יכול לעשות ועיכרח אני אהר רבים ל״טות · הגוף וילי״הר רוצ׳ לפתח מעלת (ר״נ) דומה כמו (חבצלת השרון) הגדלה אצל (שושנת העמקים) ר״ל אני דומה כריך כשושנ׳ הגדילי׳ בשרון על שדה הלקה שאין נאה כל כך כשושני׳ הגדילה בין העמקים שהיא נאה ומשובח׳ לפי שמרטבת תמיד שאין כח כחמ׳ שולט׳ שם ותמיד היא עומד׳ בנ״יה ולחלחימות׳ כן את נשמה קדישא דאציל׳ת נקיי׳ ובררי׳ מכל פסולת ומכל היג בלא נדבק בך שום כתם מס״א בקטא אדם הרא בוי כנ״ל לכן אין היצה״ר שולט בך והגיד את עומדת בנויך ובלחלחימות שלך : אבל אני נר״ן דומה לשושנה הגדילה בשרון והחמה שולטת שם ונשרפת ומשחרת מחמה כך אני אף שאני נ״כ חלק אלוה ממעל אצס״כ שולט יצה״ר בי כי דומה אני (כשושנה בין החוחים) שמנקבין אותה תמיד וע״י כן מתחר׳ להתקלקל (כן) אני (רעיתי) ר״ל כן אני דומה ע״י רעתי ר״ל ע״י שרע מעורב בי מחמא אדה״ר ורעיתי הוא מלשון רע תי לכן מהר וקל אני למוב מאמרי ה׳ ובכל זה הוא לפי שאני (בין הבנות) שהם בנות זונים זה הגוף המוחר והיצה״ר המר לכן (כתפוח בעצי היער) שפירותו חביב ומתוק לכל עובר (כן) את נשמה קדישא (לידי) ולהודי עוזרך חביני עלי בעוד שאני (בין הבנים) שהם הגוף ורע היצר שאני ביניהם כמוחר ביד היוצר כי (בצילו) אבל גוף שהוא נל עוכר (חמדתי וישבתי) ובדרכיו הלכתי (ופריו) המר היה (מתוק לחכי) אף שידעתי שסוף

ביאור אשכנז

אני חבצלת עפערט דוא נר״ן וואש קען איך טאן איך מוז נאך גיין דעם גוף מוט דעם יצה״ר ווארון אני איך בין קעגן דור גלייך הבצלת השרון אזו וויא דוא רויז וואש זוא וואקסט אויף אגלייכן פלאץ אוז קעגן שושנת העמקים דער רויז וואש זוא וואקסט און דוא טאלון דוא דאזוגו אוז תמיד פאכט אונ רויט וייל דוא זון אוז אויף אור נישט שולט אובער דעם אוז זוא שענור פון דער רויז וואש זוא וואקסט אויף אגלייכן פלאץ אז בוזמו היילגע נשמה ריין אונ לויטער פון כל הפסולת ווארון דוא האסט נישט באקומן קיין שום פלק פון דער קלופה אז אדה״ר האט גזונדגט אובער דעם אוז דער יצה״ר אויך דור נישט שולט : אונ בוסט תמיד ריין אונ שיין · אבער איך בין גלייך צו דער רויז וואש זוא וואקסט אויף אגלייכן פלאץ אונ ווערט פאר דארט פון דער זון : אזו בין איך חאטשו איך קום אויך ארויש פון אהיילוגן עולם אוז פארט דער יצה״ר אויך מור שולט ווארון איך בין גלייך כשושנה בין ההוהים אזו וויא ארויז וואש זוא וואקסט צווישן דערנור אונ זייא לעכרין זוא תמיד אונ זוא ווערט פארוויאנוט כן אזוי בין איך איך רעיתי גלייך עש העט גישטאנון רעתי דארך מיין שלעכטין וואש איך האב און מור זינט אדה״ר האט גזונדיגט אובער דעם קען איך גאר גרינג אונ גוך אפ טרעטין פון גאט ב״ה אונ דאש איז אלין איפר דעם וייל איך בון בין הבנות צווישן דוא טעכטיר דאש אוז דער גוף מיט דעם יצה״ר אובער דעם כתפוח בעצי היער אזו וויא אז עש גופונט זוך איין עפול בוים צווישן וואלד ביימער זענון דוך זיינע פירות זייער חשוב בייא אוטלוכון וואש ער פארט לעבון אום דארך כן אזו בוסטו היילגע נשמה דודי עש אוז בייא מור זייער גילובט דיין הילף כל זמן איך בון בין הבנים צווישן דוא זוהן דאש אוז דער יצה״ר מוט דעם גוף ווארין בצילו חמדתי וישבתי עש האט זוך מור גיגלוסט צו זיצון אונטער דם שאטן פון דעם גוף ופריו מתוק לחכי אונ עש האט זיך מור גידאכט אז זיין פרי אוז זים צו מיינגימון חאטשי איך האב גיוויסט אז דאש

זיסקיים

הֱבִיאַנִי אֶל בֵּית הַיָּיִן וְדִגְלוֹ עָלַי אַהֲבָה׃ סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּחִים כִּי חוֹלַת אַהֲבָה אָנִי׃ שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי׃ הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת ירושלים

שכוף המתוק לומר יהפך כי הוא (הביאני אל בית היין) ותירוש כדי לכובד בתולות · ולהביא לעולם ילנות (ודגלו) היא חיבת ודגלו ר"ל שגדל יהלה"ר עלי אהבה של יין ע"ד שאמרו חז"ל שכליל עיני' מיין כל מין שטועם אומר לי לי · אף שהייתי יודע שסוף יהיה מר לי · וגם ודגלו זה גאות בני אנוש הבא מיצר הרע (עלי אהבה) כי (סמכוני באשישות) בגליפקאו' חולת ושמני' ותפנוקי מעדנים (רפדוני בתפוחים) ר"ל רפדה לי מלא הוא כמו (ירפד חרוץ עלי טיט) ירצה רפד רפידתי בשיבותי בתפוחי' לריח טוב כדרך החולים ר"ל שהיצה"ר המסך לותי בעגונים רבים בתפנוקי אכילי דעת כילדים רכים שאין להם דעת כדי שיהא כבד עלי עול התורה ודברי חכמי הדעת התורה: והנשמה א"ע לפני כאוהב נאמן וכאומנת את היונק להניק לומר לי בדברים מלקלקים הלא להנאתך ולטובתך עשיתי : ולהט יב לך ביאתי ויצאתי (כי חולת אהבה אני) כך דבקה אהבתי ונפשך קשורה בנפשי (שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני) כאהבת נשים לאהבי לסור מדרך הטוב לשמאל ולאבדון להביאני ולכן מתאוה אני לעזרתך נשמה קדישא לשכיל אותי מדרכיהם הרעים הורגי מעלת הגוף והיצה"ר ונדרך הס"ג לסדריכני ולחיי עולם הבא להביאני :

השבעתי אתכם מכאן הנשמה לאנילות תורה הטהור' משיבה לגר"ן דבי"ע בדברים הנריפים · ונועצת בגוף וביצה"ר שאותם עי רפיי ועולם עובר בעילם המתקיי' מכליפי' ואמרה להם (השבעתי אתכם בנות ירושלים) הן הגוף והיצה"ר שהם נכנים כבפרים למטי פולין

ביאור אשכנז

זיכקייט וועט ביטער זיין צום סוף ווארין הביאני אל בית היין ער האט מיך געבראכט אונ אשענק הויז אריין אוף זאל ויין טרינקין אונ זאל דארט שווכין מוט נקבות וואס דם ברענגט אקלאג אויף דער וועלט ודגלו דאש ווארט קען אויך מאכין וגדלו דאס איז טייטש אונ דער יצה"ר האט זייער גרויש געמכט עלי ביא מיר דאס ליבשאפט פון דעם וויין אונ פון דער גאוה : איך האב מיר דארט גישאפט סמכוני באשישות לענט מיך אונטער מיט פרישע זעמיל אונ מוט גוטז געבראטיגס רפדוני בתפוחים בעט מיר ארום מיט גיטע שמעקיגדיגי עפיל אזוי האט מיך דער יצה"ר גיווינט מיט תענוגים כדי עש זאל אויף מור שווער זיין דיער עול פון דער תורה אונ דיא רייד פון דיא חכמים : אונ ער ווייזט זיך פאר מיר אזוי וויא אגיטרייער ליב האבר אונ זאגט מור מוט שמייכילדיגי רייד איך בין אלין גערן פון דיין טובה וועגן כי חולת אהבה אני ווארן איך קרענק מיך אלין פין דיין ליבשאפט וועגין איך קאן אן דיר גאר נישט זיין שמאלו תחת לראשי ער לייגט אלין זיין לינקע האנט אונטער מיין קאפ וימינו תחבקני אונ זיין רעכטע האנד האלזט מיך אלין אונד ווייזט מיר אז ער האט מיך זייער ליב זיין כוונה איז אבער אז איך זאל ווייכין דעם גיטין וועג כדי ער זאל מיך ברענגין אין שאול תחתית אריין : איבער דעם בעט איך דיך הייליגע נשמה אז דיא זאלסט מיר העלפין אונ זאלסט כיך פון דעם מציל זיין פיר מיך אין גיטין וועג אונ ברענג מיך צו עוה"ב : אצונד שרייט אן די הייליגע נשמה אויף דם גוף אונ אויף דעם יצה"ר אונ זאגט השבעתי אתכם איך האב אייך כח צו בשווערין אונ איר מיזט מיך פאלגן ווארין בנות ירושלים אזוי וויא ירושלים איז דיא הויפט שטאט אונ אלע שטעט זענין קעגין איר אזוי וויא דערפיר אונ זענן איר אונטר טענג אזו זענט איר מיר אויך נכנע ווארין איך קום ארויש פון דעם היידיגן היכל וואס עס הייסט אויך ירושלים אונ אז איך זאל אייך באשווערין נאר מיט איינם פון דיא ביידע היינו מיט גאטס

ירושלים בצבאות או באילות השדה · אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ : קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות ·

דומה

למטרפולין שהוא הנשמה דאילות השדה מירושלים של מעלה לכן יש ביכולת בידה להשביע אותן (בצבאות) שהוא ה׳ צבאות שקבלה ה׳ צבאות חשבם זאת שירצהו ינדו׳תו על כסא מרום ממעל ועל הארץ מתחת ומשביע אותן ברצונו (או באילות השדה) זה הוא אהבות הקב״ה שהוא אהוב ומחבב כאילות השדה המחבבת על בעלה וכדומה ולזה יסד הפייט אילתו שיחתי ערבה שהוא׳ אחור׳ כנגד הב״ב ושכינתי ואהובה כאילות כנ״ל ולזה כיון גם כאן ומשביע אותן באהבת הקב״ה ירצה באמת מפתי אלו בירצאה או באהבת הקב״ה הי׳ די להשביעם ומכ״ש בשניהם ודאי יכולה בידה להכריח אותן להשביעם (אם תעירו ואם תעוררו) לשנות את (האהב׳) שביני לבין כרין להחליף ולבקש תמנה להתפתות אחריכם (עד שתחפץ) ר״ל בכל עוד שאהבתי תקיעה בלבה שתפלה לדבק בי להלוך אחר עלתי וכל זה הוא לפי בשמעה בת קול היוצאת מהר חורב בכל יום ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף שתלמוד גדול שמביא לידי מעשה וקיום מצות הכתובים בה ולזה כיון כאן ואמר (קול דודי) ר״ל זה בת קול היוצא׳ בכל יום מהר חורב ואומרת (הנה זה בא) ר״ל בשביל שתורה שנקראת זה שנאמר זה הדבר שהתורה הוא דבורו של הקב״ה שיש בה טעם לכך נאמר זה הדבר שמכריזין עליה באצבע ועלי׳ הבת קול באה ומכרזת לבריות שיקיימו אותה (ומדלג) הבת קול ומכרזת (על ההרים) והם הבעלי גיאות שמגביהי׳ את עצמם כהרים שעליהם אמרו חז״ל כל מי שיש בו גסות הרוח כאלו עובד ע״ז וכאלו כופר בעיקר הקב״ה אומר עליו אין אני והוא יכול לדור בעולם א׳ ותורתו משכחת ממנו שאחז״ל למה דברי תורה נמשלת למים מה מים מניחים מקום גבוה והולכים למקום נמוך אף דברי תורה אינם מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה · לזה כיון ואמר (מדלג על ההרים) ר״ל התורה שדברנו בה לפני זה שהבת קול מכרזת על קיומה היא מדלגת ונקפלת מאתי שנתגאה ובירם׳ מן הגבהות רוח שמרימין א״ע כהרים (ומקפץ על הגבעות) ר״ל מקפץ הם אותיות קצף ירצה שהב״ה קצף וכועס בקצף קצף על אותן העוסקי׳ תמיד בכיסו׳ ובגביעות יין ושכר שנבעו׳ הוא מל׳ גביעה הוא הכוס ששותין בו יין ומה שמטל י׳ היא מרמז שכל מי שנותן עינו בכוס סוף עובר על כל י׳ הדברות ושכרן יו״ד מורה על ששין

ביאור אשכנז

פארכט וואס זיא איז מושל בצבאות אויף אלע הערשאפטין או באילות השדה אדער מיט אינדין פון דעם פעלד היינו מיט גאטס אהבה וואש זיא איז חשוב בייא דיא מענטשן אזוי וויא איין אונד באם זכר : וואלט איר מיך גימיזט פאלגן מבש״כ אז איך בשווער אייך מיט ביידי אם תעירו ואם תעוררו אויב איר וועט אייך דער וועגן צו דער וועקין אשנאה אונ אקרוג צו פר ענדרין את האהבה דאס ליב שאפט וואס עס איז צווישין מיר עד שתחפץ כל זמן זיא באגערט זיך אן מיר צו באהעפטין אונ מיר נאך צו גיין וייל זיא הערט קול דודי דאש קול פון גאט ב״ה מיין פריינד דאס איז דאס בת קול הנה זה בא וואס עס קומט ארויס פון דעם בארג חורב אלע טאג אונ זאגט וויא גישריגין אויף דיא דאזיגי וואס זיא לערנין נישט דיא תורה אונ זענין זיא מבייש ווארין דער וואס ער לערינט קיין תורה נישט איז ער אזוי וויא איין ח״ר ח״ו דען דאס לערנין איז אגרויסי זאך ווארין דארך דעם ווייסט דער מענש מקיים צו זיין דיא מצות אונ דיא תורה איז גיגלעכינט צו וואסיר אזוי וויא וואסיר גייט פון דער הייעך אין דער נודריג אזוי האט דיא תורה אקיום נאר בייא דיא וואס זייא האלטין זיך נידריג מדלג על ההרים אונ זיא היפט אין שפרונגט אראפ פון דיא דאזיגי וואס זייא האלטין זיך גרויס וויא בערג ומקפץ דאס ווארט קען אויך מאכין מקצף איז טייטש אונ גאט ב״ה צערינט על אויף דיא דאזיגי הגבעות דאש ווארט קען אויך מאכן הגביעות איז טייטש בעכירם וואש זייא זיצין אלץ איבר דיא בעכירם ווין אונ זענין שבורין אונ עובר אויף דיא עשרת הדברות

אזוי

דומה דודי לצבי או לעופר האילים הנה זה עומד אחר כתלנו משגיח מן החלונות

מציץ

י' דברי' הנעלמת מהם בעבור נביאי' הזאת וכל כרוזי' אלו הנר"ן שיושמע שהיא חלק אלוה ממעל לכן הוא מתאו לאהבתי שאדריך אותה בדרך האמיתי שאף שידך רשעי' לאחה הדותי של הב"ה להקדאפים אף לרשעים ולפי שעה כשתתמלא אותו התבונות על מקומו ואיננו ותבקשנו ולא תמצאנו כי אלא אם מאת ה' ותאכלנו כרגע אחת מעה"ז ומעה"ב יעברנו ולזה כיון ואמר כי (דומה דודי) הקב"ה (לצבי או לעופר האילים) שממהרין לרוץ ואין מתיראים מבני אדם מפני טבעם בקלות הרגלים שיכולין להציל א"ע בקלות רגלים · וכשרואין את האדם הם עומדין במקומם · ומסתכלין ומתבוננים על מעשיו של אדם וכשרואין שאדם מקרב עליהן כמעט וי הטה הם בורחים ממנו וכהרף עין הם נעלמים מעיני האדם כך הקב"ה אין ממהר להפרע מרשעי' על חטאיה' אלא ממתין ומצפה אולי ישובו רשע מרשעו וחיה יחיה כי לא אחפוץ במות המת כי אם בשובו וחיה וכשרואה שעומד במרדו אז הקב"ה נפרע וכרגע יאבדו ודבר זה גלוי לנר"ן שהיא חלק אלוה ממעל ורוצה לפרוש א"ע מכל תאות הגוף והיצה"ר לכן אני נשמה קדושה משביע אתכם שלא תעוררו על דבר זה :

הנה עכשיו הנשמה קדושה דאצילות הופך פניה כלפי נר"ן דבי"ע ומזהרת אותם ואומרת ידוע תדע כי (הנה זה) היא התורה שנקראת זה כנ"ל (עומד אחר כתלינו) היא המילה הנבדלת מעבירותינו המבדלת בינינו ובין תורתינו כמבואר בזוהר בכמה מקומות · ואין מניחה לקיימה והתורה נבדלת ממנו ובמעט מצות הוא כמחזה בנו כי אם אותן שמעשה אבותינו בידינו והם מצות מילה ופאת ראש ופאת זקן ותפילין וציצית שהם מעשה מצות וזה שאמר (משגיח מן החלונות) ר"ל שהתורה כמחזה בנו

ביאור אשכנז

אזוי שרייט דאס בת קול אונ דיא נר"ן הערט דעם כרוז איבר דעם פעט זיא מיך אז איך זאל זיא מדריך זיין בדרך הישר דען חאטשי אטייל רשעים זענין מצליח פונ דעסט וועגין וועט זייא נישט גישענקט ווערין זייער צייט וועט נאך קומין נאר גאט ב"ה איז מאריך אף : וואריין דומה דודי גאט ב"ה מיין פריינד איז גלייך לצבי או לעופר האילים צו איין הערש אין צו איין יונגין אונד וואס זייא לופין זייער גישווינד אין האבין קיין מורא נישט פר קיין מענטש ווייל זייא פר זיכערן זיך אויף זייער לויפין אין אז זייא זעהין אמענטש שטייאין זייא אויף זייער ארט אין קיקין וויא אהין ער גייט אין אז ער קימט נאהינט צו זייא אנטלויפין זייא וויא אפאל אויס אבויגין אזוי איז גאט ב"ה ער איילט זיך נישט צו צאהלין דעם רשע אויף זיינע זינד נאר ערווארט טאמיר וועט ער תשובה טאן וואריין גאט ב"ה איז נישט גערין אוועק צו ברענגין דעם רשע פונ דער וועלט נאר ער זאל תשובה טאן אין זאל לעבין אין אז ער טיט אבער קיין תשובה נישט דערמעלט צאלט אים שוין גאט ב"ה מיט אמאל אין דאס דאזיגי ווייסט אלין דיא נר"ן איבער דעם וויל זיא זוך פונ אייך אב שיידין אין וויל זיך צו מיר באהעפטין : באשווער איך אייך אז איר זאלט זיא פין מיר נישט אפ רעדין : אצונד קערט זיך דיא היילגע נשמה צו דער נר"ן אין ווארינט זיא אין זאגט זאלסט וויסין הנה זה אז דיא תורה עומד אחר כתלנו שטייט אונטר אונזער וואנד דאס איז דיא מחיצה וואס זיא איז בשאפן גיווארין פונ אונזרי עבירות אין מאכט אצווישין שייד צווישין אונז אין צווישין דער תורה איבער דעם קענין מיר זיא נישט מקיים זיין זיא האלט זיך נאך אן אונז נאר דורך דיא עטליכע מצות וואס מיר האבין זייא נאך פונ אונזערי עלטערין : היינו וואס מיר טראגן נאך בארד און פאות אין מיר האלטין נאך מצות מילה אין תפילין אין ציצית דארך די פיניף מצות האלט זיך נאך דיא תורה אן אונז : וואריין איטליבע מצוה מאכט אפראך אין דר וואנט פונ אונזרע עבירות משגיח מן החלונות אונ דארך דיא דאזיגי פענצטיר איז דיא תורה

אויף

מֵצִיץ מִן הַחֲרַכִּים: עָנָה דוֹדִי וְאָמַר לִי קוּמִי לָךְ רַעְיָתִי יָפָתִי וּלְכִי לָךְ: כִּי הִנֵּה הַסְּתָו עָבָר

הגשם

בנו לכך מלונות שבכותל עונותינו (מציץ) ונאמר (מן החרכים) ר"ל ה"א דייק' הם ממשה פירצות שבכותל עונותינו ע"י מעשה מצות הנ"ל בהם היא נאמר בנו ולא ביותר ו' ולי זאת היתה מ"ו נמרצת ונבדלת מאלינו לגמרי ובכל יום ויום בת קול מכרזת ואומר' שובו בנים שובבים ארפא משובתיכם עד מתי תאהבון פשע ותשכנו בכל יום במריבה ומסה ולא תזכרו היום המר שהוא אחריתו ולסיג מרעתו ומכרזת כן על שיעברו ג' עיתים: שג' זמנים יש באדם ימי עלי' הם ימי נערות וימי עמידה הם מלוי שנותיו וימי ירידה הם ממלוי שנותיו ולהלן ובכל זמן וזמן הבת קול מכרזת בתוך הגוף של אדם שובו בנים שובבים וג' אמרי למי שיתגבר על יצרו כשה או איש הם ימי עלי' ואם לא התעורר בהם יתעורר בימי עמידה ואם גם בהם לא שב עכ"פ צריך להתעורר לעת זקנותו הם ימי ירידה ואם ח"ו גם בהם אין מתעורר אז נסתלקה הנשמה קדישא ממנו ואין נשארת אצלו כ"א נפש בלבד שאף רוח ונשמה דבי"ע נסתלקו ממנו ג"כ ואז נמשל כבהמות כמו אלא שהן מלפפין לנגדו אולי יכונין להביאו לידי הרהור תשובה אבל הנשמה קדישא דאצילות מסתלק ממנו לגמרי · כי אף שתשובה מועלת אף שעה אחת קודם מית' אבל היא תשובה גרוע' שבכולן שעלי' הכתוב אומר תוסף רוחם יגועון כשפסיק ומסתלק רוח הנשמה קדישא מן הגוף אז יגועון החטאים והפשעים ולזה כיון ואמר (ענה דודי) הוא הקב"ה גואלי ודודי (ואמר לי קומי לך) ר"ל את נשמה קדישא קום לך מאיתו ולא תשכון עוד אצלו את (רעיתי יפתי) שהקב"ה קורא לנשמה דאצילות רעיתי שעלי' נאמר בכל עת אהב הרע וכו' (ולכי לך) ר"ל לכי מהגוף הרשע הזה לך לטובתך ולהנאתך יפה' דבר זה שלא תשכון עוד אצלו (כי הנה הסתיו עבר) ר"ל סתיו הוא ימי נערות של אדם שדומין לימי חורף שהוא תחילת השנה וכן בלשון חז"ל נקרא ימי נערות ע"ש חורף כמו שאמרו כמה תנאים ואמוראים בימי חורפי

המכתי

ביאור אשכנז

אויף אונז משגיח מציץ און קוקט אויף אונז מן החרכים דורך דיא פינוף לעכיר וואס דיא פינוף מצות מאכין : אזוי פיהל האלט זיך נאך דיא תורה אן אונז מער נישט : אין ווען נישט דם וועלט זיא זיך ח"ו גאר אונגאנצין פון אונז אפ גישייד : אין אלע טאג ריפט אוים אבת קול אין זאגט שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם עד מתי תאהבון פשע ותשכנו בכל יום במריבה ומסה ולא תזכרו יום המר שהוא אחריתו דאס איז טייטש איר ווילדי קינדער טוט תשובה וועל איך היילין אייער ווילדקייט ביז וויא לאנג נאך וועט איר ליב האבין צו זינדיגין איר לייגט אייך אין שטייט אויף מיט קריג אונ מיט כעס : אין איר דר מאנט אייך גאר נישט אן דעם בטערן טאג וואס ער איז דער סוף פון איטליכן מענטש אזוי ריפט דאס בת קול אוים אלע טאג ביז עס גייאן איבער דרייא צייטן אויף דעם מענטש : היינו דיא יונגע יארין אין דיא מיטיל יארין אין דיא עלטיר : וואל דעם מענטש וואס ער טוט תשובה אין דר יוגינט אז ער איז נאך באם כח אין קען סובל זיין דם עול פון דר תשובה אין אז ער הט אין די יונגע יארין קיין תשובה ניט גיטון דארף ער תשובה טון אין דיא מיטל יארין אין אז ער האט אין דיא יארין אוך קיין תשובה נישט גיטאן דארף ער שון אויף דער עלטיר אודאי תשובה טאן אין אז ער האט שוין ח"ו אין דוא יארין קיין תשובה גוטאן דעמאלט גייא איך היילגע נשמה פון אים אוועק אין דיין רוח מיט דער נשמה גייען אויך אוועק אין עס בלייבט בייא אים נאר דיין נפש אליין דעמאלט איז ער וויא אבהמה נר דיין רוח אין דיא נשמה שוועבין אקעגין אים טאמיר וועלין זייא אין אום קענין אריין ברענגין אהרהור תשובה : אבער איך היילגע נשמה גייא שון גאר אונגאנצין פון אים אוועק : אין חאטשי תשובה העלפט אפילו נאך איין שעה פאר דם טויט דם איז אבער שוין דיא נידריגסטי תשובה איבער דעם ענה דודי ואמר לי שרייט דעמאלט גאט ב"ה אין זאגט מיר קומי לך שטייט שוין אויף היילגע נשמה רעיתי יפתי מיין שיינע הברתה ולכי אין גייא שון ארוים פון דעם שלעכטן גוף לך פון דיין טובה וועגין וואס נאך האסטו בייא אים צו טאן כי הנה הסתו עבר דיא

זעהכט

הגשם חלף הלך לו. הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו. התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח

קומי

אמרתי וכו' ירצה בזה שעברו ימי נערותיו זמן תשובה (הגשם) אלו ימי עמידה שהוא אלו שנותיו שאז הוא בגבורה איש לעשו' תשובה כמו שהגשם עושה פרי (חלף הלך לו) ולא עשה תשובה (הנצנים) אלו ימי שיבה שעבר לבן זמנו (נראו בארץ) הוא הגוף הנברא מן הארץ שהם קמשוני קברות ועדיין לא עשה תשובה (עת הזמיר הגיע) זה עת המיתה שהוא נכרת ונזמר מן הארץ וזמיר הוא מלשון לא תזמר כמו זמיר עריצים לשון כריתה וכריתה כמו שפי' רש"י ז"ל אלא עזי וזמרת יה ירצה אף שהגיע לעת מיתו' שהוא יום שמת בו אביו או אמו שצריך אדם לדאוג מן המיתה באותו זמן אעפ"כ לא כוון לבו לשוב מחטאיו (וקול התור) זה בת קול (נשמע בארצנו) הוא הגוף הנברא מן הארץ ואמר ארצינו לפי שאף דרכה של נשמה דאצילות לשכון בתוך הגוף עם הכרח דבי"ע ולכן אמר ארצנו בלשון רבים ואעפ"י שהגוף שומע הבת קול דאם איהו לא שמע מזלייהו שמע ואעפ"כ לא שם לבו לדבר זה אעפ"י שהוא עת הזמרן של תשובה ותור היא מלשון זמן ועת כמו ובהגיע תור אסתר שאם לא עכשיו אימתי לפי כי (התאנה) זה הפושעי ישראל שנמשלו לתאנה שנאמ' הדוד השני תאנים רעים אלו פושעי ישראל (חנטה) ר"ל נתבכר ונתמלא בחטאיו (פגיה) אלו מלאכי חבלה הנבראים מן העונות שהם עלמן פוגעים ופוגעין אותו בעת פטירתו והם הנקראים (פגיה) שהם פגעים רעים אלא שחסר ע' הכן דרך המקראות מקור או לייתר אות אחת בפרט באותיות הנחים והמשרתים וגם אמר (חנטה פגיה) ר"ל שנתמלא עת שלא להגיע ולהתפלל בצעק שאם לא עכשיו אימתי כי (הגפנים סמדר) ר"ל גפנים היא תיבה שנוטין ר"ל אות; שעי' שנפגמו שמות הקב"ה על ידו סמדר וכיכרים וניבדלים זה מזה כל פגם ופגם בפני עצמו כיכר כשמדבר הזה שהיא עת הוכר הסרי לכן הבת קול מכרזת בעת הזה בגוף עכשיו מה שלא עשה כן באמר עתים ואומר לו (נתנו ריח) ר"ל שב בתשובה שאם לא

ביאור אשכנז

זעהסט אז דער תחלת ווינטער איז שון פר בייא היינו דיא יונגע יארין זענין אים אוועק גיגאנגין אן תשובה הגשם חלף הלך לו דער רעגן איז אוועק גיגאנגין אונ איז פארמיטין גיווארין דאס הייסט דיא מיטיל יארין וואס דער מענטש איז דעמאלט גיזונד אזוי וויא דער רעגין מאכט פיל דיא פירות זענין אים אויך שון אוועק גיגאנגין אן תשובה הנצנים דיא שפראצינג היינו דיא גראי האר נראו ווערין שון גיזעין בארין אונ גוף וואס ער איז פון ערד איז שון אלט אין גרא אין ער האט נאך קיין תשובה נישט גיטאן וואס ועקסטו נאך ווארטין אזוי זאגט מיר גאט ב"ה עת הזמיר דיא צייט פון דעם פארשניידינג דאס איז דיא צייט פון דעם טויט הגיע גרייכט שון אין ער טוט נאך קיין תשובה נישט וקול התור אין חאטשי דעמאלט איז שון די לעצטי צייט וים דש בת קול נשמע ווערט גיהערט בארצנו אין אונזר גוף האטשי ער הערט נישט הערט זיין מזל: און חאטשי דאש איז שון דיא לעצטי התראה אין דוא לעצטי צייט פון דער תשובה

וארין ווען דען נאך אז נושט דעמאלט אין עס רירט אום פארט גאר נישט ווארין התאנה חנטה דער שלעכטיר פייגין בוים האט שון אפ גיבליהט דש הייסט דער פושעי ישראל איז פיל מיט עבירות: אונ פון זייא זענין בשאפין גיווארין פגיה גלייך עש הט גישטאנין פגעיה איז טייטש אירע ביז באגעגניש דאש זענין די מלאכי חבלה וואש זייא באגעגנין דיא נשמה אונ שטראפין זיא אונ דעם גוף נאך זיין טויט ווארין הגפנים דיא אותיות מאבין אויך הפגמין היינו איטליכר פגם וויש ער האט גימאכט אין דיא שמות פון גאט ב"ה ווערט דער קענט סמדר אזוי וויא יונגי פירות ווערין שון דער קענט איבער דעם היפט שון דעמילט דש בת קול אוים טאקי אונ גוף אליין אונ זאגט אים נתנו ריח לאזין דיינע מעשים שון געבין אגיטין ריח טיא שון חאטשי אצונד

קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך: יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראיך:

השמיעני

שאם לא עכשיו אימתי (קומי) ר״ל קום בזריזות בעת ילדותך ושב בתשובה שלימה ומרמז בזה מאמר חז״ל לפני שיבה תקום כלומ' קודם שבא שיבתך תקום בתשובה (לכי רעיתי) ר״ל יו״ד יתירה מורה על לשון אחרי כאילו נכתב לך אחרי ירצה לך אחרי את נר״ן דצ״ע כאשר שאת רעיתי כו' (יפתי) שאת יפה שלי ועל ידך גם אני יכול ליפותך א״כ בתשובתך הרמה אלא שפתח בתשובה (ולכי לך) ר״ל הוליכי תוי' שלך להנאתך ולעיצתך ובכל זאת אין עונה ואין פונה לדבר שבעיניה לכן הקב״ה מלוה לנשמה קדושה בעת ההיא לסור היינו שלא להדריכו כלל כי משגיא רשעי' ויאבדי' כך אומר לי הקב״ה בעת שבא הזמן הזה לכן את נר״ן התגבר א״ע בעוד בבחורתך שלא תבא לידי זה מ״ו ותהי' זכיה ונשכר אם תלכה להיות נכון בבחור החיים · תשמע לבת קול המכרזת בכל יום פעמיים · ואז תהיה חלקך בחיים:

אחר שמעה הנר״ן הנשמה קדושה שמשגעת את היצה״ר ומזהירה אותה לשוב מהרע מיד דבקה אהבתה באהבתה ואימרת הלא נשמה קדושה כי (יונתי) זה הנשמה שלי שהיא מצ״ע שהנשמה דצ״ע נקראת יונה כדאי' בזוהר על יונה הנביא ויונה ירד לירכתי הספינה שקאי על הנשמה דצ״ע שהיא עכשיו (בחגוי הסלע בסתר המדרגה) שאין לה שום מקום לנוח לא לפני' מפני נשיפת הנחש הוא היצה״ר שנקרא נחש לפעוני ולא לחוץ מפני הנץ הנילב שהיא הגוף המעמיד אותי בע״כ שעליה רמזו חז״ל רוח צפון קשה ואלמלי בן נץ מעמידו אין כל ברי' יכול לעמוד בפני ר״ל רוח צפון הוא רוח היצה״ר שנקרא צפוני שנ' ואת הצפוני ארחיק מכם קשה כל כך לנשמה שאלמלא הגוף שנקרא בן נץ מעמידו בע״כ נעכב בתוכה את הנשמה ואין כל נשמה של כל ב״י יכולי' לעמוד בפני היצה״ר אלא כי' בורחת מן הגוף שאינה יכולה לסבול רשעת הרשע לכן הנר״ן מבקשת מן הנשמה קדושה דאצילות ואומר' לה (הראיני את מראיך) היא הכפרון פעולתך שאת פונה אלי בעת צרתי

ביאור אשכנז

תשובה ווען דען אז נישט אצונד: איבר דעם זאג אויך דור נר״ן קומי שטייא אויף אן דיין יוגינט אונ טיא גיך תשובה שלימה איידיר דיא ווערסט אלט לכי גייא מיר נאך רעיתי יפתי מיין שיינע חברתה הייב דיא נאר אן תשובה צו טאן וועל איך דיך שון באשיינין מיט מיין שיינקייט ולכי לך אונ גייא מיר נאך פון דיין טובה ווענין: וואש העלפט דאש אבער איך זאג אונ קיינער הערט מיך נאר נישט אונ דיא יארין גייאן אזוי אוועק איבר דעם אז דער מענטש קומט אויף דער עלטיר אונ טיט דעמילט אויך קיין תשובה נישט הייסט מיר גאט ב״ה פון אים שון אוועק גיין איך זאל מוט אום שון מער נישט טעניז לאז יער שון טאן וואש ער וויל ער וועט שון האבין זיין משפט אויף יעניר וועלט דרום דארפסטו נר״ן תשובה צו טאן אין דר יוגינט זאלסט גוט צו הערין וואש דאש בת קול ריפט אוים אלע טאג: וועסטו צו דעם אלימין נישט קומין אונ וועסט האבין עוה״ב: וויא דיא נר״ן הערט אז דיא היילגע נשמה באשווערט דעם גוף אונ דעם יצה״ר אונ ווארינט זיא תשובה צו טאן פארענפרט זיא זיך אונ זאגט היילגע נשמה זעה אליין יונתי אז איך בין גיגלעבינט צו איין טויב וואש זיא גייט ארין בחגוי הסלע אין אשפאלט פון אשטיין אדער בסתר המדרגה אין אפאר בארגין ארט פון אטרעפ אונ זיא זעהט דארטין אשלאנג וויל זיא אנטלויפין קען זיא אבער נישט ווארין דער שפארבר איז אקעגין אונ זיא האט זיך נישט וויא אהין צו קערין אונ צו ווענדין אזוי בין איך נר״ן אין גוף קען איך נישט זיין איבער דעם יצה״ר ווארין ער איז אזוי וויא אשלאנג איך קען גאר נישט סובל זיין דש רשעת פון דעם רשע אנטלויפין קען איך נישט ווארין דער גוף האלט מיך צו אבלל איך קען מיר גאר קיין צום עצה נישט געבין בעט איך דיך היילגע נשמה הראיני את מראיך ווייז מיר דיין שיין קער דיך צו מיר אונ שטייא מיר בייא אין

מין

הַשְׁמִיעִינִי אֶת קוֹלֵךְ כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאֵךְ נָאוֶה׃ אֶחֱזוּ לָנוּ שׁוּעָלִים שׁוּעָלִים קְטַנִּים מְחַבְּלִים כְּרָמִים וּכְרָמֵינוּ סְמָדַר׃ דּוֹדִי לִי

ואני

לרתי (השמיעני את קולך) להשביע הגוף והילה"ר שלא ילחמו בי להרע (כי קולך ערב) ומקובל ומתוקן בעת שאת משביע אותן (ומראך נאוה) שיכירו כשרון פעולתך וא"ת למה הוכרחתי להשביע אותן וכי כל כך הם תקיפים שהוזקקו להשביעם · על זה אמרה כי ודאי ידם נגרה עלינו כר"ן כי (אחזו לנו שועלים זה הילה"ר והגוף כגוף השפלים וכינוים ושועלים הוא מלשון שפל כמו שפרש"י על הפסוק והעלולים ימשלו בם שועלים · הם בני אדם שפלים וגם תרגום של שועלים היא תעלולים מלשון מתלוללים והוללים כמו כי התעללת בי · הם הגוף והילה"ר המתעוללים ומתלוצצים בנפשה ומבזים אותה לסוב מאחרי ה' וגם יכולים לכבוש אותנו ע"י שמפתים אותנו בתחילה לעבור על עבירות קטנים שאדם דש בעקבו וכל יום ויום מדמין אותנו מדמי אל דמי היום אומרי' לו עשה כך ולמחר אומרים עשה כך עד שאומרי' לך ועבוד ע"ז · שכך הוא אומנתו של הילה"ר · ועי"ז אמר (שועלים קטנים) ר"ל שהם מתעוללין בתחלה על המצות קטנות שאדם דש בעקביו שגם שועלים היא מלשון עקב וכ"ל כמו מי מדד בשעלו מים הם (מחבלים כרמים) הם המצות שניתנו ע"י ת"ח ולימוד בתי מדרשות שהי' ככרם ב בנ' הם המגי' שמדברי סופרים לעבור בתחילה עליהם ואח"כ על דברי תורה (וכרמנו סמדר) כמו כשניכרו הענבים ונופלים הפרח ניכר כל ענבה וענבה בפני עצמו כך כל מגו' ומצוה אפילו אלו שמדברי סופרי' יש להם שורש ועיקר למעלה בפני עצמן ואני מוכרח לעב"ר עליהם בפתויי הילה"ר כנ"ל וא"ת הלא אני יכול לעשות תשובה על העבר ולהזהר להבא ע"ז אומרת אי אפשר לשוב בפועל כי (דודי לי) ר"ל הקב"ה מבקש הבקשה ממני שאתחיל אני להתעורר א"ע בתשובה ואח"כ יסייע הקב"ה אותי שפלתי'

ביאור אשכנז

מיין נוט השמיעני את קולך מאך מיך הערין דיין קול אונ באשווער נאך אמאל דעם גוף מיט דעם יצה"ר אז זייא זאלן מיט מיר נישט מלחמה האלטין אויף שלעכטן און זייא ועלין דיך בודאי פאלגין כי קולך ערב ווארין דיין קויל איז זייאר זיס אונ אנגינעמין ומראך נאוה אונ דיין שיין איז זייער שיין היינו דיינע מעשים זענין רעכט פארטיג אפשר וועסטו מיך פרעגין צו זייא זענין אזוי שטארק וואש מדארף זייא אזוי באשווערין זאג איך דיר זאלסט ויסין אחזו לנו אז זייא באגריפין אונז נר"ן זייער שטארק שועלים די שפעטירים דאס איז דער גוף מיט דעם יצה"ר זייא שפעטין אויס אונז אונ באצווינגין אונז מיט זייערי רייד שלעכטס צו טאן תחילת רעדן זייא אונז אן עובר צו זיין אויף דיא קליינע עבירות וואש דער מענש טרעט מיט דיא פיס: אונ וואס אטאג פאר שטוסין זייא אונז אלין מער היינט זאגין זייא טיא אזוי: מארגין טיא אזוי ביז זייא זאגין גייא דין דיא ע"ז ר"ל אזוי שטארק באגריפין זייא אונז שועלים קטנים זייא שפעטין גאר אויס דיא קליינע מצות וואש דער מענטש טרעט מיט דיא פיס מחבלים כרמים זייא פאר דארבין דיא וויינגערטנער היינו צום ערשטין הייסין זייא אונז עובר זיין דיא מצות וואש דיא חכמים האבין מתקן גיוועין וואש דיא חכמים האבין מתקן גיוועין וועש זייא זיצין אין דיא בתי מדרשות אזוי ויא ביימער אין אויין גארטין: דער נאך הייסין זייא אונז עובר זיין טאקי אויף דער תורה אליין · אונ חאטשי איך וייס וכרמינו אז אונזער ויין גארטין היינו איטליכע מצוה אפילו וואש דיא חכמים האבין מתקן גיוועין האט איין שורש אין הויבל סמדר אזוי וויא איטליכע ויינטרויב ווערט דער קענט אז זיא בליהט שוין אפ מיז איך זייא פארט עובר זיין ווארין דער יצה"ר גייט מיך: אונ אפשר וועסטו זאגין אז איך קען תשובה טאן אויף דיא עבירות וואש איך האב ביז אהער גיטאן אונ פון אצונד אן זאל איך מיך שוין אפ היטין: אויף דעם וועל איך דיר ענפערין אז עש איז גאר נישט מעגליך אוים צו גוערקין דיא תשובה: ווארין דודי גאט ב"ה מיין פריינד זאגט אז דער אנהייב פון דער

תשובה

ואני לו הרועה בשושנים: עד שיפוח היום ונסו הצללים סוב דמה לך דודי לצבי או לעופר האילים

עם

שהא' שובו אלי ואשובה אליכם אמר ה' (ואני לו) ר"ל אבל אני איני עושה כן אלא אני מבקש לו לעורר אותי בתחלה בתשובה ואח"כ אתחזק א"ע ביותר שהא' השיבנו ה' אליך ע"י התעוררת ואח"כ נשובה מעצמנו וכל זה הוא בשביל (הרועה בשושנים) ירצה כי בשלשה מינות מתגבר על אדם היצר · משיגת עוני ויופי ועושר כי ידוע לכל בשר כי אותן המינין בשלשה כושר הכל יוסף אליעז: בדברי חז"ל מבושר: ושלשה אלו השנות מרומז בשושנה על עושר כפירש"י שמקום שושנה היא כמו את הטוב וגם מרומז על עוני שבשושנה אין מוס טעם לאכילה שאינה מאכל בני אדם כ"א ע"י תיקון גדול כמו העני המחוסר מאכל ומרמז על היופי כפשיטו שיפה כשושנה וע"ז היא מתקבלת ומובלת (הרועה בשושנים) ר"ל שאי' משלשה מינות אלו המרומזים בשושנה כ"ש כל שלשה הם מריעים ל מלהתעורר את עצמי בתשובה עד שיעורר הקב"ה אותי בתחלה:

עד שיפוח משיבה נשמה לאילות לא כן את כר"ן · אלא תתעורר א"ע מלמטה מתחלה ואח"כ יקייע הקב"ה אותך מלמעלה ואין רשאי את להמתין כ"כ עד שיתחילו לעורר אותך מלמעלה כי צריך את למהר להתחיל לשוב (עד שיפוח היום) ר"ל בעוד שנתפשטו החמה וזורחת בתוקפה ובגודל חומה והוא בימי של יום שהוא מורה על ימי שנותיו של אדם שבעת הזאת יכול אדם לשוב בתשובה שלימה שאז אדם בגבורתו ויכול לסבול עול התשובה אבל כשממתין מלשוב (ונסו הצללים) כם צללי ערב שהיא עת הזקנה של אדם וזה שאמר (סב) שהוא תרגום של זקנה וגם הוא מלשון סילק שנסתלק הכח ממנו ולא יהיה בו כח לשוב בתשובה לסבול עול שלה ואז יהי' (דמה לך דודי) הוא הקב"ה (לצבי או לעופר האילים) שממהרים לברוח ונפלגים מעין · כך הקב"ה נפלג ממך

על

ביאור אשכנז

תשובה לי קער צו מיר איך דארף מיך פריהר אליין צו דער וועקין תשובה צו טאן: אונ דער נאך וועט ער מיר שוין העלפין ואני אין איך זאג גיין: איך קען מיך אליין נישט דער וועקין לו אונ בעט אים אז ער זאל מיך נאר אן הייבן צו דער וועקין וועל איך מיך שוין דער נאך אליין שטארקין: ווארין דיא התחלה פון דער תשובה איז מיר זייער שווער דארף דעם יצה"ר הרועה וואש ער איבעלט אונ שטארקט זיך אויף דעם מענטש בשושנים מיט רויזין: היינו דורך דיא דרייא זאכין וואס ארויז איז אויף זייא אמשל: דען זיא ווייזט אויף ארומקייט וייל זיא האט נישט קיין טעם · אונ ווייזט אויף עשירות ווארין עם איז ארום איר זייער פריילך: אונ ווייזט אויף שיינקייט וייל זיא איז זייער שיין · דארף דיא דרייא זאכין פאר טרדת דער יצה"ר דעם מענטש אונ לאזט אים קיין תשובה נישט טאן דרום וואלט איך גערין אז גאט ב"ה זאל מיך דער וועקין צום ערשטין: ענפערט דיא הייליגע נשמה צו דער נר"ן וואש דיא ווילסט האבין אז גאט ב"ה זאל דיך פריר דר וועקין מיט דעם טיסטו גאר נישט גיט ווארין דיא טארסט גאר אזוי לאנג נישט ווארטין: דיא מוזט דיך אליין אילין תשובה צו טאן:

עד שיפוח היום כל זמן דיא זון שיינד נאך שטארק מיט איהר גרוישיר היטץ: דאש איז אין אהלבין טאג: היינו ב"ז דיא ביסט נאך אין דיא מיטיל יארין אונ האסט נאך כח צו ליידין דעם עול פון דער תשובה: אבר אז דיא וועסט ווארטין ביז דיא זון וועט אונטר גיין ונסו הצללים אונ דיא שאטין וועלין אנטלויפין אונ עם וועט שוין זיין פאר נאכט היינו אז דיא מיטיל יארין וועלין אוועק גיין סב אונ דיא וועסט אלט ווערין אונ וועסט שוין קיין כח נישט האבין תשובה צו טאן דאמילט דמה לך דודי וועט גאט ב"ה מיין פריינד קענין דיר גלייך זיי לצבי או לעופר האילים צו איין הירש אדער צו איין יונגין אינד וואש זייא קענין זייער שטארק לויפין אונ ווערין פאר הוילין פון דעם

אונ

עַל הָרֵי בָתֶר׃ עַל מִשְׁכָּבִי בַּלֵּילוֹת בִּקַּשְׁתִּי אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי בִּקַּשְׁתִּיו וְלֹא מְצָאתִיו׃ אָקוּמָה נָּא וַאֲסוֹבְבָה בָעִיר בַּשְּׁוָקִים וּבָרְחֹבוֹת אֲבַקְשָׁה אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי בִּקַּשְׁתִּיו וְלֹא מצאתיו

(על הרי בתר) ר"ל בעת מיתתך שאת נכרת ונחתך מן העולם ובתר הוא ל' חיתוך וכריתה כמו ויבתר אותם בתוך שאז לא יועיל לך כל הון ביום עברה לכן ראי ומהר בתשובה עד שלא תחשך השמש והאור וכו' וחשכו הארות בארובות · ולא תמתין עד שיעוררו אותך מן השמים ואל תאמר לכשאפנה אעשה שמא לא תפנה משוף וצריך לה' אלהי ישראל ותן תודה אז ישפכו עליך שפה ברורה לעבוד את ה' אלהיך · בכל לבבך ובכל נפשך · ויהי' טוב לאחריתך ·

על משכבי · משיבה הכר"ן מה לי לעשות עוד כי (על משכבי בלילות) ר"ל אותן ימים שהתעוררתי עד כי הנים ששכבתי ושכבתי בגוף עד שלא זכיתי לך נשמה קדישא כנ"ל הם היו דומה לי ללילות שבאותן הנים (בקשתי את שאהבה נפשי) שיוכיחו אותי לשוב בתשובה כדי להכניע לבבי הערל ובאמת (בקשתיו ולא מצאתיו) מי שיוכיח אותי אז אמרתי (אקומה נא ואסובבה בעיר בשוקים וברחובות) אמר המחי' והכלכלה לעסוק בפרקמטיא בשוקים וברחובות שכו"ס כדי לאסוף ממון והון רב כי אמרתי אולי ע"י (אבקשה את שאהבה נפשי) כי שמא ע"י ממון ימלא מי שיאהוב אותי שנאמר וכל שרע לאים ממון ואוהבי עשיר רבים · אבל באמת כל יגיע הי' לריק ולהבל כי (בקשתי ולא מצאתי) ע"י ממון שלי מי שיאהוב אותי להוכיחני במלי דשמיא להצילני מגרם ולוקה כי הכל סרו יחדיו אין עושה טוב אין גם אחד כי אדרב' כולם היו עוזרי' לי לרע כדרך בני עלמא שמחניפים את עשירים אפי'

ביאור אשכנז

אונ אזוי וועט זיך גאט ב"ה פון דיר אויך דער ווייטערן אז דיא וועסט ליגן על הרי בתר אויף דיא צו שניטיגע בערג דאש הייסט אין קבר דעמילט וועט דיר שוין גאר נישט העלפין דרום דארפסטו דיך צו איילין תשובה צו טאן ב"ז דיא לעבסט אונ ביסט נאך שטארק אונ זאלסט נישט ווארטין ביז מוועט דיך דער וועקין פון דעם הימל אונ זאלסט נישט זאגין אז איך וועל צייט האבין וועל איך תשובה טאן ווארין טאמיר וועסטו נישט דער לעבין אייל דיך אליין ב"ז דיא לעבסט דאנק אונ לויב גאט ב"ה וועט ער דיר העלפין אז דיא זאלסט אים קענין דינין מיט דיין גאנצין הארץ אונ דיין כוח וועט גוט זיין : ענפערט דיא גר"ן וואש קען איך נאך מער טאן דיא גאנצי צייט ביז צוואנציג יאר וואש איך בין גילעגין על משכבי אויף מיין גילעגיר אין גוף אונ האב דיך נישט זוכה גיוועין צו זעהין איז מיר גלייך גיוועין צום פינצטערניש וואש עש איז בלילות אין דיא נעכט ווארין אין דיא אלע יארין בקשתי האב איך אלין נאך גיזוכט את שאהבה נפשי וואס איך האב ליב היינו אז מזל מיך אוים שטראפין אונ מיין הארץ זאל ווייך ווערין כדי איך זאל תשובה טאן:בקשתיו אזעלכין הב אוך גיזוכט ולא מצאתיו איך האב אבער נישט גיפונין האב אוך מיר דעמילט אזוי גיטראכט אקומה נא איך וועל אויף שטיין ואסובבה בעיר אונ איך וועל ארוים גיין אין שטאט בשוקים וברחובות אין אלע גאסין אונ וועל האנדלין כדי איך זאל מרויח זיין אסך געלט טאמיר דירך געלט אבקשה וועל איך קענין אוים זיכין את שאהבה נפשי אזעלכין וואש ער זאל מיך ליב האבין אפשר אז איך וועל זיין איין עושר וועל איך האבין פיל גיטע פריינד וועט זיך אפשר צווישין זייא גיפינין האשטי איינר וואש ער וועט מיך באמת ליב האבין אונ וועט מיך אביכול אוים שטראפין : איך זאל ניצול ווערין פון דעם גיהנם איך האב מיר אבר מיט דעם אויך נישט גיהאלפין ווארין בקשתי איך האב גיזוכט מיט געלט אניטרייען מענטש ולא מצאתי אונ איך האב

אפי׳ לרע · בפיהם עוזרים ונותנים תיכף הסכמה בפיהם אף על מעשיהם הרעים ובתוך כך (מצאוני השומרים) הם״א שהוא היצה״ר וכח דיל׳ (הסובבים בעיר) תמיד וסוחרים להכשיל את בני אדם בעבירות רבות ורעים ואז (את שאהבה נפשי) במלי דשמיא (ראיתם) ר״ל ראי תם קרי יכנה כשראה היצה״ר שאני רוצה להחזיק בתמותי (כמעט שעברתי מהם) מכח היצר כדי להחזיק את עצמי ביראה ובעבודי ה׳ (עד שמצאתי את שאהבה נפשי) ר״ל עד הוא לשון הרס כמו עד עשה ארץ וחוצות · יראה הרס מה שמצאתי מי שיאהוב אותי להוכיחני בדרך ישר להדריכני (אחזתיו) את היצר לשמוע לשמעו כי אמרתי אקום בעקב אשמע לו בדברי׳ שאדים בעקבי בודאי אבג זה לא ישלוט עלי בתוקף עוז גבורתו ולא אמשך עוד אחר עצתו אבל באמת (ולא ארפנו) עוד לעזוב אותו ולהמלים אותו ממני ולמזרכי לעבודת בוראנו שכן דרך היצה״ר אם בקולו תשמעו בקלות · יביאנו אף למשובות כי בכל יום הוא מתגבר ומבקש להמיתני וכל זה הי׳ (עד שהבאתיו) את עצמו כמו יבים אותו הוא שביא את עצמו (אל בית אמי) ר״ל עד שזכיתי לנשמה דאצילות שהיא אמי וגם (חדר הורתי) להדריך אותי בדרך אמת כאם המדריכה את בניה בדרך החיים לכן לא היה יכולת בידי על עקביו לשוב בתשובה בתשובת המשכל כ״א על ידך אם החיים ·

השבעתי

מְצָאתִיו: מְצָאוּנִי הַשֹּׁמְרִים הַסֹּבְבִים בָּעִיר אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי רְאִיתֶם: כִּמְעַט שֶׁעָבַרְתִּי מֵהֶם עַד שֶׁמָּצָאתִי אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי אֲחַזְתִּיו וְלֹא אַרְפֶּנּוּ עַד שֶׁהֲבֵיאתִיו אֶל בֵּית אִמִּי וְאֶל חֶדֶר הוֹרָתִי

השבעתי

ביאור אשכנז

ניט גיפונין ווארין אלע מענטשין זענין פאלש עש איז צווישין זייא נישטא אפילו איינר ארעכטר קיינר האט מיך נישט גיראטין אויף גיטין אדרבה זייא האבין מיר נאך גיהאלפין שלעכטס טאן אזוי וויא דער סדר פון דער וועלט איז אז מענטשין חנפינין דעם עושר אונ אז ער וויל עפיס שלעכטס טאן זענין אלע תיכף מסכים · אונ דער וייל מצאוני השומרים האבין מיך גיפונין דיא וועכטער דאש איז דער יצה״ר מיט זיין כתה הסובבים בעיר וואש זייא גייאין ארום אין דער שטאט אונ קיקין נאר ארום צו מאכין שטרויכלין דיא מענטשין מיט פיל עבירות את שאהבה נפשי ראיתם אונ וויא זייא האבין גיזעהין אז איך זיך אזעלכין וואס ער זאל מיך ליב האבין אונ זאל מיך מדריך זיין אין גיטין וועג כמעט אונ וואש אמינט וואלט איך אלץ גערין שעברתי מהם אז איך זאל שוין פין זייא אנטלויפין האבין זייא מיך נישט גילאזט עד שמצאתי אונ איידער איך האב גיפונין את שאהבה נפשי אזעלכין וואש ער זאל מיך ליב האבין אונ זאל מיך פירין אין גיטין וועג אחזתיו האב איך דער וייל באגריפט דעם יצה״ר דען איך האב מיר גיטראכט האטשי איך וועל איהם צו הערין מיט אקליינקייט וועט ער זיך דארך דעם אויף מיר נישט שטארקין אונ איך וועל נישט נאך גיין זיין עצה איך האב מיך אבער טאקי אליין גינארט ולא ארפנו ווארין איך האב אים שוין טאקי נישט אפ גילאזט פון מיר דען אזוי איז דער סדר פון דעם יצה״ר אז מפאלגט אים אקליינקייט רעט ער דער נאך אן צו גרוסי עבירות : אונ דאש אונ אזוי אלץ גיוועזן עד שהביאותיו ביז איך האב מיך גיבראכט אונ בין גיקומין אל בית אמי אין מיין מיטערס הויז אריין ואל חדר הורתי אונ צום חדר פון מיין לעהרירין היינו ביז צוואנציג יאר אז דיא הייליגע נשמה ביזט צו מיר גיקומין זאלסט מיך מדריך זיין אין גיטין וועג אזוי וויא אמוטער אירע קינדר דרום האב איך ביז אהער נישט גיקענט קיין תשובה טאן נאר אצונד דארך דיר הייליגע נשמה וועל איך קענין תשובה טאן ; ווי די הייליגע נשמה הרט אז דיא נר״ן הט ארעכטין

הרואר

השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ : מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן מקוטרת מור ולבונה

השבעתי אמר שמעי' הנשמה קדישא מנר"ן הרהור תשובה הנוכה אחרי לכת היצה"ר עכשיו אני (השבעתי אתכם בנות ירושלי') הם הגוף והיצה"ר כנ"ל (בצבאות) היא ה' צבאות ישראל אל גדול ונורא מי לא ירא מפניו (או באילות השדה) היא אהבת הקב"ה כאילת אהובי' על בעלה ומשביעני אתכם או באהבה או ביראה וכ"ש בשניה' כנ"ל (אם תעירו ואם תעוררו) לשנות ולהחניף (את האהבה) שבין נר"ן להקב"ה (עד שתחפץ) בעוד שהיא חפצה לדבק בעבודי' הבורא כי למה לא תזכיר את הגוף והיצה"ר את אחריתך · שמר היום שיזכרו גפרית עליך · וישרפו אותך בכבשן האש הערוך לך · בגיהנם יהיה משכנך : הלא תדע ותזכור (מי זאת עולה מן המדבר) ר"ל מרמז בזה מאמר חז"ל שלשה פתחים יש לגיהנם א' בים ואחד במדבר ואחד בירושלים וכו' וזהו שמנינו ב' תמרים בני בין הגום בירושלים ועולה עשן מביניהם וזה הוא פתח של גיהנם ע"ז כיון ואמר זכור ואל תשכח לשלשה פתחים שהם מי זאת ר"ל זה פתח שנים מי למפרע ים וגם הוא אלשון מים · זאת ר"ל זאת יהיה חלקך אם לא תשמע בקול ה' וגם זכור בפתח שהוא (עולה מן המדבר) לגיהנם וגם זכור (כתמרות עשן) הם שני התמרים שבירושלים שעולה עשן מביניהם בלי הפסק כמו (מקטרת מור ולבונה מכל אבקת רוכל) שהם מביאים ומתאוה אדם להקטיר אותן תמיד בלי הפסק בדי להריח ריחם הערב שנאמר שמן וקטורת ישמח לב כך תמיד מעלה הגיהנם העשן בלי הפסק כדי שידונו בהם הרשעים תמיד · לכן את הגוף והיצה"ר אל תתאוו למטעמים ולתפנוקי מעדנים : ולאסוף כסף וזהב וכל חמודים · כ"א לתורה ולמעשים טובים · שעלה הכתוב אמר בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך ר"ל בהתהלכך על מעתך לקבר היא תנחה אותך שלא יזיקך מזיקים הסובבים את המטה בשעה שמוליכין אותך אל הקבר בשכבך בקבר היא תשמור לך מכל עונשים ויסורים המרים והקיצות לעולם הבא ביום דינא רבא שנו אלה לדראון ואלה לחיי עולם אז היא תשיחך ותמליץ בעדך כלאי' בזכר ויסב כ' יסודה עתה ואמר תורת ה' תמימה משיבת נפש כמה אית לון לבנ"כ להשתדלא באורייתא

ביאור אשכ"ז

הרהור תשובה זאגט זיא צום גוף אונ צום יצה"ר השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה איך פאשווער אייך אצונד נאך אמאל אזוי וויא איך האב אייך שוין איין מאל פשווארין וויא אויבן גיראבט איז אם תעירו ואם תעוררו אויב איר וועט אייך דער וועגין צו דער וועקין אשנאה און אקרוג צו פר ענדרין את האהבה די אהבה וואש זיא אונז צווישין דער נר"ן אונ צווישן גאט ב"ה עד שתחפץ אין אלע צייטין וואש זיא וויל זוך בהעפטין אן גאטס דיהנסט : דיא גוף פר וואש זאלסטו דיך נישט דר מאנין אן דיין ביטערן סוף אז דוא וועסט ליגין אין גיהנם אונ מוועט אויף דור שיטין שוועבל אונ מוועט דוך ברענין און קאליך אויבין וואש ער איז דארטין אן גיברייט פון דאניט וועגין : אונ דאש גיהנם קענסטו נישט אפ לייקינין וואריין אויף דער וועלט זענין דא דרייא טירין און גיהנם אריין : איין טור איז מי די אותיות מאכין צרוק ים היינו אין ים הגדול איז פר האנדין איין טור און גיהנם אריין זאת אונ דורך דער דאזיגר טיר וועטמין דיך אריין פירין אין גיהנם אריין אז דוא וועסט עובר זיין אויף גאטס מצות : דיא אנדערי טיר עולה מן המדבר גייט אויף פון דער מדבר : אסימן אז פין דעם ארט גייט תמיד ארויס אגרויסי היץ · דיא דריטי טיר איז אין ירושלים אויף דעם ארט וואס עש הייסט גי בן הנם דארטין בתמרות וויא דיא צווייא טייטיל ביימער שטייאין אונ עש גייט צווישין זייא תמיד ארויש עשן ארויף פון דיא סמנים קענסטו וויסין אז עש איז דא אגיהנם אין דער ערד : אונ אזוי וויא מענטשין האבין תמיד ליב צו מאכין מקוטרת מור ולבנה ארויף

וּלְבוֹנָה מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל: הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל: כֻּלָּם אֲחֻזֵי חֶרֶב מְלֻמְּדֵי מִלְחָמָה אִישׁ חַרְבּוֹ עַל יְרֵכוֹ מִפַּחַד

בלילות

באורייתא דכל מאן דאשתדל באורייתא להוי לון חיים בעלמא הדין ובעלמא דאתי וזכי בתרין עלמין כו' וכל מאן דאשתדל באורייתא לשמה כד נפיק מהאי עלמא אורייתא אזלית קמי' ומכרזת קמי' ואגינת עלי' דלא יקרבון בהדי' מאריהון דדינא כד שכיב גופא בקברא איהי נטרי' לי' כד נשמתא אזלית לאסתלקא לאיתבא לאתרה איהי אזלת קמי' דההיא נשמתא וכמה תרעין איתברו מקמי' דאורייתא עד דעיילית לדוכתה וקיימא עלי' דב"נ עד דאיתער בזמנא דיקומון מתי דעלמא ואיהי סנגוריא עלי' הה"ד בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך בהתהלכך תנחה אותך כמה דאתמר בשכבך תשמור עליך בשעתא דשכיב גופא בקברא דהא כדין בההוא זמנא איתדן גופא בקברא וכדין אורייתא אגינת עלי' • והקיצות היא תשיחך כמה דאתמר בזמנא דיתערון מתי עלמא מן עפרא היא תשיחך לאהוי סנגורא עליך כו' ותזכה לשופר מעיר לויתן ולהיות עטרה בראשך ולהנות מן זיו השכינה ולשים כשים יתן • לזה כיון ואמר (הנה מטתו שלשלמה) ר"ל היא המטה שת"ח השלימים באמונת הקב"ה ובעבודתו שמוליכין אותן במטה לקבר (ששים גבורים סביב לה) היא התורה שיש בה ששים רבוא אותיות כנגד ששים רבוא ישראל שכל א' וא' מישראל יש לו שרש וענף בתורה וזה הוא שאמר (מגבורי ישראל) ר"ל ישרא"ל ר"ת יש ששים רבוא אותיות לתורה היא סובבת את המטה של ת"ח להגין עלי' כי (כלם אחוזי חרב) ר"ל כל אות ואות שקיים בתורה אוחז חרב ומגינה את המזיקין וכל כך למה לפי שהת"ח היו (מלומדי מלחמה) במלחמת התורה (איש חרבו על ירכו) שכל ת"ח דומה כאלו הוא חגור חרב ללחום במלחמתה של תורה שהיא עמוקה וסימנים שמעמידין על ידן הגירסא הם דומין לכלי זיין לכל אותיות התורה ע"כ הם חגורים חרב מלה כנגד מלה והוכנין

המזיקין

באור אשכנז

פון געווערין אונ פון ווייריך מכל אבקת רוכל אונ פון אלערלייא אפטייק בשמים אזוי גייט תמיד ארויס אַרויך פון דעם גיהנם כדי דיא רשעים זאלין דארט גימשפט ווערין : דרום דארף זיך דיר גוף נישט גלוסטין קיין עסין אונ קיין טרינקין אונ גאלד אונ זילבער צו זאמלין נאר תורה צו לערנין ווארין זיא ווערט דיך מצול זיין פון אלום בייזין : כל זמן דיא וועסט לעבין וועט זיא דיך פירין אונ אז דיא וועסט אוועק גיין פון דער וועלט וועט זיא גיין פאר אויס אין וועט רופין אז דיא מזיקין זאלין נישט צו טרעטין צו דיין מטה : ווארין הנה מטתו שלשלמה אז מען טראגט דעם צדיק אויף זיין מטה ששים גבורים סביב לה רינגלין זיא ארום זעכציג גיבורים דאש זענין דיא ששים רבוא אותיות פון דער תורה וואש זייא זענין מגבורי ישראל פון דוא יודין וואש זייא שטארקין זיך אין דער תורה אונ איטליכער יוד האט איין אות אין דער תורה : איבער דעם זענין זייא קיין מאל נישט ווייניגער פון ששים רבואות קעגין דיא אותיות פון דער תורה דרום הייסין דיא יודין ישראל דיא אותיות מאכין יש ששים רבוא אותיות לתורה דאש איז טייטש אין דער תורה איז דא זעכציג ריבות אותיות דיא אלע אותיות רינגלין ארום דיא מטה פון דעם צדיק כולם אחוזי חרב אונ איטליכם אות וואש ער האט מקיים גיוועזין אין דער תורה האלט אשווערד אין הרגית אויס דיא מזיקין • אין דאס איז נאר דער וייל דיא ת"ח מלומדי מלחמה זענין גיוועזן גילערינט אונ האבין מלחמה גיהאלטין פאר דער תורה איש חרבו על ירכו איטליכער ת"ח האט גיהאט זיין שווערד ביא זיין דיך הייני זייא האבין מסדר גיווען אלע הלכות אונ מנהגים אונ דאש איז גלייך צו כלי זיין דרום האלט איטליכם אות אויך אשווערד אין הרגית אויס דיא מזיקין וואס זייא רינגלין ארום דיא מטה : אונ אז מליינט אים אין קבר אריין היט אים דיא תורה אפ מפחד פון דעם גיהנם דער שרעקיניש וואש

עש

בַּלֵּילוֹת׃ אַפִּרְיוֹן עָשָׂה לוֹ
לוֹ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֵעֲצֵי
הַלְּבָנוֹן׃ עַמּוּדָיו עָשָׂה כֶסֶף
רְפִידָתוֹ זָהָב מֶרְכָּבוֹ אַרְגָּמָן
תּוֹכוֹ רָצוּף אַהֲבָה מִבְּנוֹת
יְרוּשָׁלָםִ׃ צְאֶינָה וּרְאֶינָה
בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה

בעטרה

המזיקין הסובבין את המטה ומשמרין אותן ג"כ בעת שכבתן בקבר (מפחד בלילות) זה הנכנס הדומה בלילות וגם לעתיד יזכה על ידה לחופת (אפריון) אשר (עשה לו המלך שלמה) זה ממ"ה הקב"ה שהשלום שלו זה חופה אשר למחסה ולמסתר לכבוד ולתפארת · עשה הוא אלא יעשה שהיכולת בידו כאלו כבר עשהו וכל זה הוא (מעצי הלבנון) ר"ל מעלת התורה שנקראת לבנון ע"ש שמלבנת עונות של ישראל שהקב"ה מתיעץ עם התורה מה לעשות יקר וגדולה לאיש אשר חפץ ביקרו של הקב"ה ובתורתו אז התורה פוסקת לו גדולה כזאת וכל כך למה לפי כי (עמודיו) של תורה (כסף) ר"ל שהוא תמיד מתאוה להעמיד התורה על תילה ועל דעת אמת וכסף הוא מלשון תאוה כמו כי נכסף נכספה לבית אביך (רפידתו זהב) היא מלשון מצע ומשכב כמו ירפד חרוץ עלי טיט ר"ל משכבו ומשכנו של צדיק היה תמיד זכרון התורה בלבו ר"ת זה"ב (מרכבו ארגמן) ירצה מלקוחו לשני חיבות מלך בו ע"ש בכל דרכך דעהו ר"ל זה דרכו בכל דרכיו בשבתו בביתו ובלכתו בדרך עול מדות של מכו עליו לנסוע בדרך ארגמ"ן ר"ת אמונים רחמנים גומלי חסדים מאמינים נחמים שהיא מדתו של הקב"ה שהצדיק מתדבק בהם (תוכו) ר"ל תוכו של צדיק (רצוף אהבה) זה אהבת הפנימית שנו להקב"ה (מבנות ירושלים) ר"ל יותר מאהבת הגוף והילה"ר שנקראים בשם בנות ירושלים ככ"ל · וגם ע"י תורה יזכה לעטרה ולתפארת הכבוד הגנוז לעה"ב זה שאמר (צאנה וראנה בנות ציון) הם הת"ח והצדיקים

ביאור אשכנז

עש איז גלייך צום פינצטערניש וואש עש איז בלילות אין דיא נעבט · אונ אז דיא נשמה גייט ארויף גייט דיא תורה פאר אוים אונ צו בערעבט פיהל טויערין פון אירטוועגין בוז זי קומט אויף איר ארט אונ בשעת תחיית המתים וועט זיא פאר אים מליץ זיין אונ ער וועט זוכה זיין צו האבין אפריון אשיינע חופה עשה לו המלך שלמה וואש דער מלך הקב"ה וועט אים מאכן אונ דאש וועט ער אלין האבין מעצי דארך דער עצה פון דער תורה הלבנון וואש זיא מאכט ווייס דיא עבירות פון דוא יודין · ווארין גאט ב"ה וועט זיך בראטין מיט דער תורה וואש פאר אכבוד מזאל אן טאן דעם צדיק וועט זיא אים הייסין געבין דיא דאזיגי גדולה פאר דעם וייל עמודיו עשה ער האט גימאכט זיינע זיילין היינו ער האט בסדרי גיוועזן דיא דינים אונ אלע מנהגים · מזאל ווישין וויא אזוי מקיים צו זיין דיא מצות ככף איז טייטש גלוסטין היינו ער הט תמיד גינלוסט צו דר תורה: רפידתו זה"ב דוא אותיות מאבין זכרו התורה בלבו איז טייטש ער האט אוים גיבעט: אין זיין הארץ דאש גידעכיניש פון דער תורה מרכבו זיין רייטונג היינו זיינע מדות זענין גיוועזן ארגמן דיא אותיות מאבין אומן: רחמן: גומל: מאמין: נחם איז טייטש: ער איז איטליכין גיוועזן גיטרייא: אונ האט רחמנות גיהאט אונ גומל חסד גיוויזן אונ איטליכין גיגלייבט אונ גיטרייסט: דאש זענין דיא מדות פון גאט ב"ה אונ ער האט זייא אויך גיהאט תוכו רצוף אהבה אין אים איז גיוועזן אוים גיפלאסטערט דיא אהבה פון גאט ב"ה: דיא אהבה האט ער מער באגערט וויא דיא אהבה מבנות ירושלים פון דעם גוף מיט דעם יצה"ר: זייער אהבה אוז בייא אים נאר נישט גיאבט גיוועזן קעגין גאטס אהבה אזוי וויא אלע שטעט זענין גאר נישט גיאבט קעגין איר אזוי וויא דיא דערפיר אונ דארך דער תורה וועט ער זוכה זיין צו האבין אשיינע קרוין אונ אגרוישין כבוד וואס עש איז פאר בארגין אויף יענער וועלט צאינה וראינה אז איר וועט גיין אויף יענער וועלט וועט איר זעהן בנות ציון דיא גיצייכינטי טעכטיר דאש זענין דיא ת"ח וואש זייא זענין גיצייכינט

בַּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לּוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ:

הִנָּךְ יָפָה רַעְיָתִי הִנָּךְ יָפָה עֵינַיִךְ יוֹנִים מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ שַׂעְרֵךְ כְּעֵדֶר הָעִזִּים שֶׁגָּלְשׁוּ מֵהַר גִּלְעָד: שִׁנַּיִךְ

כעדר

וה[illegible]יקים המלוייפי' בהלכות ובמצות (דומלך[illegible]שלמה) מ[illegible]שהשלום שלו (בעטרה) שעתיד הקב"ה לעטר מ[illegible]לדיק בלורה עטרה (שעטרה לו אמו) זה כ[illegible]ם שהיא אמו של ת"ח שמגדלתו ורוממתו כל[illegible]ן את היונק ובכל עת דדיה מרוותו (ביום חתונתו) זה ביאת משיח ב"ב שיתחתן הקב"ה עם ישראל ויחזיר לחבה הראשונה (וביום שמחת לבו) לעתיד לבא ביום שהקב"ה יעשה מחול לצדיקי' אז יעטר הקב"ה אותן בעטרות ובכנף מלוכה והקב"ה יושב ביניהם ואף למלה"ש אין רשות לכנוס ביניהם אלא ישאלו מה פעל אל לכן אמר הנך וכו' הכירו מעלת הילה"ר ופנו עצמכם לדברים אלו שהדבר מתוקים אולי גם את הטוב הצפון לצדיקים המלאכים:

הִנָּךְ יָפָה עשיה הכר"ן לנשמה הדושה (הנך יפה) את נשמתי דאצילות (רעיתי הנך יפה עיניך יונים) גוונך ומראיתך ורוגיתך כיונה הזאת הדבוקה בבן זוגה ובשמותיין אותה מינה ונפרכה' אלא פיגמה את נומרה לך את נשמה [illegible] נחת. מהם לסבול עול התורה ומלכות הקב"ה וכי זה הוא גורם לך (מבעד לצמתך) ר"ל לפי שאת נדבקת לגוף ומביגד הוא אלא מבלי דר לגתך הוא מלמון דבוק כתו לגוי בקר ע"ש מהם דבקים יחד בעול קרואים לייד (צמתך) הוא הגוף שנקרא מעל ע"ש הנורה כדכתיב כי כמו תמר [illegible] ונפי ירלה לפי שלא דבקת בגוף מאין לנשמה דאצילות שום דיביק לגוף להתאות הלוים (כעדר העזים שגלשו מהר גלעד) כמו

כעת

ביאור אשכנז

גִיצִייכִנְט מִיט גָאטֶס מִצְוֹת וָואשׁ פַּאר אַכְבוֹד זֵייא וֶועלִין הָאבִּין בַמלך שלמה פַּאם מֶלֶךְ הקב"ה וואשׁ דֶער שָׁלוֹם אִיז זַיין בעטרה מִיט וָואשׁ פַאר אַשֵׁיינֶע קְרוין עֶר וֶועט אַרוּם קְרוֹינִין אִיטְלִיכֶן צַדִּיק: דִיא קְרוֹין וֶועט זַיין שֶׁעִטְּרָה לו אמו וָואשׁ זַיין מוּטֶער וֶועט אִים אַרוּם קְרוֹינִין דָס אִיז דֶער כֶּתֶר פוּן דֶר תּוֹרָה וָואשׁ זִיא הָר הֵייבְּט אוּנ דֶער גְרֵייטְשׁ דֶעם ת"ח אַזוֹי וִויא אַמוּטֶער אִיר קִינְד דָשׁ דָאזִיגֵי וֶועט זַיין ביום חתונתו אִין דֶעם טָאג פוּן זַיין הַתּוּנָה הַיְינוּ לעתיד לבא אַז גָאט ב"ה וֶועט ווִידֶר מִקְדָּשׁ זַיין דִיא יוּדִין אַזוֹי וִויא פַאם בַּארְג סִינַי אוּנ וֶועט זֵייא וִוידֶר לִיבּ הָאבִּין אַזוֹי וִויא דֶערְמִילְט וביום שמחת לבו אוּנ אִין דֶעם טָאג אַז דָאס הַארְץ פוּן גָאט ב"ה וֶועט זִיךְ פְרֵייעֶן אוּנ וֶועט טַאנְצִין מִיט דִיא צַדִּיקִים דֶערְמִילְט וֶועט עֶר זֵייא אַזוֹי אַרוּם קְרוֹינִין אוּנ וֶועט צְוִוישִׁין זֵייא זִיצִין. אוּנ אַפִּילוּ דִיא מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת וֶועלִין נִישְׁט טָארִין אַרַיין גֵיין צְוִוישִׁין זֵייא נָאר זֵיי וֶועלִין שְׁטֵיין פוּן וַוייטִין אוּנ וֶועלִין פְּרֶעגִין דִיא צַדִּיקִים וָואס טוּט גָאט ב"ה דָרוּם זָאג אִיךְ דִיר גוּף אוּנ דִיר נְשָׁמָה אַז אִיר זָאלְט נִישְׁט צוּ הֶערִין דֶעם יצה"ר קֶערְט אַייךְ צוּ מַיינֵי רֵייד וָואס זֵייא זֶענִין זִיסֶער פוּן הָאנִיק וֶועט אִיר זוֹכֶה זַיין צוּ הֶער דָאזִיגֶער גְדוּלָּה אַזוֹ וִויא אַלֶע צַדִּיקִים: עֶנְפֶערְט דִיא גר"ן צוּ דֶער הֵיילִיגֶער נְשָׁמָה:

הנך יפה רעיתי דִיא בִּיסְט זֵייעֶר שֵׁיין מַיין לִיבֶּע חַבֶרְתָּה עיניך דַיין מַרְאֶה אוּנ דַיין גְלֵייבִּין אִיז יונים אַזוֹי וִויא טוֹיבִּין וָואס זֵייא בַּאהֶעפְטִין זִיךְ נָאר צוּ זֵייעֶר בֶּן זוּג אוּנ אַז מִיקוֹילִיט זֵיי שְׁטֶרֶעקִין זֵייא אוּם דֶעם הַאלְז אוּנ וַוארְפִין זִיךְ נִישְׁט אַזוֹי הָאסְטוּ הֵיילִיגֶע נְשָׁמָה גִינֵייגְט דַיין אַקְסִיל צוּ לֵיידִין דֶעם עוֹל פוּן דֶר תּוֹרָה אוּנ מִצְוֹת אוּנ דָאשׁ הָאט דִיךְ אַלְץ גוֹרֵם גִיוֶועֶן מבעד לצמתך וַוייל דִיא הָאסְט דִיךְ נִישְׁט בַּאהֶפְט צוּ דִיא תַּאֲוֹת שערך דָאס ווָארְט קֶען אוֹיךְ גִילֵייאִינְט וֶוערִין שֶׂערְךָ אִיז טַייטְשׁ דַיין בִּיטֶערְקֵייט הַיְינוּ מִיט דַיין גוּף וָואס עֶר הָט אִין זִיךְ אַגַאל הָאסְטוּ קֵיין שׁוּם שַׁייכוּת נִישְׁט: כעדר העזים אַזוֹי וִויא דִיא טְשֶׁעדִירֵי צִיגִין שגלשו מהר גלעד וָואס זֵייא זֶענִין אַרָאב גִינָאנְגִין פוּן דֶעם בַּארְג

גלעד

כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה שכלם מתאימות ושכולה אין בהם כחוט השני שפתותיך ומדברך:
נאוה

בעת שהשיג לבן את יעקב בהר הגלעד ובקש לעקור [..] את הכל והקב"ה ברוב רחמיו נגלה אליו בח[לום] הלילה והזהיר לו השמר לך וגו' והלך יעקב [..] ע"ה לדרכו בשלום מן ההר ההוא ונשאר [..] ר"ל נקרח ורק שהרגום של קרח הוא [..] לכשההבהמות יורדין מן ההר נמצא ההר נקרח וגרוש מהם כך את נשמה קדישא נשאר' נקרח ומרוט מן הגוף הרע הזה המתקשם לנשמה את הנשמה ואין לך דיבוק עמו שהקב"ה בעזרך ומצילך מידו שאין לך הנאה בהבלי עולם ובתאוות גופניות כי (שניך כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה) ר"ל כעדר הרחלים המובררים מאחר לאן דקלב דזמין ונמסרים לרועה הכם והגון ליזהר בנאמר שעושין עושה לבלי תילת ומשמרין אותה שלא יתלכלך הנאמר ורוחצין אותה מיום ליום והיא מלובן בכל מיני ליבון כך שניך לבנים מכל מיני מאכל שא"ל אתה לגוס מאכל ותפנוקי מעדני' (שכולם מתאימות) ר"ל לשון תמימות כמו אין מתום בבשרי יראה כמו שעדר הנ"ל תמימי' ושלמים (ושכולה אין בהם) ר"ל מום שיכל ומום אין בה כך את הנשמה קדישא אין בך מום מום באשר באת חלק אלוה ממעל מעולם אצילות משא"כ בנר"ן דבי"ע שאנו מוכרחים לדבק בגוף ולהתאוו' תאות על ידו לאכול ולשתות ולכל תפנוקי מעדנים שלכך אני מוכרחי להיות לו לעזר ולתרופה שיתקיי' עה"ז ע"י כי לא לתוהו ברא לשבת יצרה לכך על ידי זה הוכרח אני לבוא לידי חטא ותמיהה ומה לי לעמוד עוד להגלל תאמתה ורשעתו ולדבוק בעבודת ה' ובאהבתו:

כחוט מסיבה כנשמה קדישא דאצילות לנר"ן (כחוט השני שפתותיך) ר"ל ע"ם אם יהיו חטאיכ' כשנים · ילבנו דברי פיתוי שפתותיך מלא עון והכאים בזה שאתה מליץ בעדך שהוכרחת לחטוא באשר שום לך דיבוק אל הגוף וכי לכך נוצרת לילך אחר תאות לבך שלא לא לעוות נשרכת כי

ביאור אשכנז

גלעד אין האבין אים גימאכט אפ גיקאלט · היינו אזוי וויא אז לבן האט גיגרייכט יעקב אבינו ע"ה ביא דעם בארג גלעד אונ האט אים גיוואלט הרגינן האט גאט ב"ה אויף אום רחמנות גיהאט אונ האט זיך באוויזין צו לבן באנכט אין חלום אונ האט אום גיווארינט אז ער זאל צו יעקב אבינו קיין שלעכטס טאן איז יעקב אבינו אראפ גיגאנגין בשלום פון דעם בארג אונ דר בארג איז גיוורין אפ גיקאלט אונ לעהר פון די בהמות אזוי ביסטו היילינע נשמה לעהר פון דעם גוף וואש ער וויל טייטין די נשמה גאט ב"ה העלפט דיר אונ איז דיך פון אים מציל אונ האסט קיין שום הנאה נישט פון די הבלי עולם אונ פון דעם גופס תאוה שניך דיינע ציין זענין ריין כעדר אזוי וויא אטייערי טשערידי שאף וואש במאכט פון זייער וואל זייד הקצובות ווערין זייא אוים גיזעצט מיט דער צאל מער וויא אלע שאף אונ מגיט זייא איבער אקליגין פאסטיך ער זאל אפ היטין זייער וואל זי זאל נישט איינגורעכט ווערין שעלו מן הרחצה אונ זייא גייאין אויף אלע טאג פון דעם וואשי וואש מוואשט זייער וואל ביז זיא ווערט גיט וויים שכולם מתאימות אונ אלע זענין גאר גאנץ ושכולה אין בהם אונ קיין שום פאר ווארפינג אונ אמום איז אין זיי נישטא אזו זענין דיינע ציין וויים אונ ריין פון כל המאכלים ווארין דיא דארפסט נישט קיין שום עסין אונ האסט קיין שום פעליר נישט ווייל דיא קומסט ארויש פון אגרוסין היילינגן עולם אבר איך נר"ן קום ארויש פון אנידריגערן עולם איך מיז מיך באהעפטין צום גוף אונ לוסט צו האבי גיט צו עסין אונ צו טרינקין ווארין איך בין פון דעסט וועגין באשפין גיווארין אז איך זאל זיין אהילף צום גוף דיא וועלט זאל אקיום האבין דארף מיר ווארין דער עוה"ז איז נישט אימזיסט באשפין גיווארין אונ דארף דעם מוז איך קומין צו זינד אצונד זאג מיר וואש נאך זאל איך טאן אז איך זאל נצול ווערין פון עבירות אונ זאל קענין דיהנין גאט ב"ה מיט אהבה ענפערט דיא היילינע נשמה צו דער נר"ן כחוט השני אזוי וויא ארויטר פאדים איז אמשל אויף זונד אזוי זענין די רייד שפתותיך פון דיינע לעפצין אויף פול מיט זונד:

נאוה כפלח הרמון רקתך מבעד לצמתך: כמגדל דויד צוארך בנוי לתלפיות אלף

המגן

כי אם להתקיים · ולעבודת בוראך לעשות נחת רוח ליוצרך ובכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותך ותלכתך ומלילתך לכלום כחשבו (ומדברך) ר"ל מדבריך ניכר שאת ממליץ בעדך בחכמות הכל שאין יראתך (נאוה) כי אם (כפלח הרמון רקתך) ר"ל כמו שפלח רמון הזה אינו נאוה כי אם מלמוץ בעיד שהוא מלא שאין בו מאכל כ"א מה שיש בגרעיניו אבל הכשנים הוא מלא גרעינין ואין בו שום מאכל ורק מכל וכ' · כך יראתך היא כפלחך שאין יראתך ניכר אלא מבחוץ אבל תוכך ריק מן יראת ה' שאין יראתך פנימה שאתה רוצה לפטור א"ע בטענת חביר וכי א"א להרחיק א"ע מתאות גופניות כ"א בדברי' המוכרחים לקיים הדם הוא הנפש ולא יותר (מבעד לצמתך) ר"ל בלא דיבוק והתאוות לגוף ביותר מדי היותו ולחזק א"ע ביראת ה' ובעבודתו ולהיות מזק בעבודתו ואת לא עשית כן כ"א (כמגדל דוד) שהוא מגודל ניון שהוא מקום מוזק ועופל ומגדל ומקבל כל בליסטראות ומלים שמניחים כך עשית את (צוארך) מקום מוזק ועופל לקבל מאכלים מעדנים להתאוות תאוה ועגונים כדי להתראות יפה בין אנשים ונשים שיהיו הכל את יפיך מקלסין וא"ש (בנוי) א"ת בנוי אלא בנוי שתראה יפה כדי (לת"ל) ר"ל להיות תהלה לכל (פיו"ת) שיהיו הכל מקלסין אותך אמנם באמת אינו כן שעשות גדול עשית אלא אדרבא לאילך ניסא כ"א מוכה עליך להיות (כמגדל דוד) שהיא מגודלת ניון שהוא מקום מוזק ועופל ומגדל כך צריך אתה להמזיק את (צוארך) ולילך בקומה זקופה כנגד הגוף בחוזק ובגבור להלחם אתו כדרך גבור במלחמ' ההולך בקומה זקופה ובגבר לבב להלחם נגד שונאו כך אתה נכ"ן צריך אתה לילך בחוזק יד להלחם נגד המסטין בכבל אמור שלכך אתה נוצרתה להיות (בנוי לתלפיות) לנוי ולקלוס כמו תל שכל פיות מקלסין

ביאור אשכנז

מיט דעם וואס דיא ביזט אלץ ממליץ פאר דיר אין זאגסט אז דוא מיזסט זינדיגן : ווייל דיא האסט אבהעפטינג צום גוף אין ביזט בשאפין גיווארין נאך צו גיין דיא תאות : ניין · דיא ביזט נישט גישיקט גיווארין אויף דער וועלט קאלי צו מאכין : נאר צו פאר רעכטין : דיא זאלסט דיהנין גאט ב"ה ער זאל פון דיר נחת רוח האבין : אפילו בשעת אז דיא ביזט עוסק אין עוה"ז זאבין דארפסטו אויך אין זין האבין גאט ב"ה : אין ער וועט דיר דר צו העלפין : אבער דאס וואס דיא זאגסט איז נאר פאלש : ומדברך אונ פון דיינע רייד וואש דיא ביזט פאר דיר ממליץ מיט אנארישער טרייסט ווערט דערקענט אז דיין יראה נאוה איז נאר אזוי שיין כפלח הרמון אזוי וויא אז מישנייט אויף אמילגראם איז ער איגווייניג פול מיט קערליך אין מיהאט נישט וואס צו עסין אין נאר פון דרויסין איז ער שיין : אזוי רקתך ביזטו אויך לעהר איגווייניג דיין יראה איז נאר פון דרויסין : ווארין דיא ווילסט דיך אלץ פטורן מיט פאלשי טענות : איז דען נישט מעגליך אז דיא זאלסט דיך באגיין אן תאות מבעד לצמתך אין זאלסט דיך נישט באהעפטין צום גוף נאר ווערליג דיין מיטעלס לעבין דארף צו זיין : מער נישט : אבי דיא זאלסט כח האבין גאט צו דיהנין : דיא ווילסט אבער נישט אזוי טאן : נאר כמגדל דוד אזוי וויא דער טארים וואש דויד הע"ה האט גימאכט אין ציון איז שטארק אין פעסט ער זאל קענין אריין נעמין אלי שליידער שטיינער אין פיילין : אזוי האסטו גימאכט צווארך דיין האלז שטארק אין ברייט ער זאל זיך אריין נעמין כל המאכלים אין גוסט אים נאך דיא תאות בנוי דאס ווארט קען אויך גילייענט ווערין בנוי איז טייטש מיט שינקייט היינו כדי דיא זאלסט שיין אויס ווייזין לתל־ דיא אותיות מאכין להיורת תהלה לכל דאס איז טייטש כדי אלע מענטשין זאלין דיך לויבין פיות מיט זייערי מאלער : אין דאס איז אגרויסר פעליר פון דיר : דיא דארפסט פאר קערט צו טאן : די דארפסט דיין האלז שטארק צו האלטין כמגדל דוד אזוי וויא דודס טארים אקעגין דעם יצה"ר : אז ער זאל דיך נישט בייא קומין . דיא דארפסט דיך אקעגין אים צו שטעלין מיט אלוישר תארין : אזוי וויא אגבור אין אמלחמה דיא זאלסט

אים

הַמָּגֵן תָּלוּי עָלָיו כָּל שִׁלְטֵי הַגִּבּוֹרִים׃ שְׁנֵי שָׁדַיִךְ כִּשְׁנֵי עֳפָרִים תְּאוֹמֵי צְבִיָּה הָרוֹעִים בַּשּׁוֹשַׁנִּים

מקלסין אותה כך יקלסו כל באי עולם ומעסיק בטובי׳ ולהיות הכל מסתכלין בך וללמוד מדרכיך ומעשיך הטובים ולהיות דומה · כאלו (אלף המגן) ר״ל תהיה דומה כאלו אלף המגינים עליך להגין הן בילה״ר בהתורה ומע״ט נקראים מגינים ע״ש הירס מגיני בין בעידנא דעסק בה ובין בעידנא דלא עסק בה ויליה אין מגינה אלא בעידנא דעסק בה וכם יהיו עליך כאלף מגינים ואלף הוא לשון למוד כמו באלפך ירלה בתורה על ליחוד התורה שמגינה בין בעידנא דעסק בה וכו׳ וגם יהי׳ (תלוי עליו) ר״ל עליך ועליו הוא מורה על המגדל המדובר כנ״ל כך הכל את דומה כאלו (כל שלטי הגבורים) הם האבות ביהגלים מ״ליס בגוים הלוים עליך הכל מעוטר במלות הגבורים את היצה״ר בהכל מלוה ועליו האדם עושה נברה מלאך לקמוש ונם הוגנים את כח דק פירא אחרא כידוע לי״ח כמו שפייש והגבורות הורגים את כוחו הבוכל כמו שקיומו בזהב ותרוגם · כידוע לחכמים ונבונים · כהתחלה מרס פז (שני שדיך) שחליקים כורך כגב של״ר ועמא כם הגוף והילה״ר יחפכו ג״כ לטוב לך ולהיות דומה לנגדיך (כשני עפרים תאומי צביה) מקן דרך לבי׳ למיו יולדת תאומים כך הגוף והילה״ר יקדיו תאומים יהיו שקולים ומכונים לך וכם יהיו (הרועים בשושנים) שהיא מרעה פי׳ המעולה מסיא דרך הלדיקים הנקראים שושנים וכן הגולב בזוהר על הפסוק נירא עלילה על בני אדם וכו׳ והליך הקב״ה בעלמו יגדא היל״ר לנרוך מיד מגדו אלא ודאי בלאת היל״ה ג״כ מוחשים בתוך של אדם מצ״י האדם לא ישמע לו מקבל שכר והוא ג״כ יתסיך לו למלאך רחמים ללמד סנגורים עליו כמ״ש ויאמר הלא שני בני היל״ר שעומדים על מדרגל והרק פרש״י ז״ל שני בני ילצר יל״ט וילה״ר שנם היל״הר מתהפך לטובה בזכות התורה ומודין על אדון כל הארץ לנקם ילמכיו ולהחזיר את גדולתן לישראל לכן התחזק כנגדו בעוד נשרך וכשהמך וכל זה כלם לעשות בעוד שאת בעלם היום בסיק ימי עלי׳

ביאור אשכנז

אים בִּינְצַח זַיין: פוּן דֶערֶכְט וֶועגִין בִּיזְטוּ בַּאשַׁאפִין גִיוָוארִין: אַז דִיא זָאלְסְט זַיין בִּגוּי מִיט שֵׁיינֶע מַעֲשִׂים: אַזוֹי אַזוֹי . וִויא אַיין טוֹרֶעם קִיקְט לתלי אוֹיף אַהוֹיכִין שְׁלָאס פִּיוֹרת אִין אַלֶע מַאלֶער לוֹיבִּין אִיבֶּם אַזוֹי דַארְפִין דִיךְ אַלֶע מֶענְטְשִׁין צוּ לוֹיבִּין אוּנ אוֹיף דִיר קִיקִין אוּנ זָאלִין זִיךְ אָפּ לֶערְנִין פוּן דַיינֶע מַעֲשִׂים טוֹבִים אלף המגן תלוי עליו אוּנ אַזוֹ וִויא אוֹיף דֶעם הוֹיכִין שְׁלָאס הֶענְגִין טוֹיזֶענְטֶער פַּאנְצֶערְס כל שלטי הגבורים אוּנ אַלֶע פִּיטֶערְפֶּעלִיךְ פוּן דִיא גִבּוֹרִים: צוּא שִׁיצִין בַּייא אַפַיינְד: אַזוֹי וֶועט דִיא תּוֹרָה אוּנ דַיינֶע מַעֲשִׂים טוֹבִים אוֹיף דִיר מָגִין זַיין פַאר דֶעם יֵצֶר הָרָע: וָוארִין פוּן אִיטְלִיכֶער מִצְוָה וֶוערְט בַּאשַׁפִין אַמַלְאָךְ רַחֲמִים · אוּנ זֵייא הַרְגִינִין אוֹיס דִיא מַזִּיקִים: אוּנ דַארְךְ דֶער תּוֹרָה:

שני שדיך דַיינֶע צְוֵוייא בְּרוּסְטֶן דָאשְׁטֵייט דֶער גוּף מִיט דֶעם יצה״ר וָואשׁ זֵייא זֵייגִין דִיךְ אָן מִיט שְׁלֶעכְטֶס וֶועלִין אַקֶעגִין דִיר זַיין כשני עפרים אַזוֹי וִויא צְוֵוייא יוּנְגִי הֶערְשְׁלִיךְ תאמי צביה וָואשׁ דִיא הֶערְשִׁין הָאט זֵייא בֵּיידִי אוּנ אֵיינְם גִיהַאט וֶוענִין זֵייא גָאר גְלַייךְ אַזוֹי וֶועט דֶער גוּף מִיט דֶעם יצה״ר אַקֶעגִין דִיר אוֹיךְ גְלַייךְ זַיין אוּנ וֶועלִין דִיר הֶעלְפִין גוּטְס טָאן הרועים בשושנים אוּנ זֵייא וֶועלִין דִיךְ פַּאסִין צְווִישִׁין רוֹיזִין הַיינוּ זֵייא וֶועלִין דִיךְ פִירִין אִין דֶעם גִיטִין וֶועג וָואשׁ אַלֶע צַדִּיקִים גֵייאִין וָוארִין דֶער יצה״ר אִיז טַאקִי בֶּאֱמֶת אוֹיךְ אַגִיטֶער מַלְאָךְ וָוארִין וִויא גִישִׁיקְט זִיךְ דֶען אַז גָאט ב״ה זָאל בַּאשַׁפִין אַזֶעלְכִין וָואשׁ עֶר זָאל אַקֶעגִין אִים מוֹרֵד זַיין נָאר דֶער אֱמֶת אִיז גָאט ב״ה הָאט אִים אוֹיף דֶעם בַּאשַׁפִין צוּ פְּרוּבִין דָארְךְ אִים דִי מֶענְטְשִׁין מוּז עֶר טָאן גָאטְס רָצוֹן אָבֶער עֶר וָואלְט גֶערִין אַז דֶער מֶענְטְשׁ זָאל אִים נִישְׁט פָאלְגִין כְּדֵי עֶר זָאל הָאבִּין שָׂכָר אוּנ אַז דֶער מֶענְטְשׁ הֶערְט אִים נִישְׁט צוּ יֶוערְט עֶר אַקֶעגִין אִים אַמַלְאַךְ רַחֲמִים אוּנ אִיז פַאר אִים אַגִיטֶער מֵלִיץ וָוארִין דָארְךְ דֶעם זְכוּת פוּן דֶר תּוֹרָה וֶוערְט דֶער יצה״ר אַגִיטֶער מַלְאָךְ אוּנ שְׁטֶעלְט זִיךְ מִיט דֶעם יצ״ט פַר גָאט ב״ה אוּנ בֶּעטִין אוּם אַז עֶר זָאל שׁוֹין אוּמְקֶערִין

שיח ספונים

שירת דודים

בְּשׁוֹשַׁנִּים: עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים אֵלֶךְ לִי אֶל הַר הַמּוֹר וְאֶל גִּבְעַת הַלְּבוֹנָה: כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ

עלי יתי' עוילה והוא (עד שיפוח היום) בעוד שמתפשטת החמה (ונסו הצללים) הוא עת שרחק היום ואין צל כלל והוא חצי שנותיו של אדם שהוא בתוקף כחו ואין חולשה מלאו בעת הזאת ויכול לסבול עול התורה והמצות וגם לעת זקנתו לא יסור ממנו כי הרגל נעשה טבע אבל בעת הזקנה שהוא עם חולשה אז לא יכול להשיג לתשובה ולתורה ולמ"ע כי אולי תטרוף מהרה ובמעשה זאת תדבק לך אז (אלך לי) ר"ל את עמי (אל הר המור) זו עולם הבא שהוא מלא מור דרור (ואל גבעת הלבונה) שהוא עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו : כמבואר בזוהר מקץ ת"ח כמה אית לון לב"נ לאתדבקא בפולחנא דקב"ה ולאשתדלא באורייתא יממא וליליא בגין דידעין ויסתכלין בפולחנא דהא אורייתא איקרי מכרזת בכל יומא קאי ב"נ מי פתי יסור הנה חסר לב ואמרה לו והא אוקימנא מילי וכד ב"נ אשתדל באורייתא אתדבק ביה זכי לאתתקפא באילנא דחייא דכתיב עץ חיים וגו' ות"ח כד ב"נ אתתקף באילנא דחייא בהאי עלמא אתתקף לעלמא דאתי דהא כד נשמתין נפקין מהאי עלמא הכי אתתקנן להו דרגא לעלמא דאתי. ואיתמר תבינו זאת כשתבינו (כולך יפה) את (רעיתי) נרנ"ן (ומום אין בך) ר"ל שלא תמטא במום אבר מאיבריך הרמ"ח איברים כנגד רמ"ח מצות עשה ושס"ה גידין כנגד שס"ה לא תעשה וכשפוגם במצות עשה פוגם באבר המכוון נגדה וכשפוגם במצות ל"ת פוגם בגיד המכוון נגדה ונקרא בעל מום וכן אמר הפייטנים בכל גבר ואבר בעי ב"נ לאתקנא וכו' ואי לא נקרא בעל מום דעלים אתמר כל אשר בו מום לא יקרב וכו' הרי מבואר שלא זכה אדם לעולם הנפין

אא"כ

ביאור אשכנז

די גדולה צו יודין דרום דארפסטו דיך צו שטארקין אקעגין אום כ"ז דו לעבסט עד שיפוח היום אונ כ"ז די זון שיינט נאך מיט איר שטארקיר היץ ונסו הצללים אונ דוא שאטין אנטלופין ראש איז אין האלבין טאג היינו כ"ז דוא ביזט נאך אין דוא מוטיל יארין אונ בוזט גיזונד אין האבסט כח צו ליידין דעם עול פון דר תורה אונ פון מצו"ת ווארין אויף דער עלטיר וואסטו שוין שלאף זיין אונ וועסט קיין כח נישט האבין צו ליידין דעם עול פון תשובה אונ פון תורה: אונ טאמיר וועסטו ג"ך מבולבל ווערין: אז די וועסט דיך אבר גיוואוינן אין דער יוגינט גט ב"ה צו דינין וועט ער דיר העלפין אז דיא וועסט אים אויך דער עלטיר גיך קענין דינין: אונ אז דיא וועסט אזוי טאן וויא איך ראט דיך אלך לי וועל איך דיך מיט מיר נעמין אז איך וועל גיין אל הר המור צום בשמים בארג. דש איז דער עוה"ב וואש דארטין שמעקין די מעשים פון די צדיקים אזוי וויא א בארג פון בשמים: ואל גבעת אונ וועל דיך ארויף פירין צו מיין הויכין היכל הלבונה וואש עש הייסט לבנון דש איז טייטש וויים: דען אזוי וויא אמענטש קען נישט קוקין אויף אזאך וואש זי איז שטארק וויים אזוי קען קיין שום אויג נישט זעהין מיין הייליג היכל נאר גאט ב"ה וועט מאכין דר לייכטין די אויגין פון דיא צדיקים וואש זיי האפין צו אים זייא זאלין עש קענין זעהין: איבר דעם כולך יפה רעיתי דארפסטו נר"ן מיין ליבע חברתה גאר איינגאנצין שיין צו זיין ומום אין בך אונ קיין שום פעליר זאל אין דיר נישט זיין די זאלסט נישט זינדיגין מיט קיין שום אבר ווארין דייני רמ"ח איברים זענין קעגין די רמ"ח מצות עשות. אונ דייני שס"ה גידין זענין קעגין שס"ה מצות לא תעשה: אונ אז דער מענטש איז פוגם אמצות עשה איז ער פוגם דש אבר וואש עש איז קעגין דער דאזיגר מצוה: אונ אז ער איז פוגם אמצות לא תעשה איז ער פוגם די אדער וואש זי איז קעגין דער דאזיגער לא תעשה אין ער הייסט אבעל מום: דארף דעם קען ער שוין נישט זוכה זיין צו זעהין מיין הייליג היכל סיידין אז ער טיט תשובה אונ פאר

רעכט

שירת דודים

בָּךְ : אִתִּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה אִתִּי מִלְּבָנוֹן תָּבוֹאִי תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה מֵרֹאשׁ שְׂנִיר וְחֶרְמוֹן מִמְּעֹנוֹת אֲרָיוֹת מֵהַרְרֵי נְמֵרִים :

לבבתני

שיח ספונים

אא״כ מתקן כל אבר ואז תזכה לעלות אל גבעת הלבונה (אתי מלבנון כלה) ר״ל לפי שהנשמה מנר״ן דאצילות נאצלת ממקום בינ״ה ספירת בינ״ה שהוא סוד עה״ב כידוע לי״ח והרוח מנר״ן דאצילות מספירי׳ ת״ת והנפש מנר״ן דאצילות מספירת המלכות ושלש אלה נקראו נשמה דאצילות והנר״ן דבי״ע נקשרת ג״כ בם ונקשרות אלו באלו עד שזוכין להתאחד בספירת הבינ״ה שהוא עה״ב כילד הנר״ן דבי״ע נקשרות זו בזו והנשמה דנר״ן דבי״ע קשורה בנפש דאצילות והנפש דאצילות קשורה ברוח והרוח בנשמה והנשמה בספיר״ה בינ״ה ואם חטא האדם בנר״ן דבי״ע היא נכרתת מן הנשמה דאצילות שהוא נאחזת בבינ״ה שהוא בסוד עה״ב והפסידי׳ הגמול הטוב ואין לה דרך לעלות לעה״ב שהרי נכרתה מן האילן העליון שהיתה נאחזת בו וזהו סוד כרת האמורה בתורה ונכרתה הנפש ההיא מעמיה כמבואר בספרי קבלה ואם אחר שחטא חזרה והטיבה דרכיה ותקנה נתיבותיה אז היא חוזרת להתאחז במקום שנכרתה מתחילה ואז היא זוכה לעלות לספירת בינ״ה הנקראת עה״ב אז היא שבה אל המקום שנאצלי׳ ממנו וז״ש הנשמה דאצילות לנר״ן דבי״ע (אתי מלבנון כלה) ר״ל איתי לך מעת שיצאתי אליך מלבנון שהוא עולם הנשמות דאצילות שנקרא לבנון כידוע לי״ח ואז (אתי מלבנון תבואי) כשאשוב למקומי גם את תלך אתי אל מנוחתך שהוא אילנא דחייא כנ״ל ולא כ׳ אתי ללבנון תבואי לומר משיצאתי אליך עד שעת ביאתו לכאן אני לקבל ולצוור ולא אעזבך ולא ארפך עד שתבואי אתי למקום מנוחתך בלי פגע ונגע אז (תשורי) ותסתכלי ותתבונני מה שכר פעולתך (מראש אמנה) שהאמנת בי ללכת אחר עצתי למאוס בתאות עוה״ז שעיניך רואות כל טוב ומנעת ממנה ובחרת בעה״ב שנעלם מעיני כל חי (מראש שניר) ר״ל שניר הוא תלג׳ לובן כשלג כמו שפרש״י ז״ל על הפסוק והאמורי יקראו לו שניר ירצה ע״י שנתלבנו ראשי החטאים כשלג וראשין ראשון נמחק ע״י תשובה (וחרמון) ר״ל ומרבה (ממעונות אריות מהררי נמרים) הם הגוף והיצה״ר שנחרבה דירתו׳ ע״י תשובתך ועי״ז תזכה לכל הכבוד והגדולה הנ״ל ותהיה משכירתך שלימה שיתן השכר של צדיקים לעתיד לבא :

ביאור אשכנז

לבבתני

רעכט דש אבר : קען ער שוין ארויף קומין · דרום אתי דארפסטו דיך מיט מיר תמיד צו האלטין מלבנון זינט איך בין אראפ גיקומי׳ פֿין מיין היכל לבנון אונ דארפסט דיך אויס צירין מיט מע״ש־ט כלה אזוי וויא אכלה איז אויס גיצירט אונ זאלסט מיר נאך גיין ווארין אז די וועסט דיך פון מיר אפ טיילין וועסטו דיך אפ רייסין פון עוה״ב : אויף דעם זאגט די תורה ונכרתה הנפש ההיא מעמיה דש איז טייטש די נשמה וועט ווערין פארשניטין פון איר פאלק דש הייסט פון עוה״ב : איבר דעם דארפסטו דיך תמיד צו האלטין מיט מיר פון דיין טובה וועגין ווארין זינט איך בין אראפ גיקומין מלבנון פון מיין היכל לבנון וויל איך דיך קיין מאל נישט פר לאזין אונ וויל דיר תמיד העלפין כדי תבואי אז די זאלסט קענין קומין מיט מיר אין מיין היכל אריין : אונ אז די וועסט זוכה זיין אהין צו קומין תשורי וועסטו דער מילט זעהין וואש פר אגרוסין שכר די וועסט האבין פר דעם דאזיגין מראש אמנה וואס דיא האסט מיר גיגלייבט פון לאנג אן אונ האסט פר מיאוסט די תאוות עוה״ז וואש די האסט זיי גיזעהין פר דיינע אויגין : אונ האסט דיר בעסיר אויס דער וויילט דעם עוה״ב האטשי קיין שום לעבידיגער מענטש האט אים נאך נישט גיזעהין : אונ פאר דעם וואש די האסט גרויש תשובה גיטאן אויף די עבירות וואש די האסט נאך גיטאן מראש פון גאנץ לאנג · אונ זייא זענין ווייס גיווארין שניר וויא שנייא וחרמון אונ האסט גימאכט אויסטיניש ממעונות אריות מהררי נמרים פון דעם לייבין וואנינג אונ פון דיא לעמפערטין בערג דאש איז דער גוף מיט דעם יצה״ר : וואש זייא זענין אקעגין דיר גיוועזן אזוי וויא חיות רעות : דארך דעם וועסטו זוכה זיין צו דעם גרוסין כבוד אונ צו דער דאזיגער גדולה · דיין לוין וועט זיין אינגאנצין : ווארין דער גאנצער שכר פין דיא צדיקים איז נאר

אויף

לִבַּבְתִּנִי אֲחֹתִי כַלָּה לִבַּבְתִּינִי בְּאַחַת מֵעֵינַיִךְ בְּאַחַד עֲנָק מִצַּוְּרֹנָיִךְ׃ מַה יָּפוּ דֹדַיִךְ אֲחֹתִי כַלָּה מַה טֹּבוּ דֹדַיִךְ מִיַּיִן וְרֵיחַ שְׁמָנַיִךְ מִכָּל בְּשָׂמִים׃ נֹפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתוֹתַיִךְ כַּלָּה דְּבַשׁ וְחָלָב תַּחַת לְשׁוֹנֵךְ וְרֵיחַ שַׂלְמֹתַיִךְ כְּרֵיחַ לְבָנוֹן׃ גן

לבבתני משיבה הנר״ן לנשמה קדושה דאצילות (לבבתני) ומשכת את לבי אליך את נשמה קדושה (אחותי כלה) אהובתי (לבבתני באחת מעיניך) ר״ל הרבה דוגמות טובות יש בך ואילו לא היה בך אלא אחת מהם הייתי מתאהב ביותר וכל שכן בכולן וכן (באחד ענק מצורוניך) באחד מרביד ענקי קשוטייך היית חביבה עלי מכ״ש בכל תכשיטין הם תכשיטי מצות שאת נשמה קדוש׳ מלוייתה בהם (מה יפו דודיך אחותי כלה) בכל פעם שהראת לי חיבה במוסר ה׳ (מה טובו דודיך) בתוכחות מוסר הנאמר לי (מיין) מכל עונג משתה יין (וריח שמניך) היא הדרך הטוב שאת מדריכני שהיא כשמן הטוב המביא לשם הטוב טובים לי (מכל בשמים) (נופת תטופנה שפתותיך כלה) מתיקה היא תוכחת מוסר שאת מיסרני מכל מתוק לחיכי (דבש וחלב תחת לשונך) א״ת חלב אלא חלב הם אזהרות עונשים המכונים בשם חלב שהוא נמס מלפני אש ע״ש כדונג מלפני אש כן רשעי״ם יאבדו מלפני אלהי״ם סלה ובשורת השכר המתוק מרגש ע״ז אני מתפתה על ידך לשוב אל ה׳ וירחמהו כי ירבה לסלוח (וריח שלמותיך) ר״ל בשורות של שלום שאת מבשר לי בשובי מדרכי הרע (כריח הלבנון) ר״ל כמו שהיה בזמן בה״מ הנקרא לבנון שמלבן עבירות ישראל שתמיד של בין הערבים מכפר על עונות יום ותמיד

ביאור אשכנז

אויף יענר וועלט : ענפערט דיא נר״ן צו דער הייליגער נשמה לבבתנו דיא ציהסט צו דיר מיין הארץ אחותי כלה מיין ליבע שוועסטיר וואש דיא ביסט אזו וויא אפרומי כלה : דיא האסט אין דיר זייער אסאך גיטע מעלות לבבתני דיא וואלסט צו גיצוגין מיין הארץ אז דיא זאלסט מיך נאר אן קיקין באחת מעיניך מיט איין אוג פון דיינע אויגין דאש הייסט אז דיא זאלסט אפילו נאר האבין איין מעלה פון דיינע מעלות וואלט איך דיך זייער ליב גיהאט מכש״כ אז דיא האסט אזוי פיל מעלות אונ אזוי אויך באחר ענק מצורוניך נאר מיט איין קאניק פין דיין האלז קאניקים וואלסטו בייא מיר זייער ליב גיוועזן מכש״כ מיט דיין גאנץ צירינג וואש דיא ביסט אוים גיצירדט מיט אזו פיהל מצות מה יפו דודיך וויא שיין זענין מיר דיינע פריינד שאפטין וואש דוא ווייזט מיר אלע מאר מיט גאטש מוסר אחותי כלה ליבע שוועסטיר דוא ביסט אזוי וויא אפרומי כלה : מה טובו דודיך וויא גיט זענין מיר דיינע פריינד שאפטין וואס דוא זאגסט מיר אזא ליבען מוסר וואס ער איז מיר בעסיר מיין פון גוטין ויין וריח שמניך אין דער ריח פון דיינע גיטע בוימלין היינו וואס דיא בוזט מיך מדריך אין גיטין וועג וואס ער איז אזוי וויא גיטער בוימיל : אין מאכט אשם טוב דאס אוז בייא מיר בעסיר מכל בשמים פון אלערלייא בשמים : נופת תטופנה שפתותיך דיינע לעפצין טריפין זיסקייט : הייליגע נשמה כלה דוא בוזט אזוי וויא אפרומי כלה : דוא שטראפסט מיך כדי איך זאל נישט גישטרוכילט ווערין : דבש האניק וחלב דאס ווארט קען אויך גילייענט ווערין וחלב : תחרת לשונך אינטער דיין צינג : היינו וואס דיא דער ציילסט מיר פון דעם עונש : וואס דאס הארץ צו גייט פאר אים אזוי ווי חלב פאר פייער : אין פון דעם שכר וואס ער איז זיסער פון האנק : דארך דעם ווער איך איבער גירעט תשובה צו טאן : וריח שלמותיך דאס ווארט קען אויך מאכין שלומותיך איז טייטש אין דער ריח פון דיין פריד · היינו וואס דיא בייזט מיר מבשר אז איך וועל תשובה טאן וועל איך האבין שלום : דאס שמעקט מיר כריח לבנון אזו וויא דער ריח

ותמיד של שחר מכפר על עבירות לילה כך אני מבטחת ע"י שמונתי יכופר לי כל עבירות שעברתי לכן ערבה לי שיומך אבל קשה לי להכניע לבי הערל ולפרוש מן העולם הבבל ולקשר א"ע בקשר אמיץ מאהבה · ואילך בעלאך הגטל מאול שדרכיך ועלאך (גן נעול) סגור ומזומנת להיות אני לך (אחותי כלה) מוכרת (גל נעול) ר"ל גל הוא אבטון דלת אבטון שרוקי גלי שדומה לי כדלת נעולה ומוכרת ואל (מעיין חתום) ומסוגר בנשמורת בהי עייל ולהיות לך מלומד בלמידת אבל על דלית לי

גַּן נָעוּל אֲחוֹתִי כַלָּה גַּל נָעוּל מַעְיָן חָתוּם: שְׁלָחַיִךְ פַּרְדֵּס רִמּוֹנִים עִם פְּרִי מְגָדִים כְּפָרִים

עם

דרתא ותיעא לדרתא עביד אהם ואוי לי מן מאר שאתבל · והוכל אותי בכל מיני הבל ותרדמה גדולה נפלה עלי מרב הבולא · עתה מה לי לעשות להנצל מן השעבר והעבר ומכל מיני שיבול :

שלחיך: תשיבה הנשמה קדים' זאת עשה ומכל רע הנצל בשכך ובקומ' ובכל דרכי' דעהו ואל תסי' עצל' ושוי בירגת ערוס (שלחייך פרדס רמונים) ר"ל שלחייך אבטונלא אבטונלמייך ומיך אלא שהשי"ת והוא תמתם למין פועל כמו פרדסי נמלא טל· ירלה בזה שיהי' למייך ומיכך יהגה תמיד בתורה שנקרא' פרד"ס רמונים פרד"ס ר"ת פש"ט רמ"ז דרו"ש סו"ד רמונים ע"ש כשם שהרמון מלא גרעינים כך כל קולה וקולה שבתורה מלא מילי הלכות (עם פרי מגדים) הוא אגדה שמושך לב של אדם ליראת ה' כשם שפרי

ביאור אשכנז

בײַה פון דעם בית המקדש װס װערט אָן גערופֿן לבנון װאל עס האט װײס געמאכט דיא עבירות פון די יודין דען דער קרבן תמיד פון פאר נאכט האט מכפר געװעזן אויך דוא עבירות פון בײא טאג : אין דער קרבן תמיד פון דער פריא האט מכפר געװעזן אויף די עבירות פון פאר נאכט · אזוי זאגסטו מיר אויך אז דארף מײן תשובה װעלין אלע מײנע עבירות פאר געסין װערין : דרום זענין מיר דײנע רײד זײער זיס : װאס העלפֿט דאס אבר עס איז מיר פארט זײער שװער אפ צו שײדין זיך פון דעם נארישין עוה"ז : אין צו דיר זיך שטארק צו באהעפטין אין נאך צו גײן דײן עצה װאס זיא איז װײטער פון זאמר : אזוי װיא מקען ניט ארײן קומין גן נעול אונ אפר שלאסינים גארטין ארײן אזוי קען איך מיך צו דיר נישט באהעפטין אחותי כלה מײן ליבע שװעסטיר װאס די ביזט אזוי װיא אפרומי כלה עש דאבט זיך מיר אז דײנע װעגין אונ דײן עצה זענין גל נעול מעין חתום אזו װיא אפאר שלאסינר טויער אונ אפאר התמתר קװאל · װירים זאל איך צו דיר ארײן גײן אונ זאל מיך צו דיר באהעפטין · אז איך האב נישט קײן יראת שמים : װײא איז מיר װאש איך לײד פון דעם יצה"ר · ער פאר פירט מיך מוט זײנע גרוס נארײשקײט · איך בין אזוי װיא אײנער שלאפט אין אשיך װאש דער זענעל מײנסטער האט זיא אפ גילאזט אצונד זאג מיר הײליגע נשמה װאש איך זאל טאן אז איך זאל נצול װערין פון דעם גרויסין צארין אונ זאל בלײבין לעבין · ענפערט דיא הײליגע נשמה · אז די װעסט טאן דאש דאזיגי װאש איך װעל דיר אצונד זאגין · װעסטו ניצול װערין פון אלים בײזין : די זאלסט אן גאט ב"ה קײן מאל נישט פארגעסין פאי די לײגסט דיך פאי די שטײסט אויף װיא אהין דיא גײסט זאלסטו אום אלין אין זין האבין : אונ זאלסט זײן א ירא שמים מוט חכמה · אונ װידער זאג איך דיר אן שלחיך דאש װארט קען אויך מאבין שלהייך איז טײטש אז דײנע קינבאקין אין דײן גימין זאלין תמיד רעדין אין דער תורה װאש זיא װערט גילערינט מיט פיר אופנים · זײא הײסין פרדס די אותיות מאבין פשט : רמז דרוש סוד : דאש איז טײטש איטליכם װארט װערט גילערינט מוט אפראסטי פשט אונ מוט ארמז אונ מוט אדרוש אונ מוט אסוד רמונים אונ אזוי װיא מילגראמין זענין פול מוט קערליך : אזוי איז דא אויך איטליכן עקוץ פון איטליכין אות פיהל הויפין מוט הלכות אונ זײא זענין אלע עם פרי מגדים מיט זיסי פירות דאש זענין דיא דרשות פון דיא חכמים

װאס

עם נרדים: נרד וכרכם קנה וקנמון עם כל עצי לבונה מור ואהלות עם כל ראשי בשמים

ספרי מגלנים מושכים את לב האדם אחריהם · ועי"ז אתה נר"ן מכנים את ילכך בקבם שאפי' (כפרים עם נרדים) ר"ל כפרים אלו כופרי הכופרים בהקב"ה נרדים אלו פושעי ישראל שמוכנים לירד לגיהנם אם התחילו לעסוק בתורת ה' מיד מתוקנים הם לפיי עה"ב ע"ד שאמרו חז"ל אפי' עכו"ם שעוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול טעמו של דבר כא"א שיעסוק וידע גדולת הב"ה ולא יחזיר בתשו' דמאת ש"ד אלא וודאי יעשה תשובה א"כ בעכו"ם דברים אלו האמורים ק"ו בזרע קדוש ישראל הדברי' כשיעסוק בתורה וודאי אפי' עבר כל עבירות שבתורה כיון שכדב לבו לעסוק בתורה ודאי יעסוק בתשובה מעולה על שעבר ויהי' נזכר להבא ויהי' בעל מעשים טובים המכונים בשם בשמים טובים שהם (נרד וכרכם קנה וקנמון עם כל עצי לבונה) המלבינים עונותיו כשלג ואימתי יהיה זאת (מור ואהלות) ר"ל אף שיהיה לך מר ואע"פכ תהי' יושב אהלות של תורה אז תשובתך ותפילתך יהי' מקובלת לפני הקב"ה שאמז"ל כל ת"ח שעוסק בתורה מתוך הדחק אין המרגוד נכוול תפליו ותפלתו נשמעת וא"ת אעסוק בדברי אגדה ולא יותר ומה לי להטריח ביותר בדברי התלמוד גדול ובהווייתא דאביי ורבא ע"ז אתר' לא כדבריך כן הוא כי אימתי מכולה לימוד אגדה בזמן שהיא (עם כל ראשי בשמים) שהיא לימוד הלכות קושיות ואבעיות והטורי' ומסכרות ושאר פלפולת שאמז"ל התורה נמשלה למלח והמשנה לפילפלין והתלמוד לבשמים שא"א בלא הם שעליהם הכתוב אומר כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא

ואם

ביאור אשכנז

וואס זייא ציהין צו דאס הארץ פון דעם מענטש צו גאטש פארכט אזוי וויא זיסי פירות ציהין צו דאש הארץ פונ דעם מענטש אונ דארך דעם וועסטו נר"ן קענין מנצח זיין דעם יצה"ר ווארין אפילו דיא דאזיגי כפרים וואש זייא לייקינין שון אפילו ח"ו אן גאט ב"ה עם מיט אלע פושעי ישראלים וואש זייא זענין אנגיברייט נרדים צו גידערין אונ גיהנם אריין אז זייא הייבין נאר אן תורה צו לערנין זענין זייא תיכף אנגיברייט צו האבין עוה"ב ווארין אפילו אגוי אז ער לערנט תורה איז ער אזוי וויא אכהן גדול דען וויא באלד ער לערינט נאר תורה אונ דער קענט גאטש גרוסקייט איז גאר נישט מעגליך אז ער זאל קיין תשובה נישט טאן מכש"כ איוד אפילו אז ער האט שון עובר גיוועזן אויף כל העבירות אז ער באקומט נאר אנוש הארין תורה צו לערנין וועט ער אוודאי תשובה שלימה טאן אונ מעש"ט וואס זייא שמעקין אזויוויא אלירלייא בשמים נרד וכרכם קנה וקנמון עם כל עצי לבינה אונ זייא מאבין ווייס זיינע עבירות אזוי וויא שנייא אונ דאש קען אנדערש ניט זיין נאר סיידין מר אפילו אז עס וועט דיר ביטיר זיין היינו עס וועט דיר ניט גיט גיין ואהלות אונ דיא וועסט פארט זיצין אין דיא גיצעלטין פונ דער תורה דעמילט וועט דיין תשובה אונ דיין תפלה אן גינעמין ווערין פאר גאט ב"ה ווארין דער וואס לערינט תורה אונ גימיינשאפט ווערט קיין מאל נישט פאר שלאסין דער טויער אונ הימל אונ זיין תפלה ווערט תמיד אן גינעמין אונ אפשר וועסטו זאגין אז גמרא איז זייער הארב צו לערנין זיא איז לויטער קשיות מיט תירוצים איך וועל נאר לערנין אגדות דאש הייסט דיא אויס גיקלויבני שטיקליך וואס זייא זענין גרונג דאס זאלסטו נישט זאגין ווארין מקען דיא אגדות אנדערש נישט פאר שטיין סיידין אז זייא זענין עם כל ראשי בשמים מיט אלירלייא הויפט בשמים דס הייסט אז מלערינט גמרא אויך מדארף אלדינג צו לערנין ווארין פסוק איז גיגלעכנט צו זאלץ אונ משניות צו פעפיר אונ גמרא צו בשמים אן דיא דרייא קענמין זיך נישט באגיין אונ אין דער גמרא שטייט אלדינג זי איז גיגלעכינט צום ים הגדול אונ אז דיא וועסט זיא לערנין וועסטו גליך זיין מעין אזוי וויא אקוועל וואס ער טרענקט תמיד אן גנים גערטניר אונ זייא וואקסין זייער גוט אזוי וועסטו זוכה זיין צו לערנין נאך מיט אנדרי אויך פון

ואו דיין

בשמים: מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון: עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו:

באתי

ואם תעשה זאת אז תהיה דומה כמו (מעין) שמשקה תמיד את (גנים) ומרטיבם ומוציאין על ידה זרעונין כך את תזכה להשקות תמיד מתורתך שהיא (באר מים חיים) לאחרים (ונוזלים מן לבנון) היא התשובה שהלבנת עונותיך על ידה יהי' נוזלי' לאחרי' שכל בעל עבירה ילמוד מעשיך ויעשה תשובה שלזה כיוון דהע"ה להורות תשובה ליחיד ומוב זה מוטל על כל אחד ואחד מישראל לעשות תשובה אע"פ שלא חטא כדי שעל ידו גם החוטאים יעשו תשובה כמו שתרומז אצל ויספו השוטרים לדבר איש הירא ורך הלבב ישוב וכו' ואחז"ל זהו המתירא מן העבירות שבידו לפיכך תלה לו התורה את כל אלו שיחזור בגללן ולא יתביישו עוברי עבירה לחזור ה"ה גבי נדון דידן וק"ו למי שחטא שהוא מחויב לחזור בתשובה ולהתעורר בתשובה בעוד שהוא איש ועד מתי עצל תשכב מתי תקום משנתך (עורי צפון) זה היצה"ר הנקרא צפוני כורי והתנערי ממנו וגם עורי מרע ע"ש מצפון תפתח הרעה וגם הזכר אחריתך הרע והתעורר א"ע בתשובה (ובואי תמן) היא דרך הימין הנאמר לכל צדיקים וחסידים כמו אברהם הולך הנגבה שהוא מעשים הטובים המיוחדים ולמאתיני' שמי דמי' (הפיחי גני) ר"ל כמו ויפח הרוח ירצה שדפנו דוחק את תאות העה"ז שהיא עונה כגינה השוטה ובין יום ולילה לא יהי' (יזלו) ממך (בשמים) הטובי' להתענג בהם בעה"ז אבל תרים יהם לעה"ב לכן הסר את דבש הצפחת שעתידה להיות ספחת' והרם את העטרה שעתידה להיות תרה והתקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין עם כל הצדיקים בעת (יבא דודי לגנו) הנטעי' בעדן לשלם שכר פעולתן (ויאכל) כ"א · וגם אתה (פרי מגדיו) המתוק מדבש ונופת צופים ·

באתי

ביאור אשכנז

דיין תורה וואס זיא איז אזוי וויא באר מים חיים אברינע פון קוועלינדג וואסיר ונוזלים אונ דיינע מעשים ועלין רינין צו אנדערי מענטשין פון דעם ווייסקיט דאס הייסט אנדער מענטשן וועלין זעהין אז דיינע עבירות זענין וואס געווארין דארך תשובה: וועלין זייא אויך תשובה טאן וועסטו מזכה רבים זיין דעה"ה האט דרום תשובה גיטן כדי אנדערי זאלין זיך פון אים אפ לערנין אין אזוי דארף איטליכר מענטש צו טאן חאטשי ער האט נישט גיזינדיגט · כדי דיא זינדיגע וואש זייא דארפין טאקי תשובה טאן זאלין זוך פון אים אפ לערנין: אזוי וויא פאר צייטין אז דיא יודין זענין גיגאנגין און דר מלחמה ארוין האבין דיא שוטרים גיזאגט: ווער עס האט מורא אין הט אוייך הארין זאל זיך אום קערין אהיים דאס הבין זייא גימיינט ווער עס הט מורא פאר זיינע עבירות: אזוי אוז זייא האבין גיזאגט בארעקט: כדי דיא בעלי עבירות זאלין נישט מבויש ווערין · אזוי אוז דאס אויך אז אפרומר וועט תשובה טאן וועט שוין דער בעל עבירה אויך תשובה טאן: אין וועט זוך נישט שעמין מכש"כ דר זינדיגער דארף אודאי תשובה טאן אין דארף זיך דער וועקין כל זמן ער איז נאך יונג: אין זאל זאגין צום יצר הרע עורי דער וועק דיך שוין פון דעם שלעכטס: ווי לאנג נאך צפון וועסטו אלין ליגין פאר בארגין אין מיין הארין: דר מאן ד ך שוין אין דיין שלעכטין סוף אין טיא תשובה ובואי תימן אין קום שוין אין דר רעכטיר זייט ארויין הפיחי בלאז שון אוועק דיא תאוות עה"ז וואס ער איז גני ווי אגיטר גרטען אין איז נאר לפי שעה: יזלו לאזין שוין אוועק רינין פין דיר זייגע בשמים היינו די תאוות וואש זיי זענין גיט אויף דער וועלט אזוי וויא בשמים: אבר אויף יענר וועלט זענין זייא ביטר: איבער דם דארפסטו גר"ן אוים צו טון דוא קרוין פון דעם עוה"ז זאלסט נישט נהנה זיין פון זיין זיסקייט וואש עש וועט ביטר ווערין: ציר דיך אוים אויף דער וועלט כדי דיא זאלסט קומין שיין אויף יענר וועלט צווישין אלע צדיקים אין דער צייט יבא דודי לגנו אז גאט ב"ה מיין פריינד וועט קומין אין זיין ג"ע אריין צו באלוינין דיא צדיקים וום זיי זענין דארט גיפלאנצט ויאכל פרי מגדיו אונ איטליכר וועט עסין זייגע זיסי פירות היינו ער וועט האבין שכר פאר זייגע

ה באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים: אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי

אחותי

באתי מפיבה הכר"ן מה לי לעשות (כי באתי לגני אחותי כלה) ר"ל קירם המקרא ודרשהו אחותי כלה את נשמה קדישא שמע תלייתי ודברי שאנתי · באתי לגני זה הגוף שהוא כגן תלא שתי דמותא (אריתי) לקטתי והוא מלשון כמלא אורי' וקלו (מורי) ר"ל תמרה הייתי (עם בשמי) שהן תאות עה"ז (אכלתי יערי עם דבשי) שהוא דבש הגדל בקנה יער ואכלתי הקני' עם הדבש ר"ל את שאינו ראוי עם הראוי דבר האסור עם דבר המותר מרוב תאות עה"ז (שתיתי ייני עם חלבי) זה יין האסור כחלב שהוא שתיית יין המרובה שלא במקום מצוה שהוא אסור כיין כותים וכל זה לא ברצוני כי (אכלו רעים) הם הגוף והילה"ר הם גרמו לי אכילה זאת כי (שתו ושכרו דודי') הם הגוף והילה"ר האומרי' לי אכלו כמעלם' באהבי' ונרווה דודים מסוף אכול ומשוף ושתה דהאי עלמא לבי הילולא דמיא ונשמע בה ה' קולות · קול ששון וקול שמחה באשת חתן · קול שמחה באשה ובתה · קול עריות גלויה קול צעקת עני' ודלים · קול בהלים מהללים · (אני) הוא הגוף ע"ש שעל ידו ניכר האדם בעולם הגשמי שזולת הגוף אין הנשמה נראית בעולם שהיא רוחניות לכן נקרא הגוף אני שהוא מורה על דבר ממש (ישנה) שהגוף שוכן בשקט ובשלוה ואינו דואג על היכול ימיו (ולבי) שהוא מקום דירתי (ער) ברוב דאגות ולרות · בזכרי מר המות כי (קול דודי דופק) זה כרוז של הקב"ה היוצא בכל יום שובו בנים שובבים השליכו מעליכם כל פשעכם ולמה תמותון בית ישראל כי לא אחפוץ במות המת כי אם בשובו מדרכיו וחי' (פתחי לי)

פתח

ביאור אשכנז

מעשים וואש ער איז זיסר פון האניק אונ די וועקט אויך דעם שבר האבין · ענפרט דיא נר"ן באתי לגני אחותי כלה מיין ליבע שוועסטיר ווסקן איך טאן איך בין גיקומין אין מיין גארטון אריין דאש איז דער גוף וואש ער איז אזוי וויא אגארטון וואס ער איז פול מוט סם המות אריתי איך האב מיר אן גיקליבן מורי מיין ווידער שפייניגקייט אקעגין גאט ב"ה עם בשמי מיט מיינע בשמים דאש זענין דיא תאוות עוה"ז אכלתי יערי עם דבשי איך האב גיגעסין דעם האניק מיט דעם רייעריל וואש ער וואקסט אונ אום היינו אויך האב גיגעסן אזא זאך וואס זוא איז אסור מוט אזעליכר וואס זוא איז מותר שתיתי ייני אויך האב גיטרונקין מיין וויין עם חלבי דאס ווארט קען אויך גלייבט ווערין חלבי איז טייטש מוט מיין חלב היינו אויך האב גיטרונקין צו פיהל וויין נישט אויף קיין סעודת מצוה וואש עס איז אסור אזוי וויא יין נסך וואס ער איז אזוי וויא חלב אונ לאמית האב אויך דס ניט גיטאן מוט מיין ווילין נאר דער יצה"ר מוט זיין כתה האבין אונז גיזאגט אכלו רעים עשט מיט גיזעלין שאפט שתו ושכרו טרינק אונ שכירת אייך אן קומט לאמיר זו' פרייאין מיט ליבשאפט אונ לאמיר זוך זעטין דודים מוט פריינט שאפט עסט אונ טרינקט גיך אונ גושווינד ווארון דוא וועלט איז גלייך וויא אחתונה אונ דם זאגין זייא מור גאר נישט אז עס ווערט אונ אור גיהערט אלערליי קולות חאטשו אטייל שרייאין דארך פרייד מוט זונות: שרייאין אבר אטייל אויך מחמת ארומקייט אונ אטייל וואס מהרגת זיי אני אונ דר גוף וואס אויך כון אין אום ישנה ער שלאפט גושמאק שטול אונ רוהוג אין זארגט זוך גאר נושט וואס זיינו יארון ווערון פאר לורון ולבי אבר מיין הארץ וואס אויך כון דרינין ער וואכט תמיד אונ זארגט זוך אז אויך דער מאן מוך אן דעם טוט ווארון אויך הער אלע טאג קול דודי דם קול פון גאט ב"ה מיין פריינד דופק קלאפט אן דם איז דר כרוז וויס ער גייט ארום אלע טאג אונ זאגט טוט תשובה ווילדע קינדור ווארפט פון אייך ארפ אלע אייערו זונד נאך וואש זאלט אור דארך זייא גיטייט ווערין ואוך באגער ניט אז דר רשע זאל אוועק גיין פון דר וועלט נאר ער זאל תשובה טאן אונ זאל לעבין פתחי לי עפון מור נאר אויף אקליין

אֲחוֹתִי רַעְיָתִי יוֹנָתִי תַמָּתִי שֶׁרֹּאשִׁי נִמְלָא טָל קְוֻצּוֹתַי רְסִיסֵי לָיְלָה: פָּשַׁטְתִּי אֶת כֻּתָּנְתִּי אֵיכָכָה אֶלְבָּשֶׁנָּה רָחַצְתִּי אֶת רַגְלַי אֵיכָכָה אֲטַנְּפֵם: דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן הַחוֹר

פתח קטן בשונם ואני אפתח לך שער גדול לכן בכל עת ועונה שאני שותע זאת נתיסף דוה על דוה ועתה את נשמתי קוראה (אחותי רעיתי יונתי תמתי) מה עליה אשר תאמר אלי זאת עשה · אמר (שראשי נמלא טל) שאני מלא רצון כטל הזה המחלא רצון ארץ כך אני מלא רצון לשוב בתשובה שלימה מפני שאני מתירא שסופי יהיה (קווצותי) מן קבילת הרבה מיני פורעניות מן (רסיסי לילה) רסיסי הוא אותיו' פריסי הם מלאכי חבלה שהם פריסי דגיהנם הדומה ללילה אפי' שדרכה מושך והלקלקות ומלאכי חבלה דוחפים ורודפי' ומכים ועונשים אבל מה אעשה שכבר (פשטתי את כתנתי) כתונת הפסי' אשר הי' עלי זה טלית נאה ומלובשת דרבנן המתוקן לצדיקים לעה"ב שכבר למדתי דרכיי אחרי' לא אוכל לשוב על ה' עוד כי (איככה אלבשנה) עוד במעשים הטובים שאזכה על ידם ללבוש נאה ולהלוקא דרבנן לעה"ב וכל זה הוא כי (רחצתי את רגלי) זה הגוף שהוא רגל ונקים לנשמה רחצתי אותן בכל מיני רחיצ' ועונג מעדני' ומיני שמחה (איככה אטנפם) בעינוי תעניות והשונה המשקל המשחיר את הגוף כשילי קדירה וכעורב הזקן ולא עוררתי א"ע לשוב בתשובה על שבא עת שקב"ה (דודי שלח ידו) כי והראה אותי נקמתו היא מכה דבר דבהמות ונזיון ממון שאין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחילה ואח"כ בבליון בנים רחמנא ליצלן שאין ידו אלא לשון מכה כמו יד ה' הויה במקנך והומר כי עתה שלחתי את ידי ואך אותך ואת עמך בדבר (מן החור) זה חור שמותר הקב"ה תחת כסא הכבוד לקבל תשובה של בעלי התשובה

ביאור אשכ"ז

טִירוּל פוּן דֶער תְּשׁוּבָה וֶועל אוּךְ דוּר שׁוֹן עֶפֿוּנְן אַגְרוֹסִין טוֹער דְרוּבֶּם אוּנ אַלֶע צֵייט אַז אוּךְ הֶער דָס קוֹל מַאכְט עֶס מוּר קְרֶענְק אוּבֶּער קְרֶענְק: אַצוּנְד הֵיילוּגִי נְשָׁמָה אחותי רעיתי יונתי תמתי לִיבֶּע שְׁוֶועסְטֶר מַיין חֲבֵרְתָּה פְּרוּמִי טוּיב גוּב מוּר אֵיין עֵצָה אוּנ זָאג מוּר טוּא אַזוֹי דוּא וֵוייסְט שראשי נמלא טל אַז מַיין קָאפּ אִיז פִיל מוּט טוי דָאס הֵייסְט אַזוֹי וִויא דוּא טוּיא דֶער פוּלְט דֶעם ווילוֹן פוּן דֶער עֶרְד אַזוֹי וִויל אוּךְ דֶער פוּלוֹן גָאטֶס ווילוֹן מוּט תְּשׁוּבָה שְׁלֵימָה וָוארוּן אוּךְ הָאבּ מוֹרָא אַז מַיין סוֹף וֶועט זַיין עֶס וֶועט אוּיף מוּר קוּמוּן קווצותי אַפַּאר זַאמְלִינְג פּוּרְעָנִיּוֹת פוּן רסיסי דִיא אוֹתִיּוֹת כַּאבִּין אוּךְ פריסי אִיז טַייטְשׁ בַּאדִיהְנֶעטֶע הַיינוּ פוּן דִיא מַלְאֲכֵי חַבָּלָה וָואס זַייא בַּאדִיהְנִין דָאס גֵיהִנָּם וָואס עֶס אִיז גְלַייךְ לילה צוּ אַפִינְצְטֶערִיר אִין אֵיין אֵיין אַגְלִיטְשְׁגֶער נַאכְט אוּנ דִיא מַלְאֲכֵי חַבָּלָה פַאר שְׁטוֹסִין אוּנ יָאגִין נָאךְ אוּנ שְׁלָאגִין אָן רַחֲמָנוּת דְרוּם וָואלְט אִיךְ גֶערִין תְּשׁוּבָה גִיטָאן וָואס זָאל אִיךְ אָבֶּער טָאן פשטתי את כתנתי אַז אוּךְ הָאבּ שׁוֹן לַאנְג אוּיס גִיטָאן מַיין הֵיילִיג הֶעמְדִיל וָואס עֶס הֵייסְט הלוקה דְּרַבָּנָן דָאס אִיז דֶער לֶעכְטִיגֶער לְבוּשׁ וָואס עֶר וֶוערְט גִימַאכְט אוּיף יֶענִיר וֶועלְט פוּן דוּא תרי"ג מִצְוֹת: וַוייל אוּךְ הָאבּ מוּךְ שׁוֹין לַאנְג גִיוֵויינְט צוּ גֵיין אוּנ שְׁלֶעכְטִי וֶועגִין אוּךְ קֶען שׁוֹן קֵיין תְּשׁוּבָה נִישְׁט טָאן: וָוארִין איככה וִויא אַזוֹי קֶען אִיךְ נָאךְ מעש"ט הָאבִּין אלבשנה אִין זָאל זוֹכֶה זַיין אָן צִיקְלֵיידִין דֶעם הֵיילִיגִין לְבוּשׁ אוּיף יֶענִיר וֶועלְט רחצתי את רגלי אַז אוּךְ הָאבּ שׁוֹין אָפּ גִיוַואשִׁין מַיינֶע פִּיס איככה אטנפם וִויא אַזוֹי וֶועל אוּךְ זַייא ווידֶער אֵיינְרֶעכְטִין: דָאס הֵייסְט אַז אוּךְ בּוּן שׁוֹין גִיוֹואנְט מוּט דוּא אֵיבָרִים פוּן דֶעם גוּף וָואס זַייא הָבִּין לוּבּ תַּעֲנוּגִים: ווי אַזוֹי וֶועל אוּךְ מוּךְ קֶענִין פַּיינִיגִין דָארְךְ תְּשׁוּבָה מוּט תַּעֲנִיתִים וָואס דֶער גוּף וֶוערְט דוּרְךְ דֶעם שְׁוַוארִין וִויא אַטָאפּ אוּנ וִויא אֵיין אַלְטִיר רָאבּ דְרוּם הָאבּ אוּךְ מוּךְ אַלִין נִישְׁט דֶער וֶועקְט תְּשׁוּבָה צוּ טָאן בּוּז עֶס אִיז גִיקוּמִין דוּא צַייט אַז דודי שלח ידו גָאט ב"ה מַיין פְרַיינְד הָאט אוּיף מוּר אָן גִישִׁיקְט אַמַכָּה מַיינִי בְּהֵמוֹת זֶענִין גִיפֶּגֶרְת אוּנ הָאבּ דָאס גֶעלְט אָנְגִיוֹוארִין וָוארִין גָאט

ב"ה

הַחוֹר וּמֵעַי הָמוּ עָלָיו׃
קַמְתִּי אֲנִי לִפְתֹּחַ לְדוֹדִי וְיָדַי
נָטְפוּ מוֹר וְאֶצְבְּעֹתַי מוֹר
עֹבֵר עַל כַּפּוֹת הַמַּנְעוּל׃
פָּתַחְתִּי אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי חָמַק
עבר

משיבו׳ שמידת הדין מקטרג מלקבל התשובה והקב״ה ברוב רחמיו וחסדיו מקבל בסתר כידוע לבעלי בינה ונתן אותה א״ר עלמה הקב״ה מלוה לכבות את הרשע כדי שיתן לבו ויסוב להקב״ה לפי שדרכן של רשעים בהלכה היא מדת הדין כדי לשלם שכר מצותיו על פניו להאבידו מן עה״ב אבל מדת הרחמים של הקב״ה לענוש את הרשע כדי שישוב בתשובה לכן הקב״ה מלוה ג״כ לכבות את הרשע בהסתרה ממידת הדין ובאותו הוד שמלוה לכבות את הרשע בה מרפה שמקבל ממנו תשובתו וכששלח ידו בי אז (ומעי המו עלי) שהרגשתי שהוא בעוני הרבים ונתתי את לבי לשוב בתשו׳ (קמתי אני לפתוח לדודי) פתח של תשוב׳ (וידי נטפו מור ואצבעותי מור) ר״ל ידי הוא הגוף המכונ׳ בשם יד ואצבעותי רגל שהם אברי׳ עבדים המשמשין כך הגוף הוא עבד ומשמש לנשמה ירלה אע״פ שנתתי לבי לשוב אעפ״כ לא עזב הגוף שלי מאות הגופניות בכל בשמיו של מור דרור לכן תפלתי (עובר על כפות המנעול) ר״ל שננעלו דלתות השמים מפני תפלתי לפי שלא שבתי בכל לבי כי אם (פתחתי אני לדודי) פתח של תשובה וכוונתי הי׳ שיסייעו לי מן השמי׳ אבל ברוב עונותי הפכתי מידת הרחמי׳ למידת הדין (ודודי חמק עבר) ולא סייעוני לשוב בכל לבי ולא ביטל גזרתי כי עונותי מבדילין ביני לבין אבינו שבשמים והסרגוד נכ״ל מפני תפלתי נפשי

ביאור אשכנז

ב״ה אז אבער רדפים שטראפט ער נישט תהלת בוט קיין נפשות אונ דער נאך זענין מייני קינדער אויך פאר רעכט גיוואָרן ר״ל מן ההור אונ פון דעם לאך וואס גאט ב״ה מאכט אונטער דעם כה״ב מקבל צו זיין גרוס רחמים דוא בעלי תשובות מוט פרברגיגש כדי דע מדת הדין זאל נישט מקטרג זיין טאקי דארך דעם דאזיגן לאך אליין באפעהלט ער אויך צו שלאגין דעם רשע כדי ער זאל תשובה טאן וואָרין דוא הצלחה פון דעם רשע אוז דרך דעם מה״ר כדי ער זאל שוין אפ נעמין אויף דער וועלט דעם שכר פון זיין ביסיל מצות אונ זאל פאר לוירין ווערין פון יענער וועלט אבר דער מד״הד פון גאט ב״ה וויל דעם רשע שטראפין אויף דער וועלט כדי ער זאל תשובה טאן אונ זאל האבין עוה״ב דרום באפעלט גאט ב״ה צו שלאגין דעם רשע מוט פאר בארגיניש פון דעם מדת הדין אונ דארך דעם לאך וואס ער באפעלט צו שלאגין דעם רשע טאקי דארטין ארום היילט ער אים אונ נעמט אן זיין תשובה אונ אז גאט ב״ה האט מיך גישלאגין ומעי המו עליו דערפילט האבין מיינע גידערים גיברומט אויף אים היינו איך האב דער פיהלט אז דאס איז דארך מיינע זינד אונ האב מיך דער וועקט תשובה צו טאן׃

קמתי אני לפתוח לדודי בין איך אויף גישטאנן צו עפינין דאס טיריל פון דער תשובה צו גאט ב״ה מיין פריינד וידי נטפו מור ואצבעותי מור אונ מיינע הענד אונ מיינע פינגער האבין גיטריפט גיווערין · דאס הייסט דיא איברים פון מיין גוף האבין פארט נישט גיוואלט פאר לאזין דיא תאות האטשי איך האב מיך דער וועקט תשובה צו טאן׃ אונ דרום עובר גייט מיין תפלה אוועק אונ קען נישט ארויף גיין אין הימל ארין׃ וואָרין על כפות אויף דוא טויערין פון דוא הימלין הענגט המנעול אשלאס וויל איך האב קיין תשובה נישט גיטאן בלב שלם פתחתי אני לדודי איך האב נאר גיעפינט דוא טור פון דער תשובה צו גאט ב״ה מיין פריינט אונ מיין כוונה אוז גיוועזן אז מזאל מור העלפין פון דעם הימל׃ אבער דארך מיינע עבירות · אוז דער מרה״ר גיווארין מדה״ד ודודי חמק עבר אונ גאט ב״ה מיין פריינד האט זיך פאר בארגין און אוז אוועק גיגאנגין אונ האט מור נישט גיהאלפין תשובה צו טאן בלב שלם אונ מיין גזר דין אוז נישט בטל גיווארין וואריז מיינע זינד האבין גימאכט אצווישן שייד צווישן מור
און

שיח ספונים	שירת דודים
(נפשי יצאה) מפני פחד ה' (בדברו) עלי את תוכחת הפורענות ויצא הקצף עלי (בקשתיהו) מאותו שיסייע לי מעתה שלא אבא ע"י לידי חטא ולא מצאתיהו כי רגלי חסידיו ישמור כתיב ולא רגלי הרשעים (קראתיו) שלא יענש אותי עוד לעונותי כי השגגה לפני בשליט הייתי (ולא ענני) על זה משגגת תלמוד עולה זדון כי ז"ל קרי בי רב הוי לכן (מצאוני השומרים) הם מלאכי חבלה הנפרעים מן האדם מדעתו ושלא מדעתו הם (הסובבים בעיר) הוא עוה"ז הדומה לעיר לפרא אדם במדבר לנקום נקמת של מקום הם (הכוני פצעוני) הכלו אותי בחולא דלא תבעי למא הם (נשאו את רדידי מעלי) זה כליון בנים שהם תכשיטי ונאוה של אדם שנא' עטרת זקנים בני בנים כי הם (שומרי החומות) ומחילת ברזל הנבראי' מן העבירות של אדם והבדילין בינינו ובין אבינו שבשמים כמבואר בזוהר ובתקונים	עבר נפשי יצאה בדברו בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני : מצאוני השומרים הסובבים בעיר הכוני פצעוני נשאו את רדידי מעלי שומרי החומות : השבעתי אתכם בנות ירושלים

שזה סוד הפסוק כי עונותיכם מבדילים ביני וביניכם כידוע לבני מאמינים שבשמר מבינים באתן תפילות המשמחי' תמיד שומרים שלא יסתירו התפילות את תקומתם וטורפין את תפלתם מפניו ונשארו התפילות בשלימותם כידוע לי"ח לכן אין תפלות של אדם נשמעת וניקם הסניגור והקטיגור עומד ומקטרג לכן אני (השבעתי אתכם בנות ירושלים) מלאכי רחמים הנבראים ממצות של אדם אף שלא נבראו כ"א מאותן מצות שמעשה אבותינו בידינו ומצות אנשים מלומדי' והמלאכים אלו שלפים הם

ביאור אשכנז

אונ צווישן גאט ב"ה אונ דער טויער אוז פאר שלאסין פר מיין תפלה : נפשו יצאה מיין נשמה אוז מיר אוים גיגאנגין פאר גאטס פחד בדברו אז ער האט אויף מיר באפוילין אפירעניות : אונ דער צארן אוז אויף מיר אוים גיגאנגין בקשתיהו אוך האב אום גיזיכט אז ער זאל מיר העלפין אז אוך זאל שוין פון אצונד אן נישט קומין צו קיין עבירה ולא מצאתיהו אונ האב אום נישט גיפונין ווארין ער היט נאר אפ דו פרומי אבער נישט דו זינדיגי קראתיו אוך האב אום גירופין אז ער זאל מוך שוין נישט שטראפין אויף מיינע זינד ווארין אוך האב זייא גיטאן אומגערין ולא ענני אונ ער האט מיר אויף דעם נישט גיענפערט ווארין דער שוגג פון ארמדן ווערט גירעכינט פר אמזיד ווייל ער האט גיקענט ווייסין וויא ער דארף זיך אפ היטין : דרום מצאוני השומרים הסובבים בעיר האבין מיך גיפינין די וועכטיר וואש זיי גייאין אום אין שטאט דש זענין די מלאכי חבלה וואש זיי גייאין אום אויף דער וועלט אונ שטראפין דעם מענטש ביי ער וואכט ביי ער שלאפט הכוני פצעוני זיי האבין מיך גישלאגין אונ גיוואונדין נשאו את רדידי מעלי זיי האבין פין מיר אראפ גינעמין מיין צירינג דש זענין די קינדר שומרי החומות אונ זיי היטין די טויערין היינו די שטארקי מחיצות וויא אייזין וואש זיי ווערין באשפין פון דעם מענטשינס עבירות אונ מאבין אצווישין שייד צווישין אונז אונ צווישין גאט ב"ה ביי די דאזיגי מויערין שטייאין די מזיקין אונ לאזין מיין תפלה נישט ארויף אונ ווארפין זיא צריק . כדי זיא זאל נישט צו ברעכין דו דאזיגי ווענט : קיין מליץ יושר קען נישט ארויף קומין אונ דער מקטרג שטייט אונ שרייט : דרום קער איך מיך צו די מלאכים אונ זאג זייא השבעתי אתכם באשווער איך אייך מלאכי רחמים וואש איר זענט בשאפין גיווארין פין מיין בכיל מצות וואש איך האב זייא נאך פין מיינע עלטורין אונ טיא זיי אן כוונה נאר אזוי וויא מלערינט איינים עפים אוים . אונ האטשי איר זענט שלאף אקעגין די מלאכים וואש זיי ווערין באשפין פין די מצות וואש זייא ווערין גיטאן מיט יראה אונ מיט אהבה : אונ איר זענט קעגין זייא אזוי וויא אהרץ

שטעט

ירושלים אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני׃

מה דודך מדוד היפה בנשים מה דודך מדוד שככה השבעתנו׃ דודי צח ואדום

דגול

הם ונקראים בנות ירושלים׳ שהם דומין ככפרים כנגד מטרפולין שהם מלאכי קדושים הנקראים מחמת עשיית מלות בירא"ה ובאהבת הקב"ה אף עפ"כ היא משביע אותן שאם יש יכולת בידם יעמדו לעזרה ואמרה להם (אם תמצאו את דודי) בשעה שהיא יושב ודן אותי מבקש אני מכם מלאכי רחמים להטיל עלי (מה תגידו לו שחולת אהבה אני) שבשביל אהבתו אני חליתי בים דין קשים ומקבל אני באהבה ומברך על הרעה כשם שמברכין על הטובה שהכל הוא לטובת האדם ועתה מה לי לעשות עוד הודיעי לי את נשמה קדושה לאמר זאת עשה ׳ והכלל מלא׃

מה דודך׃ משיבה נשמה קדושה לנר"ן תנחומי של הבל כמתחך ׳ ותשובה קלה הזאת מעבירה לא תגילך׳ וגם השבועה לשוא היתה על מלאכיך ׳ כי זאת מהם תשובתך׃ (מה דו־ך) ואהבתך וקישור עבודתך (מדוד) שהיא אהבת הקב"ה שהיתה אליך כשהיית (היפה בנשים) על שלא נתלכלכת בחטא ובשיט ובלואה ואף עתה אחר שנתלכלכת בחטאיי ראי (מה) בין (דודך) ואהבתך (מדוד) ואהבתו של הקב"ה שלא עזבך ולא ירפך ושוכן אתך בתוך טומאתך ובאיזה זכות יש לך פתחון פה (שככה השבעתנו) להמליץ בעדך ולהתחנן עליך היה לך לידע שדרכו של הקב"ה הוא (דודי) שהוא (צח) לבן להלבין עונות לשבים בכל לבם (ואדום) ליפרע מאותן שלא שבו בכל לבם

ועדיין

ביאור אשכנז

שטעט זענין בנות ירושלים וויא דערפיר קעניג דער שטאט ירושלים : באשווער איך אייך פארט ׳ וויא ווייט איר קענט זאלט איר מיר העלפין אם תמצאו את דודי אז איר וועט גיפינן גט ב"ה מיין פריינט בשעת אז ער משפט מיך ׳ בעט איך אייך מה תגידו לו וואש איר זאלט אים אויך מיר עדות זאגין שחולת אהבה אני אז איך בין קראנק פון זיין ליבשאפט וועגין : איך בין אלדינג מקבל באהבה ׳ אין איך לויב אים פאר ארעה אזוי וויא פאר אטובה ׳ ווארין איך ווייס אז אלדינג איז מיר לטובה : היילגי נשמה זאג מיר אט דאס טא וועסטו נישט פאר שטוסין ווערין פון יעניר וועלט ׳ ענפערט דיא היילגע נשמה צו דער נר"ן דיא טרייסט דיך מיט אנארישער טרייסט אין דיא דאזיגי גרינגי תשובה וועט דיך נישט מציל זיין פון די עבירות : אין דאס וואס די באשווערסט דיא מלאכים איז אויך אומזיסט : ווארין זייא ענפערין אזוי : זעה אליין מה דודך וואס איז גאר גיאכט דיין ליבשאפט אין דיין פרומקייט קעגין דער גרויסער אהבה וואס זיא איז צו דיר גיוועזן מדוד פון גאט ב"ה אז דיא ביזט גיוועזן היפה בנשים דיא שענצטי צווישין דיא ווייבר היינו אז דיא ביזט גיוועזן ריין אן עבירות : אין אפילו אצונד נאך דעם אז דיא האסט שוין גיזינדיגט : זעה מה וואס פאר אחילוק עס איז צווישין דורך דיין ליבשאפט מדוד פון גאטס ליבשאפט : דען חאטשי דיא ביזט אומריין פאר לאזט ער דיך פארט נישט אין איז מיט דיר תמיד : אין מיט וואס פאר אזכו"ת קענסטו נאך אצונד האבין אפתחון פה שככה השבעתנו וואס דיא באשווערסט אונז אזוי אז מיר זאלין פאר דיר ממליץ זיין : אין פר דיר בעטין ווייסטו דען נישט ווי אזוי דער מנהג איז פון דודי גאט ב"ה מיין פריינד ׳ אז ער איז צח לויטר : היינו ער איז זיך נוהג מיט דם מדה"ר אין מאכט וויים דיא עבירו"ת פון דיא דאזיגי וואס זייא טואין תשובה בלב שלם ׳ ואדום אונ ער אונ רויט ׳ היינו ער איז זיך נוהג מיט דעם מדה"ד אין שטארפט דיא דאזיגי וואס זייא טואין קיין תשובה נישט בלב שלם ׳ זייא טואין נאך בדי הרעות אונ וואלטין גערין גיהאט

אגרו סי

דגול מרבבה: ראשו כתם פז קווצותיו תלתלים שחורות כעורב: עיניו כיונים על אפיקי מים רוחצות בחלב יושבות על מלאת:

לחיו כערוגת הבושם מגדלות מרקחים שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר:

ידיו

ועדיין עושין מעשה זולי ומבקשין שכר כשהמה הלא דע שהקב"ה (דגול) ומצוין (מרבבה) שהם רבבות אלפי ישראל שקבלו את התורה ועול מלכותו לקיים גזרותיו וחוקותיו ומשפטיו (ראשו כתם פז) ר"ל ראשית חכמ' היא התור' המביא' ומבהיק' מכת' ומפז יראת ה' ומהו י"ש (קוצותיו תלתלים ש"כ) היא יראת העיני' שעל כל קוץ וקוץ של תורה תילי תילים מלאכי חבלה המשחירי' פניו של אדם בגיהנם כעורב (עיניו) של הקב"ה (כיונים) שעיניה' צופות אל ארובותיה' כך עיניו של הקב"ה (על אפיקי מים) ירצה על אותן שעוסקין תמיד בתורה הנמשלת למים (רוחצות בחלב) על אותן בני אדם המלבינים את עצמן מגואלות החלב שינק מאמו ומקיא אותה מכח עול תורה שנאמ' ומיץ חלב יוציא חמא' בזמ' אתה מוצא חמאה של תור' בזמן שמייץ ומקי' חלב שינק משדי אמו (יושבת על מלאת) אלו תלמידי חכמים שמיישבין דברי תורה דבר דבור על אופניו (לחייו כערוגות) אלו ת"ח שמשימין א"ע כערוגה זו שהכל דשים עלי' (הבושם) כבושם הזה שהכל מתבשמין ממנו אף בחנם בנגיעה בעלמא כך הכל מלמדין מהם תורה בחנם (מגדלות מרקחים) הם המגדילים את נכיסם לתורה שהיא כמרקחת ללומדים (שפתותיו שושנים) ומא"ר חז"ל א"ת שושני' אלא ששוני' אלו ת"ח ששוני' ושונים תמיד בתורת ה' ושפתותיה' (נוטפות מור עובר) א"ת מור עובר אלא מר עובר אפילו שמר עובר על שפתותיו שהוא מתוסר ונזוכות מעפ"כ הוא עוסק בתורה · שכל שעוסק בתורה אפילו מתוך הדחק אין פרגוד ננעל בפניו ותפלתו נשמעת

ביאור אשכנז

אגרויסין שכר · דוא דארפסט וויסין גאט ב"ה איז דגול גרויש אונ פארכטיג מרבבה פון דו פוהל טויזינטר יודין וואש זיי האבין מקבל גיוועזן דו תורה אונ דעם עול פון זיין מלוכה מקיים צו זיין זיינע גזירות זיינע גיזעץ אונ זיינע משפטים ראשו אין דש ערשטי איז פון גאטס תורה כתם פז וואש זיא לייכט אזו וויא גין גאלד · אז מזאל מורא האבין פר גאטס עונש וואהרין קווצותיו זיינע האר · דאש הייסט אויף אויטלוגין עקוין פון דער תורה וואש דער מענטש איז אונ עובר · איז דא תלתלים פול הויפין מלאכי חבלה שחורות וואס זייא מאבין שווארץ דעם מענטשינס פנים אונ גיהנם כעורב אזוי וויא א ראב עיניו גאטס אויגין קוקין כיונים אזוי וויא דוא אויגן פונ דוא טויבין קוקין נאר צו זייער נעסט אזוי קוקט גאט ב"ה נאר על אפיקי מים אויף דוא קוועלין וואסר דאש הייסט אויף דוא דאזיגי וואש זייא לערנין דוא תורה וואש זיא איז גיגלעכינט צו וואסר רוחצות בחלב אונ וואשין זיך אין מוליך דש הייסט זייא באמוהין זיך אזוי אין דער תורה אז זיי ווערין אן אפילו דעם כח וואש זייא האבין נאך פון זייער מוטערס מילך אנדערש קען די תורה קיין קיום נישט האבין : אונ דו ת"ח יושבת על מלאת זיצין אויף דעם דערפילונג היינו זיי פר ענפרין איטליכי זאך פון דער תורה אויף זיין אופן

לחיו בערוגת זיינע קינבאקין פונ דעם ת"ח זענין אזוי וויא בייטין היינו ער שמוסט זייער שטיל אונ מאכט זיך נידריג אזוי וויא א בייט וואס איטליכר טרעט אויף איר והבושם אונ אזוי וויא בשמים מאבין שמעקנדיג אלע מענטשין אונ אפילו גאר אומזוסט גאר מיט איר אזוי לערינט ער מיט איטליכין תורה גאר אומזיסט מגדלות אונ זייא זענין מגדל זייערי קינדיר צו דער תורה וואס זוא דער קוויקט דעם וואס לערינט זוא אזוי וויא מרקחים גיפרעגילטי בשמים דער קוויקין שפתותיו דוא לעפצין פונ דם ת"ח באמיהין זיך שושנים דאס ווארט קען אויך גילייגט ווערין ששונים איז טייטש וואחרין זייא לערנין נוטפות אונ

וידין

יָדָיו גְּלִילֵי זָהָב מְמֻלָּאִים בַּתַּרְשִׁישׁ מֵעָיו עֶשֶׁת שֵׁן מְעֻלֶּפֶת סַפִּירִים שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ מְיֻסָּדִים עַל אַדְנֵי פָז מַרְאֵהוּ כַּלְּבָנוֹן בָּחוּר כָּאֲרָזִים

חכו

כשמעת (ידיו גלילי זהב) ר״ל ידיו סגורין מלקבל זהב שכן דרכו של אדם השונא ידו נגלל מלנעותיו על פישת ידו ירצה שאין מקבל מתנות אלא (ידיו ממלאים בתרשיש) היא שיניב כמו שנקרא תרשיש ע״ש אניות תרשיש שבא לו בטורח גדול ודומה לו כאלו היה פרנסתו מעבר ים תרשיש (מעיו עשת) אין עשת אלא לשון ריקבון כמו ועשתי עששו כי ע״י עש בא ריקבון · ירצה בזה שאינו הולך אחר תאות עוה״ז ותענוגית ב״א שעליהם נאמר ובטן רשעים תחסר אלא איני אוכל כ״א לשובע נפשו כדי חיין וע״י כן מעיו שמרותרו כאלו נרקבים (שן מעלפת ספירים) ר״ל שיניו נקיים ומזוקקים כספירים הללו שהם לא ולבן כך שניו לבנים ונקיים מכל מאכל איסור · ותתעלף מתרגם התרגום ואתקין (שוקיו עמודי שש) ר״ל שוקיו חזקים כעמודי של שיש שאינם ניזוקים מן הנשמים כך רגליהם של ת״ח אינן נזוקים מטורח הילוך מבית המדרש זה לבית המדרש זה · ומחכם פי׳ לחכם פלוני לבקש טעמו של תורה כדי שיהיו ד״ת (מיוסדים על אדני פז) כל דבר ודבר על כלו כמו שדרכם של עמודי פז כותרת מלמעלה ובסיס מלמטה כך מעמיד ד״ת שיהא לה שורש וענף בנגלה ובסוד נסתר (מראהו כלבנון) המסתכל ומתבונן בד״ת מוצא בהם פרחי׳ ולולבים כיער הלבנון זה שמלבלב כן חדושי תורתם מלבלב בו (בחור) נבחר (כארזים) הנבחרים לבנין לחוזק ולגבוהם כך הוא נבחר לקבל עול תורה

חכו

ביאור אשכנז

ריידין תמיד אונ דער תורה מור גלייך עם וואלט גישטאנין מר אביטרקייט עובר פארט איבר זיינע לעפצין היינו אפילו ער האט נישט וואס צו עסין הארט אום דאס גאר נוט אונ ער לערינט פארט ווארין דער וואס לערינט תורה אונ החקות ווערט פאר אום קיין מאל נישט פאר שלאסין דער טויער אונ המקבל אונ זיין תפלה ווערט תמיד גיהערט ידיו גלילי ער קאטשיט צום הויף זיינע הענט אונ וויל ניט נעמין קיין מתנות זהב אפילו נישט קיין גאלד ער פאנינט זיך נאר מוט דעם ידיו ממולאים וואס זיינע הענט ווערין דער פילט היינו מיט דעם ביסיל וואס ער פאר דיהנט זיך אליין מוט זיינע הענט : האטשי עס קומט אום מוט גרוס מוי גלייך ער וואלט גיהאט זיין פרנסה פונ דער זייט וואס זוא איז בתרשיש באם ים וואס ער הייסט תרשיש אונ ער גייט ניט נאך דוא תאות עוה״ז אזוי וויא דוא רשעים ער עסט נאר אבי ער זאל זאט זיין כדי ער זאל קענין גאט דיהנין דארך דעם ווערין אן גישרומפין מעיו זיינע גידערים עשת גלייך זייא וואלטין פארפוילט גיווארין שן מעולפת איטליכר צאן זיינער איז גיצוהרט אונ ריין פונ כל המאכלים אסורים כפירים אזוי וויא דער שטיין ספיר איז לויטער אונ ווייס שוקיו עמודי שש זיינע שענקיל זענין שטארק אזוי וויא זיילין פונ מארמאר שטיין וואש זייא צו גייאין נוט פונ קיין רעגין אזוי ווערין זיינע פים נוט מוד צו גיין פון איין בית המדרש צום אנדרן פון איין חכם צום אנדערין נאך זוכין דוא טעמים פונ דער תורה כדי זייא זאלין זיין מיוסדים גיגרינדפעסטיגט איטליבע זאך אויף איר אופין על אדני פז אויף גין גאלדיני שוועליר היינו אזו וויא א זייל פון גון גאלד האט אויבין אקרוינדל אונ הונטין א שוועל אזוי פעסטיגט ער דוא תורה מוט אפראסטי פשט אונ מאכט איר אקרוין על פי סוד מראהו דער וואס ער קוקט אונ דער תורה אריין גיפונט ער אונ איר פיהל חידושים כלבנון אזוי וויא אונ א וואלד גיפונט זיך אלערלייא בלימליך בחור כארזים אזוי וויא טענין בוימיר זענין אוים דער וועלט צו איין בנין ווייל זייא זענין שטארק אונ הויך אזוי איז דער ת״ח אוים דער וועלט צו ליידין דעם עול פונ דער תורה חכו ממתקים דוא רייד פון זיין גימון זענין זים

חכו

זיין

חִכּוֹ מַמְתַקִּים וְכֻלּוֹ מַחֲמַדִּים זֶה דוֹדִי וְזֶה רֵעִי בְּנוֹת יְרוּשָׁלִָם׃

אָנָה הָלַךְ דּוֹדֵךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים אָנָה פָּנָה דוֹדֵךְ וּנְבַקְשֶׁנּוּ עִמָּךְ׃

דּוֹדִי יָרַד לְגַנּוֹ לַעֲרוּגוֹת

הבושם

חכו ממתקים) דבריו ערבים ומתוקים בנוסח עם הבריות (וכלו מחמדים) שנוהג לנטות ולהטיב למעלה (זה דודי) ר"ל זה הוא מתיקן להקב"ה שהוא דודי ואהובי (וזה רעי) לי נשמה קדישא ואם גם את בדרך זה הלך אז תמלאך תפי' נשמעי' ודבריך ירצו לפני המלאכים. כך היא תשובת המלאכים שהקראים (בנות ירושלים) כנ"ל שהשביעת אותם שיגלו בשבילך וא"כ מי לך פה להשביע אותן שיתחננו בעדך בנעדר ממך כל הדברי' הנדברי' אליך לכן השפם במעשיך ושב בתשובה שלימה' והרחק מן הכיעור ודומה לו ותן בעפר פיך אולי יש תקוה :

אנה עכשיו משיבה כנ"ן דלב שלם ובנפשה מפילה לנשמי' קדישא (אנה הלך דודך) הקב"ה את נשמה קדישא נואהבתך נקשרת עלבי בדרכיך הנעימים כאהבת אשה (היפה בנשים אנה פנה דודך) ממני בעת שמתק ועבר בשעת תפלתי ותשובתי כערלתי הודיע לי דרכיו אף אני יכול למלאכו בעת דרשי (ונבקשנו עמך) ירצה הושע לי וסייע לי לדרוש את ה' אולי אמלאנו לקבלינו ותפלה על עונותי הקשים והמרים כי מעשיו אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים :

דודי משיבה הנשמה קדישא (דודי ירד לגנו) הם בתי מדרשות שהת"ח יושבים בהם שורות שורות כשורות הגינה בעלי מקרא לבד בעלי משנה לבד בעלי הגדה לבד ומשלכין את ליתודן כל ענין

ביאור אשכנז

און מוט שטילקייט אקעגין אלע מענטשין וכלו און ער אונגאצין מוט אלי זיינע מדות בחמדים זענין גלוסטיג צו גאט און צו לייט זה אזעליכר איז רעכט פארטיג ביא גאט ב"ה וזה רעי און אזעליכר אוז אחבר צו מור היילגע נשמה : און אז דוא זאלסט אויך גיין און דעם דאזיגין וועג וואלט דיין תפלה אנגינעמין גיוארין און דיינע רייד וואלטין באוויליגט גיווארין פאר דוא מלאכים וואס זייא ווערין אן גירופין בנות ירושלים וויא אויבין גידאכט אוז דאס אוז דער ענפער פון דוא מלאכים וואס דוא האסט זייא בשווארין אז זייא זאלין פאר דור מליצים זיין דען אז דיא הסט ניט דוא אלע מעלות וואס אויך האב דו' אצונד דער ציילט וויא אזוי קענסטו נאך עפינן אמויל צו באשווערין מלאכים זיי זאלין פר דיר בעטין בטרכט פריר דיינע מעשים און טוא תשובה שלימה דער ווייטיר דעך פון אין עבירה און פון איר גלייבין און זאלסט ניט מהרהר זיין נאך גאט ב"ה וועט דיין האפונג מקויים ווערין · אצונד ענפערט דיא נר"ן מיט דעם גאנצין הארץ און מיט דעם גאנצין ווילין און זאגט היילגע נשמה איך בעט דעך זאג מיר :

אנה הלך דודך וויא אהין איז גאט ב"ה דיין פריינד גינאנגין הילגע נשמה וואס דייני זיסי רייד זענין אנגיקניפט אין מיין הארץ אזוי וויא דש ליבשאפט פון איין אשה היפה בנשים וואש זיא די שענסטי צווישין די ווייבר זאג מיר אנה פנה דודך וויא אהין הט זיך דיין פריינט פון מיר אוועק גיקערט און דער צייט אז ער איז אוועק גינאנגין און הט זיך פר בארגין ווייל איך האב אים נישט ערינצט גיבעטין און נישט ערינצט תשובה גיטאן ווייז מיר זיינע וועגין איך וועל שוין ערינצט בעטין ונבקשנו או לאמיר אים ביידי זוכין עמך איך מיט דיר העלף מיר גאט בעטין אפשר וועל איך אים גיפונן און ער וועט מיר מוחל זיין מיינע שווערי ביטערי עבירות וואריין איך האב מיך אצונד אוף קיינם נישט סומך צו זיין נאר אוף גאט ב"ה אין הומל · ענפערט די היילגע נשמה דודי גאט ב"ה מיין פריינד ירד לגנו הט גינדרט אין זיין גארטין אריין דש זענין די בתי מדרשות וואש דיא ת"ח זיצין דארט שורות ווייס אזוי ווי די שירות פון אגארטין :

שיח שפנים

שירת דודים

הבושם לרעות בגנים וללקוט שושנים: אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים: יפה את רעיתי כתרצה נאוה כירושלים

ענין וענין בפני עצמו ומליצים ליונים שלא יטעו בשוטען ודומין (לערוגות הבושם) גדילין שורות שורות כל בושם ובושם בפני עצמו כדי שלא יהי' מעורבת ומליין אותם לידע כל בושם איפו הם · הם יקר הקב"ה (לרעות) אותן (בגנים) הללו במרעה הטובה ולהשפיק להם כל צרכיהם (וללקוט שושנים) ה"ה שושנים אלה משיכים שהקב"ה שומע ומקשיב המדברים בתורה דברים נימוסים וגם דבריהם חביב עליו כשושנים ומלקט זכיותיהם וכותב בספר זכרון לפניו כענין שנ' אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו וגו' · לכן מה לי ולך בן לרוע שאת אומר לי ונבקשנו עמך · מה מועיל אני לך בשמבלת מעסיך אבל על דלית לי' דרתא והרעה לדרתא עביד שתקן עצמך בפרוזדור ואח"כ תכנוס לטרקלין שכן דרכו של הקב"ה (אני לדודי) כשאני שב בכל לבי אל הקב"ה שהוא דודי אז (ודודי לי) מקשיב ומאזין ומקבל תפלתי ועושה בקשתי כאוהב נאמן (הרועה בשושנים) במרעה טוב ושמן אבל כשהוא אומר לא תתנהגו וה"ה שהוא דבר שא"א · לכן אני אומר לך (יפה את רעיתי כתרצה) ר"ל בקל אם יכול להיות יפה כשתרצה לשוב בתשובה שלימה דרוש את ה' בכל לבך ועזוב דרכי חטא ועונותיך ושוב אל ה' קרוב בהיות' אז קראהו וירחמהו כי ירצה לקבל תפלתך ואז תהיה (נאוה) ומתוק ומקובל תפלתך (כירושלים) ר"ל כמו

ביאור אשכנז

דוא בעלי מקרא באזונדר בעלי משנה באזונדר בעלי גמרא באזונדר אונ זענין גלייך לערוגת הבושם צו בייטין פון בשמים וואש זיי וואקסין שורות וויים איטליכס מין באזונדיר כדי זייא זאלין נישט זיין צו מישט אונ דער גערטנער צייכינט זיי אז ער זאל וויסין וויא איטליכס מין איז אזוי זענין דיא ת"ח מסדר זייער לערנין איטליכס ענין באזונדר אונ מאכין זיך סמנים כדי זייא זאלין זיך נישט טועה זיין אין זייער הלכה: אהין הט גאט ב"ה גינידערט לרעות צו פאסין זייא בגנים אין די גערטנר: מיט אגוטר פאשי אונ זאל זייא באנוגין זייער בדערפניש וללקוט אונ צו קלויבין שושנים דאס ווארט קען אויך גיליינט ווערין ששונים איז טייטש וואש זייא לערנין איז בייא גאט ב"ה אזוי גיליבט וויא רויזין אזו שמעקין אים זייערי רייד וואס זייא רעדין אונ דער תורה ער פאר נעמט זייא: אונ קלויבט צים הויף זייערי זכיות אונ שרייבט זייא איין אין ספר זכרון כדי זייא זאלין פר אים תמיד זיין: פרעג איך דעך אצונד דיא אומריינו נר"ן וואס האסטו מיט מיר וואס די זאגסט מיר אז איך זאל דיר העלפין זיכין גאט ב"ה וואס קען איך דיר העלפין אז דיא האסט אליין פאר דארבין דיינע מעשים די קענסט לערנין אונ האסט נישט קיין יראת שמים אז מוויל קומין פאר אמלכות מוזמין זיך פריר אויס צורין אונ פר הווז דר נאך גייט מן אונ פלין אריין אזוי דארפסטו פריר תשובה צו טון ווערסטו דער נאך קענין קומין מיט אגוטעט פאר גאט ב"ה אונ ער וועט דעך אויס הערין ווארין אזו איז זיין מנהג אני לדודי אז איך טיא תשובה מיט מיין גאנץ הארץ צו גאט ב"ה מיין פריינד ודודי לי דערמילט קערט זיך גאט ב"ה צו מיר אונ הערט מעך צו אונ העלפט מיר ער איז מקבל מיין תפלה אונ טוט מיר מיין בקשה אזוי וויא אגיטרייער פאסטיך הרועה בשושנים וואס ער פאסיט צווישין רויזין אויף אגיטער אונ אפעטיר פאשי אביר מיט אגרינגע תשובה וועסטו אום ניט גיפונין · אפשר וועסטו זאגין אז עש איז גאר נישט מעגליך אזא גרוישי תשובה צו טאן זאג איך דיר זאלסט וויסין יפה את רעיתי אז דיא קענסט זייער שיין ווערין מיין ליבע חברתה גאר גרינג כתרצה אז דיא ווילסט נאר וועלין תשובה שלימה טאן · בעט נאר גאט ב"ה מוט דיין גאנצין הארץ · פאר לאז דייני זינד אונ דייני שלעכטע מחשבות אונ טו תשובה אונ דער צייט אז די פיזט צו אום נאהינט דאש איז אין עשי"ת דאמולט ריף אום וועט ער אויך דיר רחמנות האבין ווארין ער איז מוחל האטשי דר מענטש האט פיהל מאל גיזינדיגט אונ דערמילט וועסטו זיין נאוה שיין אונ זים אונ דיין תפלה וועט אנגינעמין ווערין כירושלים אזוי

וויא

בירושלים איומה כנדגלות : הסבי עיניך מנגדי שהם הרהיבוני שערך כעדר העזים שגלשו מן הגלעד : שניך כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה שכולם מתאימות ושכולה

כמו שהי' מקודשות בירושלים בימי קדם כל תפלות ורננות ולא ישלוט עליך היצה"ר לפי שהיה (איומה כנדגלות) ר"ל אימתך היה מוטלת אצל היצה"ר כאילו הי' לך שהיה חיל גדול בדגלים שלהם :

הסבי מסיבה הנר"ן (הסבי עיניך מנגדי) ר"ל את גרמת לי כל הרעה הזאת שהסבת עיניך מנגדי ונסתלקת ממני ועזבתני בידי אדוני' קשים ובלעוני זרים (שהם) הגוף והיצה"ר (שהרהיבוני) ר"ל הגיסו לבי כמו ורהבם עמל ואון ועל ידן נתלכלכתי בחטא ופשע ובלב הזדון יה"ש אני גרמתי שפרשת ממני בחטאי שאין אתה יכול לדבוק בי שאני מלוכלך בטיט ובצואה של חטאים ע"ז אני אומר לך . הלא (שערך כעדר העזים) כמו שאין שער של עזים מקבלים שום צבע ולכלוך בעולם כך את אינך מתלכלך בחטאים שלי אף אם תדבק בי וכל כך למה לפי (שגלשו מן הגלעד) ירצה שנשמות קדושות נפרשין ובאין מן עולם האצילות כנ"ל ונקרא אצילות גלעד ע"ש שאין צרי בגלעד כמו שגלעד מלא צרי וכל בשמים ומחזיקים לכל ארכות שכ' ישמעאלים באים מגלעד וגמליהם נושאים נכאת וצרי ולוט כך מעולם אצילות יורדים כל השפעות וארוכים לכל עולמות לכן אין לך להתיירא מפני לכלוכי שלי ולמה כן לפי כי (שניך) א"ת שניך אלא שוניך ר"ל אלו מלאכי מעלה קדושים שמלמדין אותך דודים (כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה) שמכבסין אותן לבלי תילת (שכולם מתאימות) ר"ל שכולם נדבקים ומלומדים אליך כתאומים שאלו שנדבקים יחד ללמדך בעבודת הקב"ה ושכולה

ביאור אשכנז

וויא אלע תפילות אונ געזאנגן זענין אנגענעמן געווארין פאר צייטן אונ ירושלים אונ דער יצה"ר ווערט אויך דיר קיין שליטה נוט האבין ווארין דוא וועסט זיין איומה פארכטיג אונ דער יצה"ר וועט נאך פאר דיר מורא האבין כנדגלות גלייך עס וואלט ארום דיר געווען חיילות מוט פאנין : ענטפורט דוא נר"ן צו דו הייליגע נשמה דאס גאנצע שלעכץ האסטו מיר אליין גורם געוועזן ווארין הסבי עיניך דו האסט אוועק גירינגילט אונ אוועק גיקערט דיינע אויגין פון אקעגין מיר אונ בייזט פון מיר אוועק גיגאנגין אונ האסט מיך איבער גילאזט אונ שלעכטי הענט שהם וואס זייא ווילין מוך פאר דארבין דאס איז דער גוף מוט יצה"ר הרהיבוני זייא האבין מיר גרוס אונ מיטוויליג געמאכט מיין הארץ אונ דארך דיר בין איך איין גירעכט געווארין מוט זונד : אונ אפשר וועסטו זאגין אז איך האב מיר דאס אליין גורם געוועזן ווס דו האסט דיך פון מיר אפגישייד ווארין איך בין איינגירעכט מוט זונד אונ דו קענסט דם נוט ליידין : אויף דעם וועל איך דיר ענטפערין דם זל דעך נוט הארין ווארין שערך דיינע הר דם הייסט דיינע ווערק זענין ריין כעדר העזים אזוי וויא דוא האר פון דו ציגין זענין געמיגערט פון אלע פארבין זייא קענין נוט אן גינעמין קיין שום פארב אונ קיין שום פלעק אזוי קענסטו נוט איין גירעכט ווערין פון מיינע זונד חאטשו דוא וועסט דעך אן מור באהעפטין : דען אלע הייליגע נשמות זענין זייער ריין שגלשו ווארין זייא ווערין אפ גישייט אונ קומין ארויס מן הגלעד פון דעם גרוסין הייליגין עולם וואס ער ווערט אנגירופין גלעד דען אזוי וויא דוא שטט גלעד בניגט אלצרליי בשמים צו אלע לענדיר אזוי איז דער דאזיגער הייליגר עולם משפיע צו אלע עולמות אונ דוא קומסטיך אויך פון דעם דאזיגין הייליגין עולם ארויס דארפסטו קיין מורא נוט צו האבין פאר דעם וואס איך בין איינגירעכט מוט זונד : אונ ווידר שניך גלייך עס וואלט גישטנין שוניך איז טייטש דיינע לעהרערס דאס זענין דוא הייליגע מלאכים וואס זייא לערנין דעך זענין זייער ריין כעדר הרחלים אזוי וויא אטשעירידי שאף שעלו מן הרחצה ווס זייא גייאין

ארויס

ושכולה אין בהם : כפלח הרמון רקתך מבעד לצמתך : ששים המה מלכות ושמונים פילגשים

ועלמות

(ושכולה אין בהם) אפי' אחד אין בהם מ"ו לשכסיל אותך (כפלח הרמון רקתך) ר"ל ריקני דאפיד ואתה לפלח חלי הרמון מבחוץ ששה אדום ועגלגל (מבעד לצמתך) ר"ל מצפנים לקשריך ר"ל אף אם מזהסר א"ע עמי אעפ"כ מבעול כיפיך ולא נדבק עליך מזוהמות שלי לכן אל מבזבני ורוח קדשך אל תקח ממני אילי למיטב מביבני ואי"ת מה לך כי זבקה אחרי אחר שמעלה ועוררת הרע עליך ע"י שהסד הדבוק בקליפתך ועתה נתוסף בך טומאתך שמסבת עליך כח הטומאה ודבקה בנפשך והם מפסיקין בין קדושת חלק נפשך לקונך ע"ש כי עונותיכם מבדילין ביניכם ובין אלהיכם ואתה אני ואתה עוזרני לאחר שחברת א"ע לכח הקליפות המכרימים אותך ע"ז אני משיבך (ששים המה מלכות) ר"ל כי ידוע היא שהמקטרג הוא השטן הוא היצה"ר הוא סמא"ל והוא אותיות מלא"ך ר"ת מלא"ך לילי"ת בסר"א אהר"א כי ידוע שבי' כח"ת נשיו של סמא"ל הם השתי קליפות כח אחת נקראי' מחלת ועתה חע"ס כיתות נקיבות קליפות כמנין שמה ונקראת מחלת ע"ש שמרקדת בשמחה ובששון ובמחולות תמיד · כח השנית היא נקראת לילי"ת ועמה ת"ם כיתות קליפות נקבות כמנין שמה ונקראת לילית ע"ש שהיי תמיד משומעות ומיללת וכח השתים הם נשיו מלכות וכח המשרתות הם פילגשו וכח מלאכי חבלה בל זכרים המשמשין אותן בעלמות ובזרימית נקראים שע"ה וזה יודע לכל יו"ח ואין להאריך כי אין כאן מקומו וגם ידוע כיון שבא אדם לידי חטא מתחלק ממנו נשמה לאלילות ונתפסשה בו רוח דמסאבותא מסמא"ל וכח דיליה כמבואר בתיקונים כשעלה במחשבתו לאדה"ר לחטוא בעץ הדעת נסתלקה ממנו חיה לאלילות ושרא עליו רוח דס"א מאי תקנתי' של אותו איש יחזור בתשובה אף אם עבר עבירות רבות שה"א לשוב לו בתשובה בקל מהרה יהרהר בתשובה שאף ע"י הרהור תשובה יכול להחזיר אליו נשמה לאלילות ואז כשזה קם זה נופל ונכנס לדיק גמור כדאיתא בזוהר הקדוש אתר כי אבא בר"ה כנרא אדם הראשון וקאים בדיקא קמיה מארי' ותב בתיובתא דהיינו ע"י הרהור תשובה כמבואר שם באריכות ע"ש וקבל לי' הקב"ה ואז חוזר אליו חיה לאלילות ונכנס לדיק גמור להשרות עליו השכינה ולזה כיון כאן באמרה ששים המה מלכות ר"ל א"ת ששים אלא ששים והי' כח מחלת השפים בשמחה על גיל תמיד הם מלכות ונשיו של סמא"ל כנ"ל (ושמונים) הת"ס בלבם ומשתם במקום שני מתי"ן וסוף מלשון שממין הם כח לילית שמיללת תמיד הם (פילגשים) של סמא"ל כנ"ל

ועלמות

ביאור אשכנז

ארוים ריין פון דעם וואסיר ווס מיואשט זייער וואל צו מבין פון זייא זיידינג קדייער אזוי זענין דו מלאכים ריין אונ הייליג : שבולם מתאימות זייא אלי באהעפטין זיך צו דיר אזוי וויא אצווילינג זייא זאלין דיך לערנין נאטש דינסט ושבולה דוא אותיות מאכין אויך והכושל דאס איז טייטש אונ קיין שום שטרויכלער אין בהם איז צווישין זייא נושטא ווס ער זאל דיך חלילה מאכין שטרויכלין כפלח הרמון אזוי וויא אהאלבי מילגראם איז קאליכיג אונ רויט פון דרויסין אזו איז רקתך דיין שלעף מבעד לצמתך דיין אן קניפונג פונ איגווייניג דאס הייסט האטשי דוא וועסט דוך צו מור באהעפטין וועסטו פון דעסט וועגין ריין זיין אונ וועסט נושט איין גירעכט ווערין פון מייני זינד איבער דעם דארפסטו מוך נושט פר לאזין אונ דיין הייליגן ווילין זאלסטו פון מור נוט אוועק נעמין טאמיר וועסטו מיך בעסיר מאכין אונ אפשר וועסטו מיר זאגין ווס שרייסטו צו מור אצונד אז דו האסט שון גיזונדיקט אונ דוא קליפה הט דיך אוועק גיצויגין אונ דו טומאה האט זיך אן דיר באהעפט דאס דאזיגי האט גימאכט אצווישין שייר צווישין דיר אונ צווישין גאט ב"ה : דו האסט דיר אליין גירם רעה גיווען ווס קען איך דיר אצונד העלפין : אונ ווס זאל איך טאן : דו האסט דיך שוין באהעפט צו דוא קליפות אונ זייא ציהין דיך צו כל עבירות : אויף דעם וועל אוך דיר ענפרין דו ווייסט אז דער שטן הט צווייא כיתות מוט קליפות איין כתה הייסט מחלת דס איז טייטש טאנצין זייא טאנצין תמיד ששים גלייך עם וואלט גישטאנין ששים דאס איז טייטש זייא פרייאין זיך המה מלכות זייא זענין פאם שטן : מלכות : דוא אנדערי כתה הייסט לילית דס איז טייטש קלאג זייא קלאגין תמיד : ושמונים דוא אותיות מאכין אויך ושוממין דס איז טייטש אונ זייא זענין וויסט פלגשים

זייא

שירת דודים

ועלמות אין מספר:

אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ברה היא

ליולדת

שיח ספונים

(ועלמות) הם כח הקליפות הזכרי' והולכים בעלמות ובזריזו' (אין מספר) ר"ל שאותם אין הוא במספר ס"א ר"ת סיטרא אחרא כך שאותם כנ"ל ור"ת של קליפות הללו שהם תמל"א ליליי"ת סטר"א אחר"א כי אותיות סמא"ל סר ומלך דלהון כנ"ל ירצה בזה באומרו הכר"ן אע"פ שחטאתי וגרמתי להמשיך עלי כחות הטומאה של סמא"ל וכח לילי' ועי"ז פרשה את נשמה קדישא ממני · אעפ"כ (אחת היא יונתי תמתי) ר"ל אח"ת הי"א ר"ת "אם "חזרתי "תשובת "בהרהור "יחזור "אותך נשמ' קדיש' יונתי תמתי אלי שאפי' ע"י הרהור תשובה יכול' אני להחזירך אלי להדבק בי ולאחדי להטיב לי ולהשרות שכינה עלי כנ"ל וכ"כ לזה לפי כי (אחת היא לאמה) כי שניהם נחצבים מאמא קדישא אלא כי עונותי מבדילין ביניהו לכן בקבלת תשובה עלי אפי' בהרהור תחזור לדבק הראשון וגם (ברה היא ליולדתה) ר"ל הנשמה דאצילות מתאוה לחזור לאצילותה הנשאר בגוף בימות החול דהיינו תוספת קדישא של כר"ן הנשארת בגוף בימות החול כנ"ל והם תולדות דנשמה דאצילות כי אף שחטא האדם וגרם להסתלק ממנו קדושת תוספת של כר"ן מ"מ בהרהור תשובה יכול הוא להחזיר תוספת של כר"ן כנ"ל ודגב

ביאור אשכנז

זייא זענין בא אום קעפס ווייבער: נאך אבתה האט ער וואס זייא באדיהינין דוא דאזיג עלמות אונ זייא גייאין אויף רעכטיג אונ גישווינד אין מספר זייער נאמין האט אונ דער צאל: וויפיל דם ווארט אין באטרעפט הייננ ס"א דוא אותיות מאכין סטרא אחרא: אזוי הייסט דו דאזיגי כתה: אונ אז דער מענש זונדיגט טרעט דוא היילגע נשמה פון אום אפ אונ עס קומט אונ אונ אריין ארוח הטומאה פון דער סטרא אחרא: אונ זייא זייט זיך פון אום נושט אפ בוז ער טוט תשובה: אונ אז ער האט אבער שוין פיהל עבירות גיטאן אונ ער קען אזו גיך אויף זייא קיין תשובה נושט טאן דארף ער לעת עתה מהרהר בתשובה זיין: ווארין אפילו נאר דאריך אהרהור תשובה: קען ער דו היילגע נשמה ווידער צריק ציהן אונ אז זיא קומט צו אום צריק מוזתיכף דוא קליפה אפ טרעטין קען דר מענש ווידר ווערין אצדיק גמור אזו איז גיוועזן אז אדם הראשון האט גיזינדיגט מוט דעם עץ הדעת איז דוא היילגע נשמה פון אום אוועק גגאנגין אונ דוא סטרא אחרא האט זיך אן אום באהעפט האט אים גאט ב"ה גינעמין צום משפט ווארין ער איז באשפין גיווארין אום ראש השנה: האט ער תיכף מהרהר תשובה גיוועזין אונ גאט ב"ה האט זיין תשובה אן גינעמין אונ דו היילגע נשמה איז צו אום צריק גיקומין האט דוא סט"א גומזט אפ טרעטין פון אום איז ער ווידער גיווארין אצדיק גמור אונ דו שכינה האט אויף אום ווידר גירוהט אונ אזוי קען איך אויך טאן חאטשי איך האב גיזינדיגט אונ האב אויף מיר גיצוגן דוא כוחות הטומאה אונ דוא האסט דעך פונ מיר אפ גישייד דורך דעם: פון דעסטוועגין אחת היא דו אותיות מאכין אם חזרת תשובת הרהור יחזור אותך דאס איז טייטש אז איך וועל חרטה האבין אונ וועל מהרהר בתשובה זיין קען דעך דר הרהור תשובה אומקערין היילוגע נשמה יונתי תמתי מיין פרומי טויב זאלסט דעך צו מיר באהעפטין זאלסט מעך גיוויינין גוטס צו טאן דו שכינה זאל אויף מיר ריהין אונ חאטשי איטליכי נשמה האט עטליכי מדרגות פון דעסט וועגין אחת היא לאמה איז זיא גאר איינע צו איר מוטיר הייננ מיר קומין ארויס פון איין שורש אונ אז מיר זענין גאר איינס נאר דו זונד הט אונז צו שייד וועל איך מהרהר בתשובה זיין וועסט דעך שוין צו מור קענין אומקערין אונ ווידער איטליכע היילגע נשמה אז זיא גייט ארויף פונ איר נר"ן נאך שבת לאזט זיא ביא איר איבער דרייא סימנים פונ איר קדושה דרום גלוסט זי זעך אום צו קערין ברה היא ליולדתה אונ זאל ווידער לייבין אויף איר עיקורדר הייננ אויף אירע סימנים אונ חאז זי

דיא

רָאוּהָ בָנוֹת וַיְאַשְּׁרוּהָ מְלָכוֹת וּפִילַגְשִׁים וַיְהַלְלוּהָ: מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ שָׁחַר יָפָה

ולנגד זה גם גימט' דנשמה דאצילות מפליא נ"ל להחזיר לשרשה ולדבקה כנ"ל וזה (ראוה בנות) יש כה"ן דבי"ע הנקראים בנות לנה"ן דאצילות שעיקר היונה שלהן על ידן כנ"ל (ויאשרוה) דרכים וגם (מלכות ופילגשים) הם כח קליפות של סמ"אל כנ"ל (ויהללוה) את הנשמה קדישא ונהפך גם הוא למלאך רחמים ומליץ טוב כדאיתא בזוהר על פסוק כירא עליה על בני אדם שכל העולם יודע בהקב"ה ברא כל העולם וברא גם כן היצר הרע היך שאר בריות והאיך הקב"ה יברא בעצמו היצה"ר למרוד נגדו ח"ו להסית את האדם לעבור על דבריו של הקב"ה אלא וודאי באמת גם היצה"ר נברא לעשות רצון בורא ב"ה ואינו מורד בדברי הקב"ה רק שכוונתו של היצה"ר המסית לאדם שלא ישמע לו האדם ויקבל שכר על שכבש יצרו וכו' ותיכף שרואה היצה"ר שהתחיל האדם להרהר בתשובה נסתלק ממנו וכשעושה תשובה בפועל נעשה הוא לו ג"כ יצר טוב לכן כשרואה היצה"ר שהוא סמא"ל וכח דילי' שאדם מהרהר בתשובה והנשמה דאצילות חוזרת אליו מהלל ומקלס היצה"ר לנשמה קדישא ומה הוא הקילוס ע"ז הוא אומר (מי זאת) ר"ל ע"י תורה שנקראת מי כידוע ונקראת ים ותיבת מי לאתפרע י"ם כנ"ל שהוא תורה שבע"פ שע"ז אמר הכתוב כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא ותורה שבכתב נקראת זאת ע"ש וזאת התורה וגו' הם גורמים (הנשקפה) שהנשמה דאצילות נשקפה על הגוף העכור ממקום

ביא"ר אשכנז

דוא חיצונים גייאין אוועק פון דעם מענש אז ער זינדיגט פון דעסט וועגין קען ער זייא ווידער צדיק ציהין אפילו נאר דורך אהרהור תשובה און דורך דעם גלוסט די הייליגע נשמה זיך אום צו קערין צו באהעפטין זיך צו איר שורש אין דעמילט ראוה בנות זעהין זיא דוא שטעבטיר היינו אז דאס נפש רוח ונשמה זעהין אז די הייליגע נשמה באהעפט זיך צו זייא ויאשרוה לויבן זייא זי מלכות ופלגשים און די מלכות און די קייבס ווייבער דס זענין דוא כתות פון דעם שטן אז זייא זעהין וויא דוא הייליגע נשמה לייכט אויף דר נר"ן און אויף דעם גוף:

ויהללוה און זיי לויבין אויך די הייליגע נשמה און אויס דעם יצ"הר ווערט אויך איצ"ט און אמלאך רחמים ווארין באמת איז ער טאקי אגוטער מלאך דען ווי גישוקט זיך דאס אז גאט ב"ה זאל באשאפין אזעליכן ווס ער זל אקעגין איס מורד זיין און זאל אלע מענטשין אנרייצן זיי זאלן עיבר זיין אויף גאטס רייד נאר דר אמת איז אז ער איז באשאפין גיווארין צו טון גאטס רצון צו פרובן דוא מענטשן און ער איז גאר גוט מורד נאר זיין כוונה איז אז דר מענטש זאל אים נוט צו הערין און זאל האבין שכר פר דם וואס ער האט אום מנצח גיוועזן און וויא באלד ער זעהט אז דר מענטש הייבט אן מהרהר בתשובה צו זיין גייט ער פון אום תיכף אוועק און אז דר מענש טוט די תשובה ווערט פון דעם יצה"ר אויך איצ"ט ווארום אז דר יצה"ר מוט זיינע כתות זעהין אז דר מענש איז מהרהר בתשובה און די הייליגע נשמה קערט זיך צו אום צוריק לויבין זיי די הייליגע נשמה און זגין מי די אותיות מבין צרוק ים דם איז תורה שבעה"פ וום זי איז טיף ווי דר ים זאת דאס איז תורה שבכתב וואס עס שטייט און איר וזאת התורה און די צווייא תורות זענין גורם הנשקפה אז די הייליגע נשמה קוקט און לייכט אראפ פון איר הויך ארט אויף דעם פר טרובטן גוף כמו שחר אזוי וויא דער מארגין שטערין הייבט אן צו לייכטן בוסלך ווייס בוז ער לייכט מוט אגרסר לעבט ווארין אז ער זאל מיט אמהל אן הייבן צו לייכטן וואלטין דוא מענשין נוט גיקאנט ליידן אזו הייבט זיך אן די הייליגע נשמה צו באהעפטין בוסליך ווייס צום גוף אלע מאל אבוסול מער כדי דער גוף זאל קענין סובל זיין אור לעבט: מוטוואך לייבט זיא אויף דעם נפש דאנערשטיג אויף דעם רוח: פרייטיג אויף דר נשמה: און אזו באהעפט זוא זיך צום בעל תשובה אויך בוסלך ווייס כדי דער גוף זאל קענין

ביב׳

יָפָה כַלְּבָנָה בָּרָה כַּחַמָּה אֲיֻמָּה כַּנִּדְגָּלוֹת ׃ אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי לִרְאוֹת בְּאִבֵּי הַנָּחַל לִרְאוֹת הֲפָרְחָה הַגֶּפֶן

הנגוה למקום נמוך קרוי השקפה · כך נשמה דאצילו' ממקום גבוה ולעפ"כ היא נשקפה ומשגיחה על גוף העכיר (כמו שחר) הולך ומאיר מעט מעט עד שיזרח בתקפו ובגבורתו שאורו גדול עד מאד כך הנשמה מתדבקת בגוף מעט מעט בתחלה ביום ד' מתדבקת בו תוספת נפש שבת ואח"כ ביום ה' רוח · ביום ששי נשמה כנ"ל · וכן לבעל תשובה בתחילה לדבק בו מעט מעט כדי שיוכל הגוף לסבול אורה הגדול כנ"ל

דנצו

מה שאין כן אם היתה באה בפעם אחת לא היה הגוף יכול לקבלה · כמו כן (יפה כלבנה) שהיא הולכת ומתחלת המולד במוצאי השבת' ובכל יום ויום היא מתגברת עד שמתמלאת פגימתה בחצי החודש ומחצי החדש ולמטה היא מתמעטת והולכת עד שלא נראה כל עיקר כך הנשמה קדישא מתחלת להאיר על האדם בדביקות שלה מיום ד' מעט מעט עד שבא שבת נתמלא כל הגוף מאורה · ומיום א' ואילך היא מתמעטת והולכת כנ"ל ואע"ת שאורה ג"כ אין גדול מאור הלבנה ע"ז הוא אומר (ברה כחמה) אע"פ שנמשלה כלבנה אע"פכ אורה כחמה (איומה כנדגלות) ר"ל שאימתה מוטל עלינו כמו מדגלי חיילות של מלכים ומוכרחים אנו לעזור את האדם מדרכו הרע לדרך הטוב כ"ז הוא קיום היצה"ר שמא"ל וכת דיליה לנשמה קדישא דאצילות לכן אני נר"ן דבי"ע מבקש ממך נר"ן דאצילות שלא תעזבני כי נפשי קצרה מבלעדיך · ואולי על ידך אזכה גם אני ואבנה גם אנכי ממנה ליום שכולו ארוך :

אל גינת משיבה הנשמה קדישא דאצילות לא כן דברת שאני יכולה לדבק בגוף שלך ע"י הרהור תשובה ז"א אלא כי (אל גינת אגוז ירדתי) ר"ל אל הגוף שנקרא גינת אגוז ע"ש כמו שאגוז זה אוכל בפנים וקליפה' עץ מבחוץ כך הגוף אף שנר"ן של בי"ע בפנים בהרהור תשובה נשרשה בקדוש' אף על פי כן הקליפה שהיא ס"א מקיף את הגוף מבחוץ וכח הטומאה עדיין מסוך עליו עד שיעשה התשובה בפועל · לכן אין אני יכול להדבק בך ע"י הרהור תשובה כי לא שפעול הרהור הוא שאני יורד אליך (לראות באבי הנחל) ר"ל לראות למלומית מע"ש שבך שדומין לפירות האביב מגדולי נחל (לראות

הפרחה

סובל זיין איר לעבט ווארין יפה זי אוז זייער שיין אונ גרוים : איר מנהג איז כלבנה אזוי וויא די לבנה לייבט תחלת חודש נאר ווייניג אונ אלע טאג לייבט זי מער ביז האלב חודש דערמולט לייבט זיא שין אונגאנצין אונ דר נאך לייבט זיא שוין אלע טאג ווייניגער ביז מיזעהט זיא גאר נישט : אזוי אז די היילגע נשמה באהעפט זיך צום גוף הייבט זי אן צו לייכטן פון מיטוואך אן אלע טאג מער אונ שבת ווערט דער גאנציר גוף דר פולט פון איר לעבט אונ פון זונטיג אן הייבט זי אן בוסלך ווייס אוועק צו גיין אונ חאטשי איר מנהג איז גלייך צום מנהג פון דר לבנה פון דעסט וועגין איז איר לעבט גרעסיר דען די הייליגע נשמה ברה כחמה לייכט אזוי וויא די זון איומה זיא איז איבר אונז פארכטיג כנדגלות אזוי וויא פיהל חיילות מוט פאנין דרום דארפון מיר אויך צו העלפין דעם מענשין אז ער זאל קענין גיין אונ גיטון וועג אזוי לויבט דר יצה"ר מוט זיינע כתות ד"א היילגע נשמה : דרום איך נר"ן בעט דיך היילגע נשמה פאר לאז מיך נוט ווארין אן דיר קען איך גאר נישט טאן טאמיר וועל איך דארך דיר גוט ווערין אונ וועל זוכה זיין צו האבין עוה"ב : ענפערט די הייליגע נשמה דוא רעטסט גאר נישט גלייך וואס דוא זאגסט אז איך קען מוך צו דיר באהעפטין דארך אהרהור תשובה אליין אל גינת אגוז ירדתי איך קען נאר נידערין אונ גוסון גארטין אריין דס איז דר גוף דען אזוי וויא אנוס האט איניווייניג דאס מאכל אונ פונ דרויסין די שאליכין אזוי איז דר גוף דען חאטשי די נר"ן אוז אונ אום איינגיווארצילט מוט קדושה דארך אהרהור תשובה פון דעסט וועגין רינגילט אומדוא קליפה נאך ארום · אונ דר כח הטומאה רוהט אויף אים נאך ביז ער ווערקט אוים די תשובה : דרום קען איך מוך אן דיר נישט באהעפטין דארך אהרהור תשובה אליין עס קען נאר אזו פיהל העלפין אז איך זאל צו דיר קומין לראות באבי הנחל צו זעהין די פירות וואס זיי וואקסין באם טייך דס הייסט אויב די האסט עפוס איין פעטיקייט

פון

הפרחה הגפן) אם פרחה בך התורה שהוא בגפן פורי׳ (הנצו הרמונים) אם נצצו בך מצות שנקראי׳ ע״ש רמונים כמש״ה כרמון הזה מלא גרעינים כך המצות ממלאין את האדם זכיות אז כשהיו בך דברים אלו אז אני אדבק בך בדבוק גמור אבל בהרהור תשובה לבד א״א לי להדבק בך כ״א בפירוד אשגח עליך כשתזהר מלשוב לחטאים שעברו עליך והטוב עד שיתגבר כל הזוהמא שבך ואז ונחה רוח קדישא עליך :

לא ידעתי · עכשיו הכנ״י חוזרת ומתאוננת מה לי לעשות (לא ידעתי) להזהר את (נפשי) מהחטאים (שמתני ומרכבות עמינדב) ר״ל שמתני אחר גוף שבתי להיות מרכבה לסטרי אחרא שנק׳ נדיב הוא לילית שהוא במספר קטן י״ב כמו בן נדיב במ״ק י״ב שיסבני׳ דדין כתושבנא דדין לכן אין לי מנוס מבלעדיך נשמה קדישא לכן בתשובה מיכך (שובי שובי) את נשמה קדישא (השולמית) שלימה באמונה (שובי שובי ונחזה בך) יכלה שתשים לי אחיזה בך לטובה וגם ונחזה הוא מלשון מראה וגדולה כמו ואתה תחזה מכל העם שעל ידך אני עולה לגדולה ג״כ בעת קבלה השכר לעה״ב · ואח״ת (מה תחזו בשולמית) מה היא הגדולה שתזכה על ידי הנשמה דאצילות שנקראת שולמית שעליה הכתוב אומר אני שלומי אמוני וגו׳ על זה אמר׳ (כמחולת המחנים) ר״ל שתזכה על ידה להיות במחול שיעשה הקב״ה לצדיקים במתנותם כמו שאמרו חכמים ז״ל עתיד הקב״ה לעשות מחול לצדיקים כל אחד מראה באצבעו ואמר הנה אלהינו זה קוינו לו וגו׳ ותגלה מיכאן לעין כל וגם שהן עתידין להיות יושבין לפני הקב״ה ולומדים תורה מפיו ומעלתם לפנים ממלאכי השרת והם ישאלו מה פעל אל :

הנצו הרמונים : לא ידעתי נפשי שמתני מרכבות עמי נדיב : שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך מה תחזו בשולמית כמחלת המחנים

מה

ביאור אשכנז

פון מעש״ט לראות הפרחה הגפן איין צו זעהן אויב דער ווייַנשטאק האט געבליהט דס הייסט אויב דו לערינסט תורה וואס זי איז גלייך צו איין ווייַנשטאק וואס ער טראגט פוהל פירות הנצו הרמונים אויב די מילגרמין האבין געשפראצט דאס הייסט אונ דו האסט מצות געטאן דען אזו וויא אמולגראם איז פול מיט קערליך אזו דער פילין די מצות דעם מענשין מיט זכיות אז איך וועל ביי דיר זעהן די דאזיגי זאכין דעמולט וועל איך מוך קענין צו דיר רעכט בהעפטין אביר דארך אהרהור תשובה אליין קען איך מוך אן דיר ניט באהעפטין נאר פון וויַיטין וועל איך אויף דיר קוקין אונ אז אוך וועל זעהן אז די הייסט דוך אפ פון עבירות אונ וועסט תשובה טון ביז דער גאנצער רוח הטומאה וועט פון דיר אוועק גיין דעמולט וועט אויף דיר קענין רוהין דער רוח הקודש : אצונד ענפערט די כנ״י טרויריג אונ זאגט וואס קען איך טון לא ידעתי נפשי איך ווייס אליין ניט ווי אזו איך זאל מיך היטין פון זינד שמתני מרכבות עמי נדיב דאס ווארט שמתני קען אויך מאכין שמתני אונ דאס ווארט עמי קען מאכין עמי איז טייטש דער גוף וואס דער פוסט מיט מיר האט מיך גימאכט אריַיטינג צו דער קליפה וואס זי הייסט נדיב איבר דעם הייליגע נשמה האב איך אן דיר קיין שום טרייסט נישט דרום בעט איך דיך : שובי שובי קער דיך אום קער דיך אום צו מיר הייליגע נשמה השולמית וואס דו ביזט גאנץ אונ דער אמונה ונחזה בך אונ לאז מיך האבין אבאגריף אונ דיר עס זאל מיר גוט זיין אונ איך זאל דורך דיר אויך האבין אגדולה בשעת די צדיקים וועלין מקבל שכר זיין אויף יענער וועלט : אפשר וועסטו מיך פרעגין מה תחזו בשולמית וואס איז די גדולה וואס די קענסט דארך מיר הייליגע נשמה זוכה זיין : אויף דעם וועל איך דיר זאגין אז איך קען דארך דיר זוכה זיין צו זיין אויף דער שמחה וואס זיא וועט זיין כמחולת המחנים אז גאט ב״ה וועט טאנצין צווישין די מחנות פון די צדיקים אונ איטליכר וועט וויַיזין מיט זיין

פונגיר

המחנים: מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה ידי אמן: שררך אגן הסהר אל יחסר המזג בטנך ערמת חטים סוגה בשושנים: שני

שדיך

מה יפו עכשיו הנשמה קדושה טהורה ומשיבה (מה יפו פעמיך) ר"ל מה יפה לך הלוך עה"ז שאתה מורגל בה פעמים רבות שכל העבר ושנה נעשה לו כהיתר שע"י שעבר' כמה פעמים נעשה לך כהיתר שע"י שעברת כמה פעמים נעשה לך כטבע לכן יפה לך דרכך הרע וקשה לפרוש ממנו במועל התשוב' כ"א בהרהור אתה רוצה להחזירך · לכן אתה (בנעלים בת נדיב) ר"ל לכן אתה אסור בזיקים ומנועל במנעול של לילית שמספר' בת"ק כמו נדיב כנ"ל לפי שנעשה לך כל עבירות כהיתר ע"י שעברת ושנית בה (חמוקי ירכיך) זה אבר שנסתר ירך שלך (כמו חלאים) ר"ל לשון חולה ירצה תמיד הוא מחולל בחולת אהבה לתאות המשגל למלאות תאותו כמו (מעשה ידי אמן) שהוא עוסק תמיד במלאכתו כדי למלאות רצוני בצרכו ביתו· כך הוא רודף תמיד אחר תאות נשים למלאות תאותו ורצון היצה"ר ולא לשם מצות עשה שבתורה שלא לתהו בראה אלא לשבי' יצרה כ"א למלאו' תאותו הרע שעליו שורה (שררך אגן הסהר) טבורך כאגן של עגולים שרוחצין בהם והוא עשוי מאבן שיש ועל שם שהטבור כמו נקב עגול מושלו כאגן עגול ירצה שמרחיב טבורו בכל מיני עדן והוא כי (אל יחסר המזג) חוק הקבוע באכילה ושתיה· שמביאה לידי תאוים ואניס· גבור לשתו' יין קיקיון ושכר חמרים ולאכול בכורים אבוסים בני יונים ותורים כי (בטנך ערמת חטים) ר"ל גדול בערמה ומוכלל ביופי כחיטים ומוכרח למלאו' אותו במלב דבש ואסקריטין כי בטן רשעים תחסר מלקבל פת במלח ומים נקיתין (סוגה בשושנים) סוגה הוא מלשון סיגים הם הפסולת ודברים שנפשו של אדם קצה ממנו

ביאור אשכנז

פונגיר אונ ווערט זאגין דס איז אונזער גאט וואס מיר האבין צו אונם גיהאפט אונ ער האט אונז גוהאלפין: זייער ליב שאפט ווערט אנפלעקט ווערין פאר איטליכין: גאט ב"ה ווערט מוט זייא תורה לערנין אונ זייא וועלין זיין אויף אזא גרויסר מדרגה אז די מלאכי השרת וועלין זייא פרעגין וואס טוט גאט ב"ה אצונד ענפערט דיא הייליגע נשמה אונ זאגט מה יפו וויא שיין גיפעלין דיר דיא תאות עוה"ז ווס דוא בוזט שוין מוט זייא גיוואנט פעמיך פיהל מאהל: אונ זיי זענין בא דיר נאר מותר ווארין דו האסט זייא שוין פיהל מאהל גיטאן זענין זייא בא דיר אזוי וויא אטבע דרום גיפעלט דיר זייער דר שלעכטיר וועג אונ עס איז דיר זייער שווער אפ צו שיידין זיך פון זייא תשובה צו טאן נאר דארך אהרהור ווילסטו מיך צו דיר אומקערין · דרום בוזטו גישלאסין בנעלים מוט שלעסיר אונ מוט קייטין פון דער קליפה בת נדב וואס זי הייסט נדיב חמוקי ירכיך דס פארבארגנע אבר פון דיין דיך איז כמו חלאים אזוי וויא אייגער האט אונ זיך אקרענקינג אזוי קרענקט זיך אלין דאס אבר פון זנות וועגין מעשה ידי אמן אזוי וויא אבעל מלאכה איז פלייסיג אונ זיין הנטוורק כדי ער זאל דער פולין דעם רצון פון זיין בני בית אזוי יאגסטו תמיד נאך תאות זנות צו דר פולין דעם ווילן פון דעם יצה"ר אין דיין כוונה איז נושט לשם מצוה מקיים צו זיין פר"ור אזוי וויא דו תורה האט גיבאטין שררך אגן הסהר אזוי וויא אקאליקער בעקין האט אברייט מויל ווס מוואשט זיך אונ אום מוט ריין וואסער אזוי מאכסטו ברייט דיין נאפיל מוט כל התענוגים: אונ האסט נאר אונ זון אל יחסר המזג אז עס זאל אום נושט פעלין דער אנגם פון גוט עסין אונ טרונקין וואס ער אוז גיוואנט מוט זייא · ווארין בטנך ערימת חטים דיין בויך אוז גרוים אונ שיין אזוי וויא אהויפין ווייץ מוזטו אום אנפולין מוט גוטי שפייז ווארין ער קען גאר נושט פאר טראגין קיין טרוקין ברויט מוט זאלץ אונ וואסער ווס דס איז דער הנהג פון דר תורה דען אזו וויא דו קענסט נושט ליידין סוגה קיין פסולת אונ קיין דארין אזו קענסטו נושט ליידין אזו דו קיקסט בשושנים אויף דו ת"ח

וואס

שָׁדַיִךְ כִּשְׁנֵי עֳפָרִים תָּאֳמֵי צְבִיָּה׃ צַוָּארֵךְ כְּמִגְדַּל הַשֵּׁן עֵינַיִךְ בְּרֵכוֹת בְּחֶשְׁבּוֹן עַל שַׁעַר בַּת רַבִּים אַפֵּךְ כְּמִגְדַּל הַלְּבָנוֹן צוֹפֶה פְּנֵי דַמָּשֶׂק׃ רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל וְדַלַּת רֹאשֵׁךְ כָּאַרְגָּמָן מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים׃ מַה

יפית

ממנו יקל׳ שהוא מואס בדרכו של תורי׳ ותי״ת הנתשלי׳ לפוסעים׳ שהוא פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה כי (שני שדיך המיניקים אותך מדרכיהם הרעים הם הגיון והילה״ר הם בעיניך (כשני עפרים תאומי צבי׳) בהתדמים למרקוד אותן · בהיש ואל תעמוד מבית המלווינדי׳ (צוארך כמגדל השן) הזה שהיא קשה לנירדי׳ אף ע״י מגור ושוללי׳ כך אתה קשה עורף מלקבל ד״ת שהפז שולי׳ אף בדברי קנטורי׳ ואזהרת עונשי׳ המרים (עיניך ברכות) ר״ל כמו ברכות מים שמוסכי׳ להשקו׳ שדות להרבו׳ תמרי׳ כמו כן נתת עיניך (בחשבון) של ממון (על שער בת רבים) בשוקים וברחובות לאסוף הון רבים: עם המוכר ולוקח לדקדי׳ בחשבון שלא לוותר אפי׳ פרוטה בדין: ופורתא לא דק: לוותר מיין שביד הי׳ מופקדין : (אפך) הוא מלשון פני׳ ע״ש הכרת פניהם ענתה בם : שעזת פניך ומצח אשה זונה הי׳ לך בקומך הזקוף (כמגדל הלבנון) הזה שהוא זקוף [illegible] והעומד עליו יכול להיות (צופה פני דמשק) והצופה העומד עליו צופה בזקיפת פנים למרחוק · כך פניך זקוף תמיד · רגלי השכינה לדחוק · (ראשך עליך) חזק מלמחות מוסר (ככרמל) המזק שבהרים (ודלת ראשך) היא קליעת שערות וגידול בלוריות (כארגמן) מזוהרת · ומשלשל בשערך להרגיל עבירות ולמיונך כמו (מלך אסיר ברהטים) כיד בעל מלחמתו בשלשלת ובזיקים אף שאחורותיו אחורה

ביאור אשכנז

ווס זיי זענין גינלכינט צו רויזין אונ זיי עסין נאר ברויט מוט זאלץ אונ אפילו וואסער טרינקין זיי אויך מוט דר מאס ווארין שני שדיך דייני צווייא ברוסטין דס איז דר גוף מוט דעם יצה״ר וואס זיי זייגון דיך אן מוט שלעכטס זענון גלוסטיג אונ דיינע אויגין כשני עפרים אזוי ווי צווייא יונגי הערשליך תאמי צביה וואס דו הערשין הט זיי אונ איינס גוחאט גיפעלין זיי איטליכין אזוי גופעלט דיר דער גוף מוט דעם יצ״הר דו גוסט זיי נאך גיך אונ גישווינט זייערי תאות וואס זייא זענין מיט זייא גיוואנט צוארך כמגדל השן אזוי וויא אטארים פון העלפאנד ביין איז אזוי שטארק אז קיינר קען אום גיט באצווינגין מיט קיין שום פארעגירינג אזוי איז דיין האלז אונ אקין דיא ווילסט נישט אן נעמין קיין שום מוסר נישט מיט בייזין נישט מיט גוטין עיניך בריכות אזו וויא מיצוהט טייכליך אונ אגארטין ארין כדי ער זאל גוט וואקסין אזוי גוסטי אלץ דיינע אוגין נאר בחשבון אונ רעכינינג פון פיל געלט אונ לויפסט אום על שער בת רבים אויף דעם טויער פון דער גאס וואס דארט זענין פיהל מענטשין כדי דיא זאלסט דארט קענין קויפין אונ פר קופין אונ ווילסט נישט שענקין אפילו אפרוטה אונ טראכסט גאר נישט אז דיין לעבין איז בא גאט ב״ה אונ דער האנט אפך דאס עזות פון דיין פנים זאגט אויף דיר עדות דיא גייסט האפירדיג מיט אפארשאטין שטערין אזוי וויא אזונה כמגדל הלבנון אזוי וויא דער בארג לבנון איז אזוי הויך אז דער וואש ער שטייט אויף אום צופה פני דמשק קען ער ארוים זעהין דיא שטאט דמשק אונ ער קיקט מיט איין אוים גישטרעקטין האלז גאנץ ווייט : אזוי האלסטו דיך האפירדיק אין קיקסט זייער ווייט אונ פאר טרייבסט פון דיר דיא הייליגע שבינה ראשך עליך בכרמל אזוי וויא דער בארג ברמל איז דער שטארקסטיר צווישין אלע בערג אזוי שטארק האלסטו אויף דיר דיין קאפ אונ ווילסט אים נישט איינבייגין צו הערין מוסר ודלת ראשך אונ די לאקין פון דיין קאפ דיין פאריק אונ דייני בייא האר זענין כארגמן אזו וויא דייניע גיקרייזילטע פארפאר וואל כדי די זאלסט איטליכן גיפעלין : דיין סוף וועט אביר זיין אזוי

וויא

שירת דודים

יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים זאת קומתך דמתה לתמר ושדיך לאשכולות : אמרתי אעלה בתמר אוחזה בסנסניו ויהיו נא שדיך כאשכלות הגפן וריח

אפך

שיח שפונים

אריסא שולמני לא תחסר כי כן דרכן של מלכים · כך אתה · (מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים) בפיתוי היצה"ר המענגים אבל סופך יהפך המתוק למר לעינים (זאת קומתך) תכף רגל ועד ראש אין בך מתום (דמתה לתמר) שאפי' כל הרוחות שבעולם ממקומו' לא יזיזה ולא יסיר · כך לא יועיל לך כל מוסר מרע לסיר (ושדיך) הוא הגוף ורע היצר שמניקין אותך בדרי המלוך דומי' (לאשכולו') ירצה לאשכול ענבי' אחד שעל ידם נגזרה גזירה במדבר להפיל פגריהם יחד ומה אני לעזרך לטהר אותך בטהרת טבילה ושרץ בידך הסר שלא תלכד ודבר עון · אז תקרא וה' יענה והסר ממך אף וחרון :

אמרתי נשיבה הכר"ן ואומרת כבר (אמרתי) שאני רוצה לשמוע לעצתך לסוב בתשובה שלימה כדי שעי"ז (אעלה בתמר) זה אילנא דחיי שנקרא ע"ם תמר שהיא זוקפת ועומדת כתמר כמבואר בזוהר מקץ כד ב"נ אשתדל באורייתא ואתדבק בה זכי לאתתקף באילנא דחיי כדכתיב עץ חיים וכו' כמבואר לעיל וזהו (אוחזה בסנסניו ר"ל ואתדבק בענפיו שהוא ענפא דעץ החיים · שהיא חיים למחזיקים בה (ויהיו נא) אין נא אלא לשון בקשה · ר"ל אבל זאת תהיי בקשתי לפניך שיהיו (שדיך) אלו דברי תוכחותיך המניקים אותי כשדים הללו שכל זמן שהתינוק ממשמש בהם מוצא טעם כך בכל עת דדיך ירוו אותי בדברים הנחמדים וערבים · ומכריתים ומכלים את המקטריגים ממני · וזהו (כאשכלות) ר"ל חלקהו לשתי תיבות כאשר כלות : ירצה שיכלו דברי תוכחותיך כאשר את (הגפן הוא היצה"ר שמניק יינה

ביאור אשכנז

וויא דער סוף איז אמאל מלך פין אמלך אז ער גייט אמאל אין אמלחמה אריין אסור ברהטים אין ווערט גישלאסין מיט קייטין טאקי פונ זיין אייגינים בעל מלחמה וואש ער האט גיגעסין זיין ברויט אזו דיא אויך חאטשי דיא זעהסט דיך אצונד מה יפית ומה נעמת וויא שיין אונ וויא זים די ביסט אהבה בתענוגים אונ האסט ליב אפ צו לעבין גאר מיט תענוגים וואש דער יצה"ר רעט דיך אן וועט אבר דיין סוף ביטר זיין אונ דער יצה"ר אליין וועט דיך משפטין זאת דאש דאזיגי וועט דער סוף זיין קומתך פין דיין גרויסקייט דמתה לתמר ווס זי איז גלייך צו איין טייטיל בוים וואס קיין שום ווינט קען אים ניט רירין פין זיין ארט אזו העלפט דיר נישט קיין שום מוסר ושדיך און דיינע ברוסטין דאש איז דער גוף מיט דעם יצה"ר וואש זייא זייגין דיך אן מיט שרעקטס זענין גלייך לאשכולות צו דער צווייג וואש דיא מרגלים האבין גיבראכט אין עש איז דארך זייא נגזר גיווארין אז זייא זאלין אלע פאר גיין אין דער מדבר וואס קען איך דיר אצונד העלפין דיא ביזט אזוי וויא איינער טובלת זיך אין האלט איין שרץ אונ דיא הענט ריינינג נאר דיינע הענד פון גזל אונ רעד נישט קיין עולות דעמילט וועט דיר גאט ב"ה ענפרין אז דיא וועקסט אום ריפין ענפערט דיא נר"ן אמרתי איך האב שון לאנג גיזאגט אז איך וויל צו הערין דיין עצה תשובה שלימה צו טאן כדי איך זאל דארך דעם זוכה זיין אעלה בתמר אז איך זאל ארויף גיין אויף דעם טייטיל בוים היינו איך זאל מיך זוכה זיין צו באהעפטין צום עץ החיים דארך דער תורה ויהיו נא שדיך דאס בעט איך דיך אז דיינע ברוסטין היינו דיינע שטראף רייד וואס איך פיהל אונ זייא אגוטין טעם אזוי וויא אקונד פון דער מיטערס ברוסט : זאלין זיין כאשכלות דאס ווארט קען אויך מאכין כאש כלות דאס איז טייטש אזוי וויא פייער פאר לענט אלדינג אזוי זאלין דיינע שטראף רייד אויך פאר לענדין הגפן דעם ויינשטאק דאס איז דער יצה"ר וואס ער ברענגט אקלאג אוף דער וועלט אזוי וויא דער ויינשטאק האט גיבראכט אקלאג אויף דער וועלט : ווארין אפילו וריח

אפך

אפך כתפוחים וחכך כיין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים אני לדודי ועלי תשוקתו

ילדה לעולם כגפן הזה שמגדלת ילדה לעולם כידוע בדברי חז"ל כי (וריח אפך) ר"ל שאפי' ריח של אף ומרון שלך מטיב עלי. כי כוונתך באף זה (כתפוחים) כדי שאזכה לתפוח השדה כידוע. ועי"ז (וחכך) הם דברי אזהרות תשובה ערבים עלי (כיין הטוב) עי"ז אני (הולך לדודי למישרים) ר"ל אזכה לילך לקבל פני שכינה בישיבה של מעלה במישור בלי שום קטרוג ועכוב בעולם וגם אזכה שאפי' (דובב שפתי ישנים) כשיקילו ישני עפר בטל תחי' ויהיו מרחשי' בשפתותיהם בקילוסים ובהלולים למלך מלכי המלכים הקב"ה אז גם אבוא להתילב ביניהם להיות שפתותי דובבות עמהם לכן שימתך ורכתך ערבים עלי היום לעשותם ולמחר לקבל שכר:

אני מטיבה הנשמה קדישא לא כן דברת מאמר שקבלת עליך את הדין ודברי נתקבלו על לבך ונכונים לנגד עיניך אל תהי' כעבד המשמש את הרב ע"מ לקבל פרס לעבדו בשביל אהבת השכר אלא תהי' כעבד המשמש את הרב שלא על מנת לקבל פרס. אלא מאהבת הקב"ה. כי (אני לדודי) שאהבתו תקועה בלבי. בשביל (ועלי תשוקתו) שגם הקב"ה משתוקק ומתאוה לקישור אהבתי בעבודה מאהבה. שעיקר תשוקת הקב"ה הוא לעורר את האדם לתורה כמבואר בזוהר שלח לך ר"ש מפרשתא דא הוליפנא רזא דחוכמתא ואשתמודע מנה רזין עילאין ויקירין. ת"ח קב"ה משבח באורייתא ואמר אזילו באורחי אשתדלו בפולחני ואנא אנא מעייל לכון לעלמין טבין לעלמין עילאין. בני נשא דלא ידעי לא מהימנא ולא מסתכלי כד קב"ה אמר אזילו אלילו הטוב עלמא טבא הטיא עלמא דכסופא עילאי אינון אמרי איך נוכל לאללא לי' ולמנדע כל האי. מה כתיב עלו בנגב אשתדלו באורייתא ותמתין דהא היא קיימא קמייכו ומנה תנדעון לי: וראיתם את הארץ מה הוא. תחמין מנה הטוב עלמא דהא ירותא דאחסנא דהכא מייל לכו נס: ואת העם היושב עליי אינון צדיקיא דבגנתא דעדן דקיימין טורין טורין ביקירא עילאה בדרגין עילאין: החזק הוא הרפה בה תחמין אי זכו לכל האי כד איתקיפו באורייתא למלעי בה יממא ולילא. או אי ארפו ידייכו מנה וזכו לכל האי: המעט הוא אם רב: אי סגיאין אינון דאשתדלו בפולחני ואתקיפו באורייתא. בגין דזכו לכל האי אם לא: ומה הארץ השמנה היא אם רזה. מאורייתא תנדעון מה הארץ. מה הוא ההוא עלמא אי אפנו טובו עילאה ליתבהא או קי אזעיר מנה כלום: היש בה עץ אם אין: האית בה אילנא דחיי לעלם ולעלמין אי לרורא דחיי אשתכח בנוה אם לא: ויעלו בנגב ויבוא עד חברון. ויעלו בנגב וגו' בלבא עלאה כמה דאשתדל בתנכא בנגינו

דמסב

ביאור אשכנז

אפך דער ריח פון דיין צארין איז בא מיר זייער געליבט ווארין מיט דעם צארין איז דיין כוונה כתפוחים אז איך זאל זוכה זיין צו זעהין דיא הייליגע שכינה וואס זיא הייסט שדה תפוחין אונ דארך דעם חכך דיא רייד פון דיין גימון וואס דיא ווארינסט מיך אויף צו תשובה טון זעגין אזוי זיס כיין הטוב אזוי ווי דער בעסטיר וויין דארך דעם הולך לדודי אז איך וועל גיין צו מיין פריינד אויף יענער וועלט וועל איך גיין למשרים אונ דיא גלייבי וועגין אונ קיין שום מקטרג וועט מיך ניט אויף האלטין און וועל אויך זוכה זיין דובב שפתי ישנים אז דוא דאזיגי וואס זייא שלאפין אונ ערד וועלין אויף שטיין אונ וועלין רערין מיט זייערי לעפצין שירות ותשבחות צו גאט ב"ה וועל איך אויך אויף שטיין אונ וועל מיט זייא לובין גאט ב"ה דרום זעגין בא מיר דייני רייד זייער זיס ווארין אז איך וועל אויף דער וועלט גוטס טאן וועל איך אויף יענער וועלט האבין אגרויסין שכר: ענפערט דוא הייליגע נשמה דוא רעדסט גאר נישט רעכט. דען אז דוא ביזט אויף דיר אלדינג מקבל אונ מיינע רייד געפעלין דיר פאלג מיך נאך דאס אויך אז דיא כוונה פון דיין עבודה זאל נישט זיין פון שכר וועגין רק דוא זאלסט אלדינג טאן פון אהבה וועגין: אזוי וויא אני לדודי איך האב ליב גאט ב"ה ועלי תשוקתו ווייל דאש איז זיין גלוסטיקייט אויף מיר אז איך זאל אום דיהבין פון אהבה וועגין און דער עיקר וואלט גאט גערין אז דער מענטש זאל תורה לערנין ווארין גאט ב"ה ברימט זיך מיט דער תורה אונ זאגט גייט

איז

שירת דודים

תְּשׁוּקָתוֹ׃ לְכָה דוֹדִי נֵצֵא הַשָּׂדֶה נָלִינָה בַּכְּפָרִים׃ נַשְׁכִּימָה לַכְּרָמִים נִרְאֶה אִם פָּרְחָה הַגֶּפֶן פִּתַּח הַסְּמָדַר הנצו

שיח ספונים

דמשב דלית בה אגרי מתי דהא עותרא דהאי עלמא עבד בגינה דכולה הוא בנגב וכו' ע"ש : הכי שתשוקת הב"ה הוא להביא את האדם ללמוד התורה · ואם תרצה את נר"ן להיות כמוני להתקשר באהבת הקב"ה (לכה) אתי את נר"ן כשתרצ' להיות (דודי) וקרובי (נצא השדה) ר"ל עזבי צרכי ביתך ויסי' דומה בעיניך כא'ו את בשדה במקו' המוכן פרנסה לכל צרכיך: ולא יהיו צרכי ביתך מוטל עליך והשלך על ה' יהבך והוא יכלכלך · כי (נלינה בכפרים) ר"ל בואי ואראך בני נכר הכופרי' בהב"ה ובתורתו והב"ה משפיע להם טוב נתתי שמחה בלבי מעת דגנם ותירושם' רבו כי אנו בני אל חי על אחת כמו"כ שיהי' בדין טובה כפולה ומכופל' אלינו ובוודאי הב"ה ברוב רחמיו וחסדיו לא יעזבנו ויספיק לנו כל צרכנו לכן עזבי את צרכי ביתך ועסקך · כ"א (נשכימה לכרמים) אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות: ונראה (אם פרחה הגפן) אילו בעלי מקרא ונכנס בתחלה עמם ללמוד מקרא שעי"ז יודע אדם גדולת הקב"ה וכח מעשיו הגיד לעמו ונדע שאהבתו קשורה בישראל על ידי קיום תרי"ג מצות · וגם ע"י נבואות נביאים קדושים

ביאור אשכנז

אין מיין וועג אונ דיהנט מיך תמיד וועל איך אייך ארויין ברענגין אין לעבטיגי עולמות ארויין אונ אז איר ווילט וויסין דאס גוטקייט פון יעניר וועלט זאלט איר תורה לערנין וועט איר דארך דעם שוין וויסין וואס יעני וועלט איז וואס איך האב זיא אייך צו גיזאגט וואריין אלדינג שטייט אין דער תורה · אין אז דיא נר"ן ווילסט ליב האבין גאט ב"ה אזוי וויא איך לכה גייא מיט מור אז דיא ווילסט זיין דודי מיין פריינד נצא השדה לאמיר גיין אין פעלד ארויין הייני דוא זאלסט דיך גאר נישט זארגין פון פרנסה וועגין גלייך דיא ביסט אין פעלד וואש דארט וואקסט אלדינג וואס דיא דארפסט : האף צו גאט ב"ה וועט ער דיך שפייזין נלינה לאמיר גערכטיקין הייגו לאמיר אכטינג געבין בכפרים דאש ווארט קען אויך מאכין בכפורים איז טייטש אויף דיא דאזיגי וואס זייא לייקינין אן גאט ב"ה אונ ער איז זייא פארט משפיע כל טוב מכ"שב אונז וואס מיר גלייבין אן גאט ב"ה וועט ער אונז: אודאי ניט פאר לאזין מיט זיין גרויס חסד אונ וועט אונז באגיגין אונזר באדערפניש דרום דארפסטו דרויף גאר טראכטין נשכימה לכרמים מור דארפון זיך גאר צו פעדערין צו דוא וויין גערטנער דאס זענין דיא ב"כנ ובמ"מ לאמיר דארט זעהין אם פריחה הגפן אויב דער וויין שטאק האט גיבליהט דאס הייסט דיא זאלסט צום ערשטון פסוק לערנין ווארין דארך דעם דער קענט דער מענטש דאס גרויסקייט פון גאט ב"ה אונ זייניע שטארקי מעשים אונ זייני ווינדער ווערין דרינין דער ציילט אונ וויא ליב ער האט דיא יודין אז זייא זענין מקיים דיא תרי"ג בצות אונ דארך דיא נביאות פון דוא היילינע נביאים אונ זערי שטרף רייד וועסטו וויסין וויא ווייט דער הטא איז גורם אז דארך דעם זענין דוא יודין פאר טריבין גיווארין פון ארץ ישראל אונ עד היום האבין זייא נאך גרויסי צרות אונ וועסט וויסין אז גאט ברוך הוא פאגערט נישט אז דער רשע זאל אוועק גיין פון דער וועלט נאר ער זאל תשובה טאן אונ זאל לעבין דאס ווייסט מען אלין פון פסוק ארויס אונ דער וואס לערינט הלכות אונ לערינט נישט קיין פסוק איז אזא שטייגיר וויא איינער וואס ער מאכט זיך אטיר אונ האט נאך קיין הויז נישט אדער וויא איינער האט איין איניוויינינגסטין שליסיל אונ דעם שליכול פון דרויסין האט ער נישט ווידים וועט ער ארויין גיין אזוי זענין דיא דאזיגי וואס זייא לערנין פריר הלכות איידיר זייא לערנין פסוק אונ אין דיא איצטיגע דורות ווערין פיהל מענטשין אזו גישטראכילט דרום דארפן מיר פריר פסוק לערנין : דער נאך לאמיר זעהין פתח הסמדר אויב דוא בלעטליך פון דעם צווייט האבין זיך גיעפינט דאס

הנצו הרמונים שם אתן את דודי לך : הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך

קוצים ומוכרותיהם תדע כמה החטא גורם שע"י נגלו ישראל מאדמתם ובגלו יסורין קשין ועדיין היסורים מרקדין בנו · וגם תדע שהקב"ה חפץ בתשובת הרשע ולא יחפוץ במות המת כי אם בשוב רשע מרשעו ומי לכן צריך האדם להתחבר בתחלה למקרא כי חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביד כי דומה לגזבר שמסרו לו מפתח הפנימי ומפתח החיצון לא מסרו לו בהי עייל : כך העוסקים בהלכות קודם שמלאו כריסם במקרא · כמו שרבים נכשלים בדור הזה בעוה"ר לכן נקדם את עצמינו למקרא · ואח"כ (פתח הסמדר) ר"ל נלמוד משנה שדומים לסמדר כשהפרח נופל והענבים נכרים הוא שפיחות הסמדר ולהם דומים בעלי משנה שהם קרובים להנות מהם בהוראה התורה : ואח"כ (הנצו הרמונים) ר"ל נלמוד התלמוד כי כמו כשהנץ שקליפות הרמון נופל אז הם גמורים ומבושלים כל צרכם · כך בעלי התלמוד להם דומים · שהן בחכמה גמורה וראויים להורות (שם אתן את דודי לך) ר"ל שם כשתעשה זאת תדע אהבתי · שהייתי באהבה שלימה אתך לאהבת הקב"ה · שאז תדע גדולת הקב"ה וכבוד גודל שבחו והכסוף אליו והתאוה והתשוקק להתדבק באהבתו ובה תשגה תמיד · ואז (הדודאים נתנו ריח) ר"ל דודאים אלו הם מעשים רעים של אדם ע"ש סוד השני תאנים רעות מאוד אלו פושעי ישראל · ירצה בשתעסק בתורה כנ"ל ותשוב בכל לבך אף המעשים רעים שהי' בך יהפכו לזכיות ואלו יתנו ריח ואז (ועל פתחינו כל מגדים) ר"ל סוף שכר המצוה יהי' בפתח אהלינו בג"ע ויקבל השכר בשלום שאין הקב"ה מקפח שכר כל ברי' · (חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך) ר"ל מצות חדשות שעשה האדם קודי' מותו · וגם הישנות שנשתכחו אף מהאדם העושה אותן · צפנתי אני לך אצל הקב"ה שהוא דודי וגואלי ופודי שבכל לילה הנשמה עולה למעלה וכותבת וחותמת בספר · שמצות שעשה אותו יום והם קדורות בגלפון של הקב"ה לשלם לך שכר טוב · לכן עשי המצות לשם אהבת בוראך וסוף לבוא מעלתו שכרך · ויהי' טוב לך בעולם הזה ובעולם הבא :

מי

ביאור אשכנז

דאס הייסט מיר זאלין לערנין משניות וואס זייא שמיסין שוין פון דינים : דער נאך לאמיר זעהין הנצו הרמונים אויב דיא מילגרמין האבין שוין אב גישפראצט דאס הייסט מיר זאלין לערנין גמרא וואס זיא הר קלערט שוין דעם רעכטין דין וויא אזוי דיא הלכה זאל בלייבין שם אז דיא וועסט דארט אזוי טון וועסטו דער קענין זיין גיטרייא ליב שאפט אתן את דודי לך אז איך גיב דיר אונ ווייז דיר מיין אהבה פון גאט ב"ה ווענין : ווארין דעמלט וועסטו דער קענין דאס גרויסקייט פון גאט ב"ה אונ דעם כבוד פון זיין גרויסיר לויב אונ וועסט גרוים רופט האבין צו זיין אהבה אונ מיט איר וועסטו דיך תמיד באשעפטיגין אונ דעמלט הדודאים נתנו ריח וועלין דיא פיליכער געבין אגוטין ריח היינו אז דיא וועסט תורה לערנין אונ וועסט תשובה טאן מיט דיין גאנצין הארץ ווערט אפילו אוים דייני שלעכטי מעשים אויך ווערין זכיות אונ וועלין אויך געבין אגוטין ריח ועל פתחינו כל מגדים אונ אויף אונזערי טירין וועלין זייא אלערלייא זיסי פירות היינו בייא דער טיר צון דעם ג"ע וועלין מיר האבין אונזערין גאנצין שכר ווארין גאט ב"ה פאר לייקינט נישט דעם שכר פין קיין שום באשעפניש : ווארין חדשים דוא נייע מצות וואש דער גוף טוט זיי פאר זיין טוט גם ישנים אויך אלטע מצות וואש ער האט שון פאר געסין צו ער האט זייא גיטן דודי צפנתי לך האב איך זיי דיר באהלטין בא גאט ב"ה מיין פריינד ווארין אלע נאכט גייסטו ארויף אין הומל ארין אין שרייבסטו אויף דוא מצות וואש דער מענטש טוט בא טאג אונ זייא זענין פאר בארגין בא גאט ב"ה ער זאל דיך פאר זייא גיט באלוינין דרום דארפסטו דיא מצות צו טאן פון אהבה וועגין אין דער שכר וועט ממילא קומין וועט דיר גיט זיין אוף דער וועלט אונ אוף יענר וועלט : אצונד ענפרט דיא נר"ן צו דער היילגע נשמה מי יתנך ווער קען

זיך

לך: מִי יִתֶּנְךָ כְּאָח לִי יוֹנֵק שְׁדֵי אִמִּי אֶמְצָאֲךָ בַחוּץ אֶשָּׁקְךָ גַּם לֹא יָבֻזוּ לִי· אֶנְהָגְךָ אֲבִיאֲךָ אֶל בֵּית אִמִּי תְּלַמְּדֵנִי אַשְׁקְךָ מִיַּיִן הָרֶקַח מֵעֲסִיס רִמֹּנִי:

שְׂמֹאלוֹ תַּחַת רֹאשִׁי וִימִינוֹ תחבקני

מי יתנך עכשיו הנר"ן משיבה לנשמה קדושה (מי יתנך) באה נשמה קדושה נהיית (כאח לי) שבאת לנהגני כדרך שעשה יוסף לאחיו שגמלוהו רע · ונאמר בו וינחם אותם · כך את אע"פ שגמלתיך רע שעזבתי אותך והלכתי אחר תאות גופניות אע"פכ לא עזבת אותי · ויסרת אותי כאשר ייסר איש את בנו · כדי שאהיה (יונק שדי אמי) היא התורה ע"ם דדיי ירווך בכל עת וע"ם אל תטוש תורת אמך נקראת שדי אמי · כי בעת (אמצאך בחוץ אשקך) ר"ל אפילו כשהייתי בחוץ מדרכיך הטובים אע"פכ כשאמצאך בתוכחות דבריך הייתי מחבק ומנשק אותך·כי ידעתי בכוונה ובשרון פעולתך (גם) את נשמה קדושה (לא יבוזו לי) לעזוב אותי ולא עוד אלא שקרבתני בדברי רילוי ואמרתי כי (אנהגך אביאך אל בית אמי) זה בתי כנסיות ובתי מדרשות (תלמדני) דרך החיים (אשקך מיין הרקח) זה אלות המשובחים כיין (מעסים רמוני) הם טעמי התורה המתוקים ומרומזים עמוקים ופנימיים · לכן כלאי היה אהבתך שהיי אהובתיך קובנת לחזור אחריך ·

שמאלו עכשיו הנר"ן מתנב דבורה כלפי הגוף והיצ"ר ואומר · דעו וראו מה הוא הגמול שגמלה לי הנשמה קדישא אע"פי שאני נסתלקתי ממנה בגרמא שלכם אל יעלה על לבבכם שאני נפקעתי ונתקלטתי בידכם והנשמה קדישא עזבה אותי · אלא אעפ"כ עוד אהבתה קשורה בי להדריכני בדרך הישר ולהצילני מידכם כי (שמאלו) של הקב"ה ע"י נשמה קדושה (תחת לראשי וימינו תחבקני)

ביאור אשכנז

זיך צו דיר געבין דאש הייסט ווער קען זיך צו דיר גלייבין הייליגע נשמה כאח לי דיא טרייסט מיך אזו וויא אברודער היינו אזוי וויא יוסף האט גיטרייסט זיינע ברודער חאטשו זייא האבין אים שלעכטס גיטאן אזוי דיא אויך האטשי איך האב דיך פאר לאזט אונ בין נאך גיגאנגין דיא תאות עוה"ז האסט מיך פארט נישט פאר לאזט אונ שטראפסט מיך אזוי וויא אפטיר זיין קונד יונק שדי אמי אז איך זאל זויגין דיא בריסטין פין מיין מוטער דאס הייסט איך זאל לערנין תורה וואס זיא לערינט דעם מענטש וויא אמיטער ווארין אפילו אין דער צייט אמצאך בחוץ וואש איך בין גיוועזין חוץ פונ דיינע גיטי וועגין פון דעסט וועגין אז איך האב דיך גיפינין מיט דיינע שטראף רייד אשקך האב איך דיך גיקישט אונ גיהאלזט ווארין איך וייס וואל אז די הייליגע נשמה: גם אויך דיינע רעכט פארטיגע ווערק אונ דיין גיטער ווילן לא יבוזו לי וועלין מיך נישט פאר שעמין אין פארלאזין נאך מער דיא האסט מיך מקרב גיוועזין מיט גיטע רייד אונ האסט מיר גיזאגט אנהגך אביאך אל בית אמי איך וועל דיך פירין איך וועל דיך ברענגין אונ מיין מוטערס הויז אריין היינו אונ דיא בכ"נ וב"מ פונ דער תורה · אונ דארטין תלמדני לערינסטו מיך צו גיין אונ וועג צום לעבין אונ האסט מיר גיזאגט אשקך איך וועל דיך אן טרינקין מיט מצות אונ מיט דיא טעמים פונ דער תורה וואס זייא זענין בעסיר מיין הרקח פונ גיפראוויטין ווייןמעסיס רמוני אונ פון זיסער אונ פעשיר מילגרם זאפט דרום איז דיין ליבשאפט ווערט אז איך זאל דיר נאך גיין אצונד זאגט דיא נר"ן צום גוף אונ צום יצ"הר זעהט נאר אונ פארשטייט וואס פאר אגרויסי טובה דוא הייליגע נשמה האט מיר גיטאן האטשי איך האב מיך פונ איר דער ווייטערט דארף איך זאלט איר נישט מיינין אז איך בין שוין פאר זינקין אונ פאר פאלין אונ אייערי הענט ניין זיא האט מיך נאך ליב זיא וועט מיך נאך אויס פירין אויף דעם גלייבין וועג אונ וועט מיך מציל זיין פונ אייערי הענט ווארין דארן דר הייליגע נשמה שמאלו תחת לראשי האלט גאט ב"ה זיין לינקע האנט אונטער מיין קאפ וימינו תחבקני

(התחבקי) ע"י נשמה קדוש' מחזקת בידי והיא לי לתמען להלחם מלחמתי נגדיכם · לפיכך (השבעתי אתכם בנות ירושלים) הוא הגוף והילה"ר כנ"ל שתרפו ממני מלהסית אותי לסור מאחרי ה' כי (מה תעירו ומה תעוררו) ר"ל כי לא יועיל לכם ההערה והתעוררת מלעזוב (את האהבה עד שתחפץ) ר"ל בעוד שאני חפץ באהבת דיבוק נשמה קדושה לכן הסירו מעלי ואל תפגירו בי מלשוב מאחרי הנשמ' קדושה שהיא תביאני לחיי עולם הבא :

התחבקי השבעתי אתכם בנות ירושלים מה תעירו ומה תעוררו את האהבה עד שתחפץ׃ מי זאת עולה מן המדבר מתרפקת על

מי זאת מסיבת הנשמה קדושה אמר שאהבתך וחשוקתך לדבק בי ע"י שקדמה אהבתי ידוע תדע להשתוקק באהבת התורה ביותר · כי היא תצילך מכל צער. וכן כמבואר בהקדמת הזוהר וז"ל ת"ח כמה הוא חילא תקיפא דלא רייתא כמה היא עלאה על כולה דכל מאן דאשתדל באורייתא לא דחיל מעלאי ותתאי ולא דחיל ממרעין בישין דעלמא בגין דאיהו אחיד באילנא דחיי ילפיף מניה בכל יומא דהא אורייתא אוליף לב"נ למיזל באורחא קשוט אוליף לי' עיטא האיך יתוב קמי מרי' לבטלא ההוא גזירה דאפילו יתגזר עליה דלא יתבטל ההיא גזירה מיד אתבטל ואסתלק מני' ולא שריא עלי' בב"נ בהאי עלמא בג"כ בעי לי' לב"נ לאשתדלא באורייתא יממא ולילי' ולא אתעדי מנה הה"ד והגית בו יומם ולילה ואי אתעדי מנה לאורייתי' ואתפרש מנה כלאתפרש מאילנא דחיי וכו' · לכן התדבק בה גם ולא תדע דבר רע כי חשיקת התורה ואהבתה קשורה בך מקדם מיומים כי (מי זאת עולה מן המדבר) כנ"ל

ביאור אשכנז

תהבקני אונ זיין רעכטי האנט האלזט מיך דארך דער הייליגער נשמה זיא האלט ביא דער האנט אונ לעהנט מיך אונטער זיא וועט פאר מיר מלחמה האלטין מיט איך דרום השבעתי אתכם באשווער איך אייך דיא גוף אונ דיך יצה"ר וואס איר זענט אקעגין דער הייליגער נשמה אזוי וויא אלע שטעט זענין בנו"ת ירושלים וויא דערפיר קענין ירושלים אז אור זאלט מיך גימאך לאזין אונ זאלט מיך נישט אפ רעדין פונ גאט ב"ה : ווארין מה תעירו וואס וועט איר דען העלפין מיט אייער שנאה ומה תעוררו אונ וואס וועט איר העלפין מיט אייער קריג איך זאל פר לאזין את האהבה דאס ליבשאפט עד שתחפץ אז די אהבה באגערט נאך צו באהעפטין זיך צו דער הייליגער נשמה דרום גייט אייך פונ מיר אוועק אונ זאלט איבר מיר פיהל נישט רעדין איך וועל פונ דער הייליגע נשמה נישט אפ טרעטין ווארין דארך איר וועל איך האבין עוה"ב ענטפערט דיא הייליגע נשמה אז דיא האסט מיך איבר דעם ליב וויל מיין ליב שאפט איז פונ לאנג אן · זאג איך דיר אז דאס ליבשאפט פונ דער תורה איז עלטיר דארפסטו זיא נאך בעסיר ליב האבין ווארין זיא וועט דיך מציל זיין פונ אלים ביזין דען דער קראפט פונ דער תורה אונ זייער שטארק זיא האט איבר איטליכן צו שאפין אונ דער וואס ער לערינט זיא האט קיין מורא נישט פאר קיין מלאך אונ נישט פאר קיין מענטש אונ האט קיין מורא נישט פר ביזי קרענק ווארום דוא תורה הייסט עץ חיים זיא לערינט אום ער זאל גיין אונ גיטין וועג אונ גיט אום איין עצה וויא אזוי ער זאל תשובה טאן פר גאט ב"ה אז דיא גזירה זאל בטל ווערין אונ האט שוי דיא גזירה איז זייער שטארק ווערט זיא בטל אונ ריהט אויף אום נישט אויף דער וועלט דרום דארף דער מענטש תורה לערנין טאג אונ נאכט אונ אז ער שייד זיך אפ פונ איר איז גלייך ער וואלט זיך אפ גישייד פונ דעם עץ חיים דרום באהעפט דיך צו דער תורה וועסטו קיין שלעכטין נישט וויסן ווארין דער חשק אונד דיא אהבה פון דער תורה איז אונ דיר אנגיקניפט נאך פון גאנץ לאנג אן ווארין מי דאס ווארט קען אויך מאבין מי היינו דיא תורה וואס זיא איז גיגלבינט צו וואסיר ווארין זיא איז גיקומין פונ דער הייעך אונ דער נידריג אראפ אונ ווערט אן גירופין זאת וויל עס שטייט אין איר זאת התורה עולה מן המדבר איז אויף גיגאנגין אונ גיגעבין גיווארין פונ דער מדבר מתרפקת על דורה

עַל דּוֹדָהּ תַּחַת הַתַּפּוּחַ עוֹרַרְתִּיךָ שָׁמָּה חִבְּלַתְךָ אִמֶּךָ שָׁמָּה חִבְּלָה יְלָדַתְךָ׃ שִׂימֵנִי כַחוֹתָם עַל לִבֶּךָ כַּחוֹתָם עַל זְרוֹעֶךָ כִּי עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה קָשָׁה כִשְׁאוֹל קִנְאָה רְשָׁפֶיהָ

ר״ל מי הוא עולה מים כמו מי הים · ירצה מי זאת היא התורה שנמשלה למים שיורדת ממקום גבוה שמוון וגם לקראת זאת לדאי' במ״כ ממען זאת זה תורת משה שכ' בה זאת התורה וגו' עולה מן המדבר שנתנה במדבר שנ' וממדבר מתנה (מתרפקת על דודה) ר״ל מתרפקת על דודה ואוהב' שהתורה מתחבר' ומתדבקת באוהבי' ולומדי' וכ״כ למה · כי (תחת התפוח עוררתיך) ר״ל מתחת הר סיני שעשוי על ראשך כמין תפוח : שם עוררתיך · והוא מלי' אבת אשת נעורים המעוררת את דודה בלילות בתנומות עלי משכב מחבקתו ומנשקתו (שמה חבלתך אמך) ר״ל חבלה הוא מלי' קישור בלשון משנה כמו חבילי קש חבילי קנים · ירצה שם נתדבקה בך התורה שהוא אמך לגדלך ולגדלך כאומן את היונק (שמה חבלה) נתקשרה בך (ילדתך) היא התורה שהוא אם המילדת את האדם ואת כל העולם · שכ' אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי לכן דבקה לך אהבתה ומשתוקק' תמיד לאהבתך באמרי הנעימים · במשו מנך (שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך) שלא ימוש ספר התורה מפיך והגית בו יומם ולילה ובה תשגה תמיד (כי עזה כמות אהבה) ר״ל כי אהבת התורה מוטל עליך שתהי' שקולה אף נגד מיתתך כי זאת התורה אדם כי ימות באהל וכ״כ למה לפי כי (קשה כשאול קנאה) כי אל קנא ה' ונוקם נקמה בתי שמתרחק מן התורה כי פוטר מים ראשית מדון שאין מחלת דינו של אדם אלא על התורה כמבואר בזהר קדושים וז״ל ר״א פתח אל תהיו כסוס כפרד אין הבין במתג ורסן עדיו : כמה זמנין אורייתא אתערת כמה זמנין אורייתא קלין לכל סטרין לאתערא להו לב״נ וכולהו דמיכין בשינתא בחוביהון ולא מסתכלין ולא משגיחין בהיך אנפין יקומון ליומא דדינא עלאה כד יתבע לון מלכא עלאה עלבוני דאורייתא כד כוותה לקבלון ולא אהדרי אפין לקבלה עלאה וי לון וי לנפשהון כו' · והכלבים עזי נפש דכולהו פגימין בכולא דלא ידעו מהימנותא דמלכא לא ידעו שבעה והמה רועים לא ידעו הבן · כלומר' יהון מזדמנין איכון דאיקרון עזי נפש מ״ט משום דלא ידעו הבן והמה רועים מאי רועים אלא איכון מדברי ומנהיגי לב״נ לגיהנם לא ידעו שבעה כד״א

ביאור אשכנז

בַּאהֶעפְּט זִיא זִיךְ אוֹיף אִיר לִיבּ הָאבִּיר וָואס עֶר לֶערִינְט זִיא : דִיא דַארְפְסְט זִיא דְרוּם לִיבּ הָאבִּין וָוארִין תחת אַז דִיא בִּיסְט גִישְׁטַאנִין אוּנְטֶר דֶעם בַּארְג סִינַי וָואס עֶר אִיז גִיוֶועזִין אִיבֶּר דַיין קָאפּ התפוח אַזוֹי וִויא אֵיין עֶפִּיל דָארְטִין עוררתיך הָאבּ אִיךְ דִיךְ דֶער וֶועקְט מִיט גְרוֹיס לִיבּ שַׁאפְט שמה חבלתך דָארְט הָאט דִיךְ דִיא תּוֹרָה אָן גִיבִּינְדִין מִיט אִיר אַהֲבָה אמך וָואס זִיא אִיז דַיין מִיטֶער זִיא לֶערִינְט דֶעךְ אוּנ דֶער נֶערִיסְט דִיךְ אַזוֹ וִויא אֵיין דֶער צִיהֶער דָאס קוּנְד :

שמה חבלה דָרְט אִיז אוּנ דוֹר אָן גִיקְנִיפְּט גִיוָוארִין דִי תּוֹרָה ילדתך וָואס זִיא הָאט דִיךְ גְוִוינִין אוּנ דוּא גַאנְצִי וֶועלְט וָוארִין דָרְךְ אִיר אִיז אַלְדִינְג בַּאשַׁפִין גִיוָוארִין דְרוּם אוּז אִיר אַהֲבָה אָן דִיר בַּאהֶעפְּט אוּנ זִיא גְלוּסְט תָּמִיד אַז דִיא זָאלְסְט זִיא אוֹיךְ לִיבּ הָאבִּין אוּנ זָאגְט דִיר מִיט אִירִי זִיסִי רֵייד אִיךְ בֶּעט דִיךְ שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך קְרִייךְ מִיךְ אוֹיס אוֹיף דַיין הַארְץ אוּנ אוֹיף דַיין אָרוּם אַזוֹי וִויא אַחְתִימָה אִיךְ זָאל פוּנ דִיר נִישְׁט אָפְּגִיטָאן וֶוערִין אוּנ זָאלְסְט מִיךְ לֶערְנִין טָאג אוּנ נַאכְט אִיךְ זָאל זַיין דַיין בֶּעסְט עֵסֶק כי עזה כמות אהבה וָוארִין דִיא אַהֲבָה פוּנ דֶער תּוֹרָה דַארְף שְׁטַארְק צוּ זַיין אַפִילוּ אַקֶעגִין אַזַא זַאךְ וָואס זִיא אִיז אַזוֹי וִויא דֶער טוֹט הַיינוּ דִיא זָאלְסְט דִיךְ פַאר אִיר מוֹסֵר נֶפֶשׁ זַיין בי וָוארִין אַז דִיא וֶועסְט דִיךְ פוּנ אִיר אָפּ לָאזִין זָאלְסְטוּ וִויסִין כשאול אַז דִיא וֶועסְט קוּמִין אִין גֵיהִנָּם אַרַיין אוּנ דָארְט וֶועט אוֹיף דִיר זַיין קנאה אַגְרוֹיסִיר צָארִין פוּנ גָאט ב״ה וָוארִין דֶער עֶרְשְׁטִיר פְרָאג בַּאם מִשְׁפָּט אִיז נָאר אוֹיף תּוֹרָה לֶערְנִין דֶען דִיא תּוֹרָה שְׁרֵייט אוּנ אַלִי זַייטִין אַז דִיא מֶענְטְשִׁין זָאלִין זִיךְ דֶער וֶועקִין אוּנ אַלֶע שְׁלָאפִין מִיט זֵייעֶרִי זוּנְד אוּנ טְרַאכְטִין גָאר נִישְׁט מִיט וָואס פַאר אַפָּנִים זֵייא וֶועלִין זִיךְ שְׁטֶעלִין צוּ דֶעם מִשְׁפָּט אוֹיף

יעניר

שירת דודים

רְשָׁפֶיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶת יָהּ: מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה וּנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בְּאַהֲבָה בּוֹז יָבוּזוּ לוֹ

שיח ספונים

לעלוק' שתי בנות הב הב לא ידעו שבעה כו' ע"ש הרי שכל זה גרם פרישות מן התורה · ע"ז הוא אומר (רשפיה רשפי אש שלהבת יה) שהפירש מן התורה נידון בדין המור באש חזקה ונשרף באש שלהבת היורד מנהר דינור על ראש של רשעי' בגיהנ' שעליהם הכתוב אומר שאול מתחת רגזה לך לקראת בואך זה לקראת נ"נ הרשע שהחריב את בתינו ושרף את היכלינו והגלנו לבין האומות עורר לך רפאים פירש"י אלו הם שרפו עצמם מדברי תורה המוכנים שם יקומו מכסאותם שבגיהנם לקראתו ויאמרו לו גם אתה חליתם כמונו להיו' בגיהנם הרע הזה הרי לך שעונש המרפה את עצמו מדברי תורה כעונש רשעי עכו"ם המחריבי' את בתינו כנ"ל · לכן את הנר"ן ראי שקשה הפרישה ונגמר הדיבוק לדבק באהבת התורה ובלומדיה ואז תטיב באחריתך :

מים רבים מסיבה הנר"ן קבלתי את דבריך הנעימים לקשור באהבתך ובאהבת התורה כי אפי' (מים רבים) הם היצה"ר וכת דילי' שנקראי' מים רבים וזדונים כידוע לי"ח (לא יוכלו לכבות את האהבה) שביניכו כי התורה תבלין ליצה"ר (ונהרות הם תאות גופניות שמהמות ומרגשות דהרת את איבריו של אדם להתאוות תאוה כשבולת הנהר הזה שמהם בגליו (לא ישטפוה מאחי שלעזוב אהבתך (אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה) ע"ש מעשה דר' יוסי בן קסמא' שפגע בו אדם ואמר לו רבי רצונך שתדור עמנו ואני אתן לך אלף אלפים דנרי זהב ואבנים טובות ומרגליות (בוז יבוזו לו) שהשיב לו אם אתה נותן לי כל כסף וזהב שבעולם אין אני דר אלא במקום תורה

ביאור אשכנז

יעניר וועלט אז גאט ב"ה וועט זייא פרעגין פאר וואס זייא האבין די תורה מבייש גיוועזן זיא האט צו זייא גישרוגין אונ זייא האבין זיך צו אור נישט גיקערט : אונ זיי האבין אונ אור פוגם גיוועזן אונ האבין נישט גיוואלט דר קענין דם ווארהאפטיקייט פון גאט ב"ה : ווייא צו זייא ווייא צו זייערי נשמות : דיא מלאכי חבלה וועלין זייא פירין אין גיהנם אריין דאס האט זיא אלין גורם גיוועזן רשפיה דאס ווארט מאכט אויך פרשיה איז טייטש וייל זייא האבין זיך אפ גישייד פון דער תורה : פאר דעם וועלין זייא גימשפט ווערין מיט אשווערין דין רשפי אש מיט פינקין פייאר שלהבת יה אגעטליבער פלאם וועט אראפ קומין פון דעם פייעריגין טייך אויף זייערי קעפ וועלין זייא פאר ברענט ווערין : דאס גיהנם וועט צוטערין אונטר דעם רשע : ער וועט זיין צווישן די רשעים וואס זייא האבין חרוב גימאכט דאס בית המקדש אין זייא וועלין צו אום זאגין דוא האסט אויך גימוזט אזו זינדיקין וויא מיר וואס דיא ביסט צווישין אונז אריין גיקומין : וויא איז דארך דער דאזיגער בושה : דאס איז אלין דארך דעם וייל ער האט קיין תורה נישט גילערינט : דרום דארפסטו נר"ן תורה לערנין וועט דיין סוף גיט זיין :

ענפערט דיא נר"ן דיינע זיסי רייד גיפעלין מיר זייער איך האב דיך אונ דוא תורה אזוי ליב : אז אפילו מים רבים פול וואסערין דאס איז דער יצה"ר מוט זיין כתה לא יוכלו לכבות את האהבה וועלין ניט קענין פאר לעשין דיא ברענינדיגע אהבה : וואס זיא איז צווישון אונז ווארון דוא תורה איז אגרויסי רפואה אקעגן דעם יצה"ר ונהרות אונ דוא טייכון היינו דו תאות עוה"ז וואס זוא שטארומון אין דוא איברום פון דעם גוף אזוי וויא טיפו וואסערון ברימון מוט זיינע הוואלים לא ישטפוה וועלון זייא נושט קענון פאר פלייצון דוא אהבה אז אויך זאל דוך פאר לאזון אם יתן איש ווען איינר זאל אפילו אוועק געבון את כל הון ביתו דאס גאנצו האב פון זיין הויז צו דוא תלמידי חכמים אז זייא זאלון נושט וואנין צווישון דוא לומדי תורה בוז יבוזו לו וואלטון זייא אום נאך מבזה גיוועזן ווארון תורה לערנון אוז בייא זייא בעסור פון גאלד אונ זילבר : ווערין אויך האב דו תורה ליב איין אייבוג לובשאפט

אבלל

לו: אחות לנו קטנה ושדים אין לה מה נעשה לאחותינו ביום שידובר בה: אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז

תורה שנ' טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף וגו' כי אהבת התורה אהבת עולם אהבתיי ועל עצמי וודאי אין לי דאגה כי בקל אני יכולי להיות זכה ונקיה אבל ע"ז דוה לבי (אחות לנו קטנה) זה הגוף שהיא קטני' מלהחזיק בעבודת הבורא (ושדים) אלו זכיות שמניקין את האדם בכל טוב בעה"ב (אין לה) וא"כ (מה נעשה לאחותינו ביום שידובר בה) ר"ל ידובר הוא מלי ידבר עונים תחני שהוא מלי שפלות ושברון ילכה מה נעשה להגין על הגוף ביום שברונו שהוא יום המיתה להגין עליו להחיותו בתחית המתים שלא ימות מיתת עולם ע"י שאם יצריכני לבא עוד בגלגול ויהיי גוף זה לאיבוד שאין עומד לתחיי אלא גוף אחרון המתקן מעשיו כמבואר בספרי גלגולים א"כ איפו מה נעשה להחיותו ולהשב אבדתי:

אם מסיבה ע"ז נשמה קדישא אליי . (אם חומה היא) אם תחזק באמונת הקב"ה וביראתו להיות כחומה בצורה שלא ימרוץ בה היצה"ר (נבנה עליה טירת כסף) שאין רקבון ישלוט בה כמו שהכסף אין נרקב לעולם שאין רקבון שולט בגוף של צדיק אפילו בקבר כמו שמפורש בדברי חז"ל בבבי קמולבי כו' ונהי' לה לעיר מבצר ולכתרת ולנוי שעתידה להיות בנוי לעתיד בתחית המתים שלכל נשמה יש כמה גופין בארץ מכמה גלגולי' ואיזו עומד בתחיה כ"א אותו שתיקן מעשיו וגם יזכה להיות מעוטרת בכתר של צדיקים לע"ל (ואם דלת היא) כדלת הסובב על צירה ובמיקם מעט היא נפתחת הנה אף אפתחה ליצה"ר להיות פתוחה לפיתוי דבריו (נצור עליה לוח ארז) נשימה אותה כנקבים של עץ שעתידה להיות נרקבת והתולעים גוררתן ואוכלתן ואינ' עומדת בתחי' כי שלכך אתה לבא בגלגול כנ"ל:

אני

באור אשכנז

אלל פר מור אליין האב איך מוך גושט וואס צו זארגן ווארון איך קען גאר גרינג זיין ריין אונ לויטר נאר אוף דעם טוט מור ביין הארץ ווייא אחות לנו קטנה: מור האבן אקליין שוועסטירל דש איז דר גוף וואס ער איז קליין אונ שלאף אונ גאטס דיהנסט ושדים אין לה אונ זוא האט נוט קיין פרומקטן היינו ער האט גאר נושט קיין זכיות וואס זייא זייגען אן דעם מענטש מיט אלום גוטן אוף יענר וועלט מה נעשה לאחותינו וואס זאלון מור טאן צו אונזר שוועסטריל ביום שידבר בה אונ דעם טאג וואס עש וועט און אור זיין איין מארד: היינו וואס זאלין מיר טאן אז מור זאלין קענין מגין זיין אוף דעם גוף אין דעם יום המיתה אז ער זאל נישט גיטייט ווערין אויף אייביג אונ ער זאל אויף שטיין תחית המתים: ווארין אז איך וועל מוזין ווידער מגולגול ווערין וועט דער גוף פאר לוירין ווערין אונ נאר דער אונטערשטר גוף וואס ער וועט פאר רעכטין זייגע מעשים דער וועט אויף שטיין תחית המתים: וואס טוט מען אצונד . אז דער ערשטיר גוף זאל אויף שטיין אונ אוך זאל מור מיין שאדין אפ זיכין: ענפערט דוא היילינע נשמה אויף דעם אם חומה היא אז זוא וועט זוך האלטין אזו וויא אמויער און גאטס אמונה אונ אין זיין יראה דער יצה"ר זאל זיא נישט קענין איבער רעדין דערמילט נבנה עליה טירת כסף וועלין מיר אויף איר בויען אזילבערנים פאלין: היינו אזו וויא זילבר ווערט קיין מאל נישט פאר פוילט אזו וועט דר דאזיגר גוף וועט אויף שטיין תחית המתים אונ מיר וועלין אים זיין אשיינע קרון ווארין איטליכע נשמה האט כמה גופין אונ דער ערד פון כמה גולגולים אונ דער גוף וואס ער פאר רעכט זיינע מעשים דער וועט אויף שטיין תחית המתים אונ ער וועט האבין אקרוין לעתיד לבוא אזו וויא אלע צדיקים: אבער ואם דלת היא אז דיא נר"ן איז אזו וויא אטיר וואס זיא דרייט זיך אויף דוא זאוויסים: אונ מוט ארור עפינט זוא זוך אוף: אזו לאזט זיא זיך גאר גרינג איבר רעדין צום יצה"ר דערמילט נצור עליה לוח ארז וועלין מור אויף אור מאכין אפעסטינג נאר פון הילצערני ברעטיר: היינו אזו וויא האלין

ערט

ארז : אני חומה ושדי כמגדלות אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום :

כרם

אני משיב הגוף דרך שיחו וכעסו אל נא לי מלעזוב אתכם לשטות אחר פיתוי יצה"ר כי (אני חומה) מחזקת באהבת הבור' (ושדי כמגדלות) אלו זכיותי יגינו עלי על ידכם שהדחם אותי בדרך השי"ת כי אז כששמעתם הנר"ן דברי הגוף שהסכים לקבל עול תורה ומצות שמחה לקראתו ואומרת (אז) באמרך זאת (הייתי בעיניו) ר"ל מובטח אני עכשיו שעתיד אני להיות עומד לנגד עיניו של הקב"ה ומקבל פני השכינה ככל הצדיקים (כמוצאת שלום) ר"ל מוצא זו מיתה שנא' מוציא אני מר ממות וגו' ר"ל שאזכה למות כאותן המתים במיתה של שלום זהו מיתת נשיקה כביאת מלבא ותהי אפריתי כמוס' וגם אהי' בעיניו של הקב"ה ככלה הנמצאת שלימה ומוצאת שלום בבית בעלה ואכים על משכבי בשלום ואזכה ליום שכולו ארוך ושלום :

כרם אחר כל ויכוח וכלמון שהי' ביניהם אחר שנגברה הנשמה הקדושה את האדם להיות לה עבד עולם לקבל עול ומשא כבד של תורה אמרה הנשמה הקדושה ביעוד דברים אחדים לדבר' ומאלה אחר שקבל' עליך את הדין בלמוד תורה ידיעת תדע כי לא בלימוד התורה בנגלה לבד יזכה האדם לעולם הצפון לצדיקים כ"א דוקא גם בנסתר אבל זולת מגיע לאדם בושה וכלימ' ליום הדין כמבואר (במדרש טוב) א"ר ישמעאל בא וראה כמה קשה יום הדין שעתיד הקב"ה לדון את כל העולם בעמק יהושפט כו' כיון שת"ח בא לפניו אומר לי' כלום עסקת בתורה אמר לו הן א"ל הקב"ה הואיל והודית אמור לפני מה שקרית ומה ששנית · מכאן אמרו כל מה שקרא אדם יהי' תפוש בידו ומה ששנה יהא תפוש בידו שלא תשיגהו כלימה ליום הדין הוי כי ישמעאל אומר אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה כו' בא מי שיש בידו מקר' ואין בידו משנה הקב"ה הופך פניו ממנו ומצירי גיהנ' מתגברי' בו כזאבי ערב והם נוטלין אותו לגיהנם בא מי שיש בידו שני סדרים או שלשה הקב"ה אומר לו בני כל הלכות למה לא שנית אותם אם אומר להם הניחוהו מוטב ואם לאו עושין לו כסדר הראשון · בא מי שיש הלכות אומר לו בני ת"כ למה לא שנית כו' בא מי שיש בידו ת"כ הקב"ה אומר לו בני חמשה חומשי תורה למה לא שנית כו' בא מי שיש בו חמשה חומשי תורה אמר לו למה לא למדת הגדה ולא שנית בשעה שהחכמי' יושב ודורש אני מכפר עונותיהם של ישראל כו' · בא מי שיש בו אגדה אומר לו בני תלמוד למה לא למדת שכל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא זה תלמוד · בא מי שיש בידו תלמוד אומר לו בני הואיל ועסקת בתלמוד · צפית במרכבה ובגאוה שאין הנאה בעולם אלא בשעה שת"ח יושב ועוסק בתורה · ומציצין ומביטין והוגין בתלמוד הזה · כסא הכבוד היאך הוא עומד רגל ראשון במה הוא משמש וכן שני וכן שלישי וכן רביעי (חשמל) היאך הוא עומד וכמה פנים הוא מחלף בשעה אחת לאיזה רוח הוא משמש (ברק) היאך הוא עומד וכמה פנים של זוהר נחתין בין כתפו (כרוב) היאך הוא עומד כו' גדולה מכולן (כסא הכבוד) היאך הוא עומד כו' עגולה כמין תלבין מתוקן כמין גשר כמה יש בין גשר לגשר וכשאני עובר באיזה גשר אני עובר ובאיזה גשר אופנים עוברים באיזה גשר גלגלי אופנים עוברים גלגלי המרכבה עוברין גדולה מכולן מצפרני ועד קדקדי היאך אני עומד כמה שיעור כו'

ביאור אשכנז

ווערט פאר פוילט אזו וועט דער גוף אויך פאר פוילט ווערין אונ וועט נישט אויף שטיין קיין תחית המתים · אונ דיא וועסט נאך מיזין מגולגל ווערין : ענטפערט דער גוף טרויריג אונ זאגט · חס ושלום איך זאל אייך פאר לאזין אין זאל נאך גיין דעם יצה"ר : ווארין אני חומה איך האלט מיך אזו וויא א שטארקי מויער אין גאטס אהבה ושדי אונ מיינ' ברוסטין : היינו דוא זכיות וואס איך הב דורך אייך וואס איר לערינט מיך ווערין איך מור מגין זיין במגדלות וויא אשטארקיר טארום : אונ וויא דיא נר"ן הערט אז דער גוף איז מסכים צו ליידין דעם עול פון דער תורה אונ מצות : פרייד זיא זיך אקעגין אים · אונ זאגט אז דענין מאל אז דיא האסט דאס דאזיגי גיזאגט : בין איך פון אצונד אן מובטח היתי בעיניו אז איך וועל זוכה זיין צו שטיין פאר גאטס אויגין אונ וועל מקבל זיין דוא שכינה אזוי וויא אלי צדיקים אונ כמוצאות שלום אזו וויא די נשמה גייט ארוס פון דעם צדיק בשלום : וויא אהאר אום דער מליך דהיינו דארך מיתת נשיקה אזו וועט מיין סוף אויך גוט זיין · אונ איך וועל זיין אין גאטס אויגין אזו וויא אפרומי כלה גיפעלט איר מאן אונ האט פייא אום שלום · איך וועל ריהון אויף מיין ארט בשלום : אונ דו וועסט זוכה

אונ

שירת דודים   שיח ספונים

כרם היה לשלמה
בבעל

כו' וכי לא זה הדרך זה גדולתי וזה הדרך יפיי
מנכי מכירין את כבודי במדה זאת כו' מכאן הי'
ר' ישמעאל אומר אשרי ח"ם שמשמר תלמודו בידו
כדי שיהי' לו פתחון פה להשיב להקב"ה ליום הדין
לכך נאמר אורח לחיים שומרי מוסר הרי שאין לו פתחון פה לאדם להשיב על זה וא"ת דקל אני יכל
לזכות ללימוד זה ע"ז הכתוב דקהילות אומרת אני מודיע לך כי (כרם היה לשלמה) ר"ל לימוד קודות
ביאור אשכנז   נסתרים

זיין אויף צו שטיין תחית המתים לשלום : נאך דעם גאנציין ויכוח וואס ער איז צווישין זייא גיוועזן : אין דיא היילגע נשמה האט מנצח גיוועזן דעם מענטשין אז ער זאל איר זיין איין אייביגער הנעכט צו ליידין דעם עול פון דער תורה : זאגט זיא דש דאזיגע צום מענטשין נאך עטליכי ווערטיר האב איך דיר צו זאגין נישט מער : אז דיא ביסט שוין מרוצה תורה צו לערנין זאלסטו וויסין אז מלערינט נאר די הלכות אליין קען מען דורך דעם נאך נישט זוכה זיין צו דער גרויסער היילגער לעבט וואס זיא איז פאר בארגין אויף יענער וועלט : סיי אז מלערינט קבלה אויך : אבער אן דם וועט דר מענטש האבין אגרויסי בושה באם יום הדין וואס ער וועט זיין אין טאל וואס ער הייסט יהושפט דארטין וועט גאט ב"ה משפטין די גאנצי וועלט אז דער ת"ח וועט פאר אום קומן וועט ער אים פרעגין האסטו עפיס תורה גילערינט וועט ער אים ענפרין יוא : וועט אים גאט ב"ה זאגין זאג מיר דעם פסוק אונ דאס משניות וואס דיא האסט גילערינט : דרום דארף דר מענטש צו היטין זיין לערנין כדי ער זאל נישט מבויש ווערין ווארין דער יום הדין איז זייער שווער אז עס קומט דער וואס ער האט נאר פסוק גילערינט אונ משניות נישט קערט זיך גאט ב"ה פון אום אוועק אונ דיא מלאכי חבלה שטארקין זיך אויף אום אזוי וויא היינגעריגי וועלף זייא חאפין אום אונ ווארפין אום אין גיהנם אריין קומט אזעליכר וואס ער האט גילערינט צווייא אודר דרייא סדרים משניות זאגט איהם גאט ב"ה מיין קונד פאר וואס האסטו נישט גילערינט אלע הלכות אז גאט ב"ה זאגט לאזט אים גימאך איז גיט וועט ניט טוהין אים דיא מלאכי חבלה אזוי וויא דעם ערשטין אז עס קומט אזעלכיר וואס ער האט גילערינט הלכות זאגט אים גאט ב"ה מיין קונד פר וואס האסטו נישט גילערינט תורת כהנים אויך : אין אז עש קומט אזעליכר וואס ער האט גילערינט תורת כהנים אויך זאגט ער אים מיין קונד פאר וואס האסטו נישט גילערינט אלע חמשה חומשי תורה אויך אז עס קומט אזעלכיר וואס ער האט גילערינט חמשה חומשי תורה זאגט אים גאט ב"ה פר ווס האסטו ניט גילערינט דיא אגדות אויך דאס הייסט וואס דיא גמרא דרשת אוף דוא פסוקים האסטו דען נישט גילערינט אז אחכם דרשת בין איך דעמילט מוחל דיא עבירות פון דוא יורדין : אונ אז עס קומט אזעלכיר וואס ער האט גילערינט דיא אגדות זאגט אים גאט ב"ה פר ווס האסטו קיין גמרא נישט גילערינט דען זי איז גיגלעכינט צום ים · אונ אז עס קומט אזעלכר וואס ער הט גילערינט גמרא זגט אים גט ב"ה מיין קונד אז דיא האסט שוין גמרא אויך גילערנט פאר וואס האסטו נישט עוסק גיוועזין במעשה מרכבה דאס הייסט דיא מדרגות פונ אלע עולמות איך האב קיין מאל נישט אזא הנאה וויא דעמילט אז דער ת"ח איז עוסק אונ דעם דאזיגין : איז דען דאס נישט מיין שוינקייט אונ מיין גרויסקייט אז מיינע קונדיר דער קענין מיין כבוד וואל דעם מענטש וואס ער הוט זיין לערנין אז ער זאל וויסין וואס צו ענפרין פאר גאט ב"ה באם יום הדין אויף דעם דאזיגין הט דער מענטש גאר קיין שום תירוץ ניט : אפשר וועסטו ווערין זאגין אז דיא וועסט דאס גאר גרינג קענין לערנין אויף דעם וועל איך דיר ענפרין זאלסט וויסין אז כרם היה לשלמה דער וויין גארטין וואס ער קער צו גאט ב"ה דאס זענין דיא קודורת

התירה

בְּבַעַל הָמוֹן נָתַן אֶת הַכֶּרֶם לַנֹּטְרִים אִישׁ יָבִא בְּפִרְיוֹ אֶלֶף כָּסֶף׃ כַּרְמִי שֶׁלִּי לְפָנָי הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה

ומאתים

כאחרים בתורה שהיא בעולם אצילות נקראת ע"ש כרם שנטוע בו עץ החיים ועץ הדעת טוב ורע שעליו אמרו חז"ל אדה"ר מקצץ בנטיעות היה כידוע לי"ח · הרי התורה שבעולם אצילות נקרא כרם נטוע · ע"ז כיון כאן כרם היא תורה · היה לשלמה מה"ש הקב"ה שהשלום שלו (בבעל המון) זה עולם אצילות שהוא מיסוד של מעלה שמשם מקום קול המון של כנפי החיות וקול המון האופני' שנאמר ואשמע את קול כנפיהם כקול מים רבים וגו' וקול האופנים לעומתם וקול רעש גדול שכל סודות התורה והנבואה באים משם (נתן את הכרם לנוטרים) ר"ל ע"ש ריש מאמר זוהר קדושים ז"ל ואית נטורין אמרין כגון נחשים ועקרבים שרפים ונטרין ההוא טורי דלא ייעול תמן דלית איהו כמוי למיעל · ואי לאו לא כולא חייבא הוו עיילין ברזי דאורייתא ובג"ד מאן דאיהו חייבא וייעל לאנדע רזין כמה מלאכי חבלה מבלבלין אותו דלא ייעול תמן לאתרא דלאו איהו דיליה אבל מאן דאיהו טב כל אינון נטורין איכון למהוי' וייעול ליה לטב הגנוז וייזרין ליה מרנא · האי בר כש לצדיק ויהא שמים דבעי לאעלא קדמך ואמר פתחו לו וכו' ובלבד שיהא לימד לשמה כמו שאמר ר"מ כל העוסק בתורה לשמה זוכה ומגלין לו רזי תורה ואז יכול להשיג אלף פנים בסודות התורה · שע"ז נרמז אדם אחד מאלף מצאתי · ולזה כיון באמרו נתן את הכרם שהוא סודות התורה · לנוטרים הם נטורין הנ"ל דלא ייעול תמן מאן דלא כמו למיעל · לזה אמר (איש יביא בפריו) אין איש אלא צדיק שנ' איש צדיק תמים · ואין פריו אלא מעשי' טובים שנ' אמרו לצדיק כי טוב כי פרי מעלליו יאכלו ירצה כשבא הצדיק במעשיו הטובים שבידו אז פותחין לו ויכול להשיג (אלף כסף הוא אלף פנים בסודות התורה כנ"ל) וגם אלף הוא מל' לימוד והוא מל' יאליפך · וכסף הוא סודות התורה כי סודות התורה נקראים כסף ע"ש כל אדם מתאוה ומתאמר ומשתוקק לידע אותן · וכסף הוא מל' תאוה ומחמדי כמו נכסוף נכספת לבית אביך · אז כשעושה אדם כך אין מסירה מיום הדין כי מחזיק טובה לעצמו באמרו הרי (כרמי שלי לפני) שנ"ר בפי לאמרו לפני הקב"ה בשעה שיאמר לי אמור מה שלמדת ויהי' מענה בפי להשיב (האלף) הם אלף סודות הנ"ל (לך שלמה) שנגלו' וידוע לפניך שלמדתי לשמך · וזהו לך דייקא · ואז תגלגל מכל בושה ויכלת עמוד בסוד עליון כידוע

ביאור אשכנז

התורה וואס זייא זענין בבעל אונ פלוין היינו אונ דעם גרויסין היילגין עולם וואס ער איז אפלוין אקעגין דעם הויבין ארט וואס דוא חיות הקודש המון ברימין דארטין וואס אלע סודות התורה אונ דוא נבואות קומין פונ דארטין נתן את הכרם דעם דאזיגין וויין גארטין הט ער גיגעבין לנוטרים צו דיא שומרים היינו שלענג אונ פייעריגע עקדישין היטין אז עס זאל אהין ניט צו טרעטין אזעליכר וואס ער איז נישט ראוי ווארין ווען ניט דאס וואלטין אלע זינדיגע גיקענט גרייכין די סודות התורה : אונ אז אזעלכיר ווס ער איז ניט ראוי וויל אהין גרייכין זענין דא פיל מלאכי חבלה וואס זייא זענין אים מבלבל אז ער זאל ניט אריין גיין אויף דעם ארט וואס עס קער נישט צו אים אבר אז אצדיק וויל אהין אריין גיין נעמין זייא אום אן אונ זאגין צו גאט ב"ה : האר : דער מענטש איז אצדיק אונ אירא שמים ער וויל אריין גיין פר דיר : ענפערט גאט ב"ה עפינט אום אויף איש יביא גלייך עס וואלט גישטאנין יבוא איז טייטש אז דער צדיק קומט אהין בפריו מיט זייני פירות היינו מיט זיינע מעש"ט קאן ער דארט גרייכין אלף טויזנט סודות התורה

כסף איז טייטש גלוסטין היינו וואס איטליכר מענטש גלוסט זייא צו וויסין :

אונ דער מענטש וואס ער טוט אזוי האט ער קיין מורא ניט פאר דעם יום הדין ווארין ער איז בא זיך שטארק אונ טראכט זיך כרמי שלי מיין וויין גארטין היינו וואס איך האב גילערינט לפני איז פאר מיר איך וועל עס קענין זאגין אויסין וויניג פאר גאט ב"ה : אז ער וועט מיר זאגין : זאג וואס דיא האסט גילערינט וועל איך אום ענפרין האלף דיא טויזנט סודות התורה וואס איך האב גילערינט ווייסטו וואל אז איך האב גילערינט לך שלמה פונ דיינט וועגין גאט ב"ה : אונ אז דיא גוף וועסט אזוי טאן וועסטו קיין שום בושה נישט האבין אונ וועסט קענין גרייכין גרויסי סודות אונ אפשר וועסטו דער נאך זאגין אז איך קען שוין קבלה וואס גיצין מיר דיא הלכות : ווארין צום ערשטין האב איך

ומאתים לנוטרים את פריו: היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני: ברח דודי ודמה לך לצבי או לעופר האילים על הרי בשמים:

כידוע לי"ח · ולא"ת לכי אזכה ללימוד זה אז אסלק א"ע מנגלה כל עיקר · כי מתחלה ודאי א"א לזכות ללימוד זה אלא ע"י לימוד נגלה ומתחלה למתכ"שאין לטייל בפרדס אלא א"כ מילא כריסו בבשר ויין · אבל אחר שזכיתי להלמוד גדול כזה הנסתר מכל עין אפי' ממלאכי מעלה בודאי כיאה לי להקב"ה לשנס בו תמיד ולא בנגלה · ע"ז אמר (ומאתים) ר"ל אף אחר זה מחוייבים אנחנו לעסוק בנגלה לכל הפחות חומש מנגד נסתר שמאתים חומש מן האלף שע"ז מרומז ביעקב אבינו ע"ה כל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך · ר"ל כל סודות התור' אשר תגלה לי להבין ולהשכיל בה אעפ"כ שני עישורין שהוא חומש אתן לך ר"ל ללמוד בנגלה לשמה כדי שיהי' מזומן בידי להורות דרך לעורים באיסור והיתר לזה אמר ג"כ (ומאתים לנוטרים את פריו) ירצה לעסוק חומש בנגלה בדיני איסור והיתר כדי שתהי' מן הנטירה קרתא ולהזהיר בעל [illegible] לבל יבא לידי מעשים הטובים שהוא פרי ישראל וגם כדי שתהי' גם אתה מן (היושבת) בסוד [illegible] (בגנים) הם בתי מדרשות אז (חברים) הם הת"ח יהיו (מקשיבים לקולך) ותהי' [illegible] (השמיעני) ר"ל הנשמה קדושה מבקשת בדברי רצוים לכר"ן השמיעני ולייחני [illegible] ונחרת בחיים ולעשות שלום בעליונים ובתחתונים לקיים את העולם לעולמים ואז [illegible] (ברח דודי) מן הגלות הזאת ופדנו מבין העמים (ודמה לך לצבי או לעופר האילים) נואל הגאולה בקרב הימים והשרה שכינתך (על הרי בשמים) כיא הר המוריה שממנו תבשמו כל עולמים [illegible] לזכות לגאול' במהרה אלא ע"י עסק התורה ובפרט בנסתר ונעלמים כידוע ליודעי דעת מבינים [illegible] ידי שניהם אז בודאי יגאלנו במהרה בימינו מלכנו מלך כל עולמים א"ס:

בעזרת אל אדיר שבאדירי' שהפיח רוח חיים בכל בשרים · ולו נאה לשיר בשירים · סלקתי שיר השירים:

ביאור אשכנז

זייא גומיזט לעגין וואֶרין מקען אנדרש נישט קענין קיין קבלה פיידין אז מלערינט פריר הלכות אביר אז איך קען שוין קבלה וואס קיין שום מלאך קען דאס נישט איז בוודאי ניחא פאר גאט ב"ה אז איך זאל נאר דאס אליין לערנין וואס ניצין מיר די הלכות: דאס זאלסטו נישט זאגין ומאתים וואָרין צוויא הונדרט דהיינו אפיפטיל אקעגין דיא טויזינט סודות דארפסטו נאך אלע צייט די הלכות צו לערנין אזו וויא יעקב אבינו ע"ה הט גיזאגט כל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך דאס איז טייטש וויפיל סודות דיא וועסט מיר מגלה זיין וועל אוך דור אקגין זייא געבין צוויא צעהנטיל דהיינו קעגין טויזינט סודות וועל איך לערנין אפיפטיל הלכות: דרום דארפסטו נאך צום ווייניגסטין עוסק זיין אונ דיא הלכות אפיפטל קעגין טויזינט סודות בדי די זאלסט וויסין דיא דינים פון איסור והיתר אונ זאלסט זיין לנוטרים צווישין דיא הוטערס וואס זייא היטין אפ דאס פאלק פון דברים אסורים אונ ברענגין אים את פריו צו זיין פרי: היינו צו מעש"ט וואס זייא זענין דו פירות פון די יורין היושבת בגנים אונ זאלסט זיצין אין די גערטניר: היינו אין די בתי מדרשות צווישין דיא ת"ח דעמילט חברים דוא ת"ח מקשיבים לקולך וועלין פאר נעמין דיין קול דיא וועסט תורה לערנין מיט פיל מענטשין: דרום בעט איך דיך נר"ן השמיעני הער מיך צו אונ פאלג מיך גייא אין די גוטי וועגין צום לעבין: וועסטו שלום מאכין אוף יעניר וועלט אונ אויף דער וועלט: אין וועט דארך דיר אקוים האבין: דעמילט וועסטו קענין זאגין פאר גאט ב"ה ברח דודי אנטלויף מיין פריינד פון דעם גלות ארויס אונ לייז אונז שון אוים ודמה לך לצבי או לעופר האילים אונ גלייך דיך צו איין הירש אדער צו איין אונד וואס ער לויפט גישווינד אזוי זאלסטו איילין דיא גאולה אונ מאך ריהין דיין הייליגע שכינה על הרי בשמים אוף דיא בשמים בערג: דאס איז דער הר המוריה וואס דארך אום שמעקין אלע עולמות אונ צו דר גאולה קענמין אנדרש נישט זוכה זיין נאר דארך קבלה לערנין אונ אז דיא וועסט לערנין ביידי הלכות אין קבלה וועט אונז דער מלך כל עולמים בוודאי גיך אוים לייזין א"ס:

46.	17ten d°	Dominicale vom 2ten Februar 839 Z: 1570. befindet, [illegible] zahlungsbefund Rückstand vom Jahre 836, pr 38 f 24 kr [illegible] Dominikalzinsen abzuführen —
47.	20ten d°	Executions Zettel, dto 1ten Februar 839 Z: 1455/3423. 1 Mann à 6 kr [illegible] — wegen Dominikalzinsen pro 1ten Quartali 839. —
48.	20ten d°	Executions Zettel dto 15ten Feb 839 Z: 2122/3883. 1 Mann à 6 kr — wegen Dominikal Hauszinsen mit Ende Okt: 831, pr 12 f 20 kr
49.	20ten d°	Dominicale vom 9ten Februar 839 Z: 1144. [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Dom		Jakob Woźniak 15 Cony. 14 Tage 1 fl 24 kr	
[illegible]	Aus Kreisamt.	27ten Jänner 839.	
[illegible]	damit zur Wirthschaft.		
[illegible]	Aus Kreisamt.	4ten März 839.	